



# Húnvatnshreppur

## Aðalskipulag 2010-2022

### GREINARGERÐ



---

8. nóvember 2010



# HÚNAVATNSHREPPUR

## Aðalskipulag 2010-2022



Yngvi Þór Loftsson

kt: 110252-4479

Óskar Örn Gunnarsson

Margrét Ólafsdóttir

### Staðardagskrá 21



Ragnhildur Helga Jónsdóttir

Forsíðumynd :Gamli bærinn á Kornsá í Vatnsdal (Ljósm. YPL 2008).





## Húnavatnshreppur

Aðalskipulag 2010-2022

Aðalskipulag þetta sem auglýst hefur verið samkvæmt 18. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 með síðari breytingum var samþykkt af sveitarstjórn Húnavatnshrepps

þann 16/10 2010.

Aðalskipulag þetta var afgreitt af Skipulagsstofnun til staðfestingar ráðherra samkvæmt 19. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 með síðari breytingum

þann 03.01 2010.



Aðalskipulag Húnavatnshrepps var staðfest af umhverfisráðherra

þann 25. maí 2010.

Aðalskipulag Húnavatnshrepps 2010-2022 er staðfest með fyrirvara um niðurstöður mats á umhverfisáhrifum þeirra framkvæmda sem háðar eru mati á umhverfisáhrifum samkvæmt lögum nr. 106/2000

Ósamræmi er í dagsetningu á afgreiðslu Skipulagsstofunar til staðfestingar ráðherra á uppdráttum og greinagerðum Aðalskipulags Húnavatnshrepps 2010-2022. Greinagerðir eru afgreiddar til staðfestingar ráðherra þann 3. janúar 2010 en uppdrættir eru afgreiddar til staðfestingar ráðherra þann 20. apríl 2012. Er ósamræml þetta tilkomid vegna þess að Skipulagsstofnun bárust nýir uppdrættir með bréfi Húnavatnshrepps dags. 26. mars 2012. Var þess óskað að hálfa Húnavatnshrepps að nýir uppdrættir kæmu í stað eldri uppdráttar sem afgreiddir voru til staðfestingar umhverfisráðherra með bréfi Skipulagsstofnunar dags. 3. janúar 2011. Á nýju uppdráttunum sé sýnd hitaveltulögum frá Reykjunum að Blönduósi sem láðst hafi að færa inn á áður afgreidda uppdrætti en fjallað hafi verið um í greinargerð með Aðalskipulagi Húnavatnshrepps 2010-2022 og hafi verið sýndir í auglýstum og kynntum gögnum í samræmi við 17. og 18. gr. skipulags- og byggingalaga nr. 73/1997.



# EFNISYFIRLIT

1	1. INNGANGUR .....	8
1.1	SAMPÆTTING STÁÐARDAGSKRÁR OG ÁÐALSKIPULAGS .....	8
1.2	MARKMIÐ ÁÐALSKIPULAGS OG STÁÐARDAGSKRÁR 21 .....	9
1.2.1	<i>Samráð við íbúa.....</i>	10
1.2.2	<i>Samráð við stofnanir og fyrirtæki.....</i>	10
1.3	FYRIRLIGGJANDI SKIPULAGSAÐETLANIR OG AÐRAR ÁÐETLANIR.....	12
1.4	AFGREÐSLA EFTIR AUGLÝSINGU (SBR. 9. GR. LAGA NR. 105/2000).....	13
2	MEGINPÆTTIR SKIPULAGSAÐETLUNAR OG STÁÐARDAGSKRÁR 21 .....	14
2.1	LÝSING ÁÐALSKIPULAGS.....	14
2.2	LÝSING STÁÐARDAGSKRÁR 21.....	14
2.3	SÉRTÆK VERKEFNI STÁÐARDAGSKRÁR 21 .....	15
2.3.1	<i>Málefni fjólskyldunnar.....</i>	15
2.3.2	<i>Atvinnulifð.....</i>	15
2.3.3	<i>Auðlindir.....</i>	16
2.3.4	<i>Meindýraeyðing.....</i>	17
3	DREIFBÝLI .....	18
3.1	ATVINNA .....	18
3.1.1	<i>Landbúnaðarsvæði.....</i>	18
3.1.2	<i>Svæði fyrir þjónustustofnanir .....</i>	21
3.1.3	<i>Verslunar- og þjónustusvæði.....</i>	23
3.1.4	<i>Athafnasvæði.....</i>	25
3.1.5	<i>Iðnaðarsvæði.....</i>	26
3.1.6	<i>Efnistökusvæði.....</i>	27
3.1.7	<i>Sorpfögunarsvæði.....</i>	28
3.1.8	<i>Umhverfisáhrif atvinnu.....</i>	29
3.2	BYGGÐ .....	29
3.2.1	<i>Öbyggð svæði.....</i>	29
3.2.2	<i>Opin svæði til sérstakra nota .....</i>	30
3.2.3	<i>Svæði fyrir frístundabyggð.....</i>	31
3.2.4	<i>Umhverfisáhrif byggðar.....</i>	34
3.3	VERND OG NÁTTÚRVÁ .....	34
3.3.1	<i>Náttúruverndarsvæði.....</i>	34
3.3.2	<i>Þjóðminjavernd .....</i>	37
3.3.3	<i>Verndarsvæði vegna neysluvatns .....</i>	40
3.3.4	<i>Skilgreining vatnsgæða og flokkun vatns .....</i>	41
3.3.5	<i>Hverfisverndarsvæði.....</i>	41
3.3.6	<i>Svæði undir náttúrvá .....</i>	46
3.3.7	<i>Umhverfisáhrif verndar og náttúrvárv.....</i>	49
3.4	SAMGÖNGUR OG VEITUR .....	50
3.4.1	<i>Vegir .....</i>	50
3.4.2	<i>Gönguleiðir .....</i>	53
3.4.3	<i>Reiðleiðir .....</i>	55
3.4.4	<i>Vatnsveita .....</i>	58
3.4.5	<i>Hítaveita .....</i>	59
3.4.6	<i>Fráveita .....</i>	59
3.4.7	<i>Rafveita .....</i>	60
3.4.8	<i>Fjarskipti .....</i>	61
3.4.9	<i>Umhverfisáhrif samgöngur og veitur .....</i>	61
4	ÞÉTTBÝLI .....	61



4.1	ATVINNA .....	62
4.1.1	<i>Verslunar- og þjónustusvæði</i> .....	62
4.1.2	<i>Svæði þjónustustofnanir</i> .....	62
4.1.3	<i>Athafnasvæði</i> .....	63
4.1.4	<i>Iðnaðarsvæði</i> .....	64
4.2	BYGGÐ.....	64
4.2.1	<i>Svæði fyrir íbuðabyggð</i> .....	64
4.3	OPIN SVÆÐI TIL SÉRSTAKRA NOTA .....	66
4.4	NÁTTURA OG VERNDARSVÆÐI .....	67
4.4.1	<i>Öbyggð svæði</i> .....	67
4.5	SAMGÖNGUR OG VEITUR .....	67
4.5.1	<i>Vegir</i> .....	67
4.5.2	<i>Rafveita</i> .....	68
4.5.3	<i>Hitaveita</i> .....	68
4.5.4	<i>Vatnsveita</i> .....	68
4.5.5	<i>Fráveita</i> .....	68
5	HEIMILDIR .....	69
6	VIÐAUKI 1 FORNLEIFAR SAMANTEKT.....	71
7	VIÐAUKI 2 SKÝRINGARUPPDRÆTTIR .....	83



## 1. INNGANGUR

Hér birtist nýtt Aðalskipulag Húnavatnshrepps í Austur-Húnavatnssýslu og er gildistíminn 2010 – 2022. Húnavatnshreppur varð til við sameiningu fjögurra sveitahreppa 1.janúar 2006, Sveinsstaðahrepps, Torfalækjarhrepps, Svínavatnshrepps og Bólstaðarhlíðarhrepps. Áshreppur bættist við um mitt ár 2006. Heildarstærð þess er um 3.800km<sup>2</sup> að stærð og nær skipulagið til alls lands hins sameinaða sveitarfélags.

Í þessari greinargerð er nánari lýsing á tillöguuppdrætti og stefnumörkun fyrir þá landnotkun sem stefnt er að á svæðinu. Hver landnotkunarflokkur hefur sinn ákveðna lit og tákn á uppdrætti og gilda þær reglur og viðmiðanir sem lýst er nánar í greinargerð.

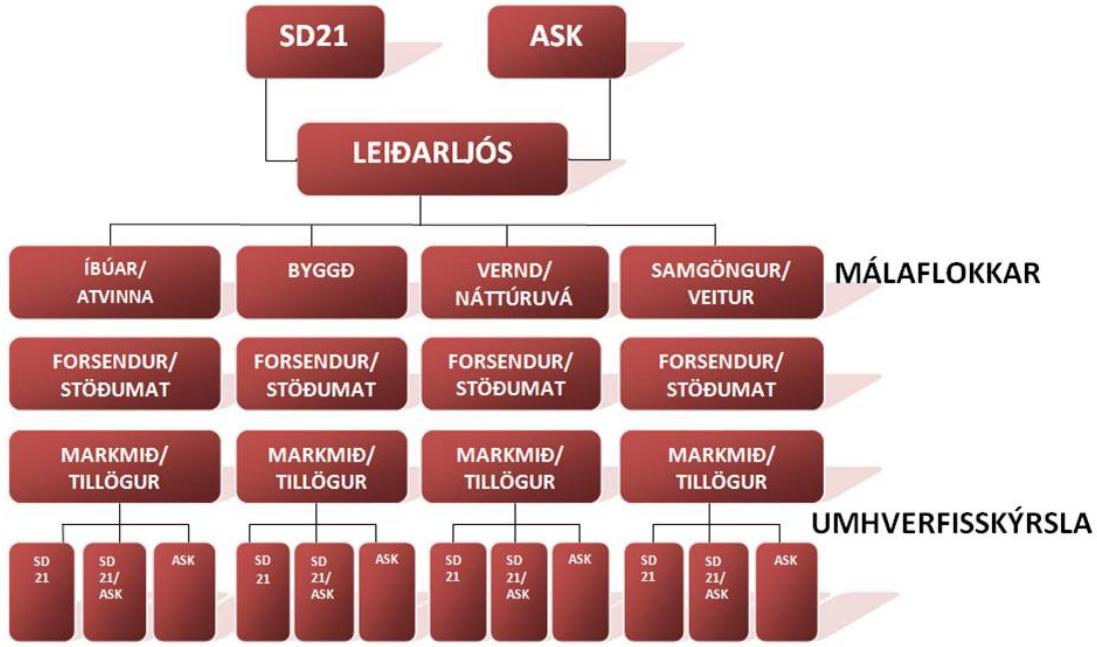
Greinargerðin skiptist í eftirfarandi fimm kafla; Kafli 1 Inngangur, kafli 2 Meginþættir skipulagsáætlunar og Staðardagsrkár 21, kafli 3 Stefnumörkun í dreifbýli, kafli 4, Stefnumörkun í þéttbýli, kafli 5 Viðaukar og kafli 6 Heimildir. Forsendur og umhverfisskýrsla eru settar fram í sérhefti. Í þessu aðalskipulagi er unnið samhliða að Staðardagskrá 21 og fléttast því saman markmið og leiðir fyrir þessar báðar áætlanir. Forsendur sem unnið er eftir voru frá svæðisskipulagi Austur Húnavatnssýslu og Svæðisskipulag Miðhálendisins og eru grunnforsendur þessa aðalskipulags.

### 1.1 SAMÞÆTTING STAÐARDAGSKRÁR OG AÐALSKIPULAGS

Vinna við aðalskipulag Húnavatnshrepps hófst í febrúar 2008 þegar haldinn var sameiginlegur fundur með sveitarstjórn og nefndum sveitarfélagsins. Þar kynntu skipulagsráðgjafar tillögu að verk- og tímaætlun og aðferðafræði við markmiðssetningu fyrir skipulagsvinnunna. Þá var farið yfir fyrirriggjandi skipulagsáætlanir sem eru í gildi fyrir sveitarfélagið. Á fundinn mætti einnig ráðgjafi frá Landskrifstofu Staðardagskrár 21 sem gerði grein fyrir vinnu við þá áætlanagerð.

Í flestum atriðum er verið að taka á svipuðum þáttum í aðalskipulagi og Staðardagskrá 21. Um er að ræða stefnumótun sveitarfélagsins sem miðar að því að gera samfélagið enn betra fyrir íbúa og umhverfi. Staðardagskrá 21 (Local Agenda 21) er heildaráætlun um þróun hvers samfélags um sig fram á 21. öldina. Áætlunin snýst ekki eingöngu um umhverfismál í venjulegum skilningi, heldur er henni jafnframt ætlað að taka tillit til efnahagslegra og félagslegra þátta og því er hér fyrst og fremst um að ræða velferðaráætlun.

Öllum sveitarfélögum er skylt að vinna aðalskipulag fyrir allt land innan marka sveitarfélagsins. Samkvæmt skipulagslögum skal hafa sjálfbæra þróun að leiðarljósi við mótu aðalskipulags og er það sama grunnatriði og það sem er að baki Staðardagskrár 21. Í því ljósi ákvað sveitarstjórn Húnavatnshrepps að taka þátt í verkefni Landsskrifstofu Staðardagskrár 21 og Landmótunar sf., þar sem unnið er að samþættingu þessara tveggja áætlana í eina heildstæða áætlun fyrir sveitarfélagið. Við undirbúning þessarar áætlunar voru tvær nefndir á vegum sveitarfélagsins sem leiddu þetta starf. Annars vegar var sérstök nefnd á vegum sveitarfélagsins sem horfði á áætlunina út frá sjónarhorni Staðardagskrár 21. Hins vegar var skipulagsnefnd sem leit á þann part áætlunarinnar sem snéri að skipulagsmálum. Síðan var þessi vinna samþætt eins og kostur var og aðstoðuðu ráðgjafar sveitarfélagsins við þá vinnu.



Mynd 0-1. Skýringarmynd um samþættingu aðalskipulags og Staðardagskrár 21.

## 1.2 MARKMIÐ AÐALSKIPULAGS OG STAÐARDAGSKRÁR 21

### LEIÐARLIJÓS

Skipulagið skal stuðla að hagkvæmri þróun byggðar á svæðinu, m.a. með því að skapa sem best skilyrði fyrir atvinnulíf og mannlíf og að gera búsetu á svæðinu eftirsóknarverða.

### MEGINMARKMIÐ

Aðalskipulag Húnvatnshrepps 2010-2022 miðast við að sjá fyrir nægu landrými fyrir mismunandi starfsemi á skipulagstímabilinu. Skipulagsáætluninni er ætlað að skapa rými til eflingar atvinnulífs og skilgreina svæði fyrir nýjar atvinnugreinar. Möguleikar á eflingu atvinnulífsins á þessu svæði eru á ýmsum sviðum.

Gengið er út frá fjölgun íbúa í Húnvatnshreppi á skipulagstímabilinu. Lega sýslunnar, saga, náttúra og mannaður bjóða upp á möguleika sem menn munu nýta sér og byggja nýjungrar á. Lögð er áhersla á eftifarandi sérgreind markmið og gert er ráð fyrir að:

- Landbúnaður verði hér eftir sem hingað til, ríkjandi landnotkun á skipulagssvæðinu, auk þess sem hliðargreinar hans verði efldar.
- Þjónustugreinar eflið á svæðinu.
- Frístundabyggð og ferðamennska eflið á svæðinu.
- Kannaðir verði möguleikar á uppbyggingu orkufreks iðnaðar.
- Uppbygging á sviði menntunar, rannsóknna og menningar aukist.
- Uppbygging á sviði heilsueflingar aukist.



- Varðveisla náttúru- og menningarverðmæta verði tryggð.
- Unnið verði að úrbótum í samgöngumálum á svæðinu í heild.
- Unnið verði að úrbótum á fjarskiptamálum á svæðinu.
- Unnið verði áfram að fráveitumálum.

Stefna aðalskipulags er sett fram í fjórum meginflokkum sem lýst er í 3. og 4. kafla og er þar einnig lýst hvernig markmiðum verði framfylgt. Málauflokkarnir eru:

- Atvinna, en þar undir er landbúnaðarsvæði, svæði fyrir þjónustustofnanir, verslun og þjónustusvæði athafnasvæði, iðnaðarsvæði, efnistökusvæði og sorpförgunarsvæði.
- Byggð, þar sem tekið er á svæðum fyrir íbúðabyggð, frístundabyggð, óbyggð svæði, opin svæði til sérstakra nota.
- Vernd og náttúrvá, þar sem skilgreind eru náttúruverndarsvæði, þjóðminjavernd, verndarsvæði vegna neysluvatns, skilgreining vatnsgæða og flokkun vatns, hverfisvernd, svæði sem njóta verndar vegna 37. gr. náttúruverndarlaga, náttúrulegir birkiskógar og náttúrvá.
- Samgöngur og veitur, en þar undir eru vegir, göngu-, reið-, og hjólaleiðir, hita-, vatns-, raf- og fráveitur sem og fjarskipti.

### **1.2.1 Samráð við íbúa**

Íbúafundur var haldinn í 29. apríl 2008, sem sameinaði umræður vegna vinnu við aðalskipulag sveitarfélagsins og Staðardagskrár 21. Rædd voru viðhorf íbúa til skipulagsgerðarinnar og Staðardagskrár 21 og safnað hugmyndum til stefnumótunar út frá eftirfarandi þáttum:

- íbúar og atvinnumál
- umhverfi, byggð (dreifbýli og þéttbýli)
- samgöngu og tæknimál
- félags- og fræðslumál.

Afrakstur fundarins var síðan nýttur til stefnumörkunar annars vegar fyrir aðalskipulagið og hins vegar fyrir Staðardagskrár 21.

Annar íbúafundurinn var haldinn 17. mars 2009. Þar voru kynnt drög að landnotkun fyrir sveitarfélagið í heild og þéttbýli á Húnavöllum og matslysing aðalskipulagsins. Ennfremur voru kynntar tillögur að málauflokkum Staðardagskrár og verkefnum innan þeirra.

Þriðji íbúafundurinn var haldinn 2. febrúar 2010. Þar var kynnt tillaga að landnotkun fyrir sveitarfélagið í heild og þéttbýlið á Húnavöllum og auk þess umhverfisskýrsla aðalskipulagsins.

Megin tilgangur fundarins var að gefa íbúum og hagsmunaaðilum tækifæri til að koma á framfæri athugasemdum áður en gengið yrði frá aðalskipulagstillöggunni til auglýsingar.

Á fundinum kynnti Vegagerðin tillögur sínar að nýjum og breyttum stofn- og tengivegum í A-Húnavatnssýslu.

### **1.2.2 Samráð við stofnanir og fyrirtæki**

**Vegir og reiðleiðir.** Haldnir hafa verið samráðsfundir með Vegagerðinni vegna vegamála á öllum stigum skipulagsvinnunnar, einkum hvað varðar nýlagnir vega, vegtengingar. Tillagan var send Vegagerðinni til umsagnar í mars 2010. Samráð var haft við reiðveganefnd í Húnavatnshreppi varðandi reiðleiðir í sveitarfélagini.

**Náttúruverndarsvæði og aðrar náttúruminjar.** Leitað til Umhverfisstofnunar vegna upplýsinga um afmörkun friðlýstra svæða. Tillagan var send til umsagnar í mars 2010..

**Vatnsból, vatnsvernd og verndarsvæði strandmengunar og mengunar í ám og vötnum.** Samvinna við Heilbrigðiseftirlit Norðurlands vestra varðandi öflun neysluvatns til framtíðar á svæðinu og afmörkun



verndarsvæða vatnsbóla. Ennfremur um verndarsvæði vegna strandmengunar og mengunar í ám og vötnum. Samráð við Orkustofnun vegna afmörkunar á vatnsverndarsvæðum.

**Friðlýstar minjar og skráning fornminja.** Samráð við Minjavörð Norðurlands vestra um fornleifaskráningu í sveitarfélagini. Samhliða gerð aðalskipulags var unnið að skráningu fornleifa á nokkrum jörðum og verða niðurstöður þeirrar skráningar hluti / fylgigögn skipulagsins. Tillagan var send Minjaverði Norðurlands Vestra til umsagnar í mars 2010.

**Efnistökusvæði.** Samráð við Vegagerðina varðandi efnistöku og afmörkun efnistökusvæða.

**Veitur.** Samráð við Landsnet hf. um meginflutningskerfi raforku og við Rarik um dreifikerfi raforku, vatnsveitu og hitaveitu.

**Samráð við nágrannasveitarfélög.** Samráð mun verða haft við nágrannasveitarfélögin, Bláskógbabyggð, Húnaþing Vestra, Borgarbyggð, Blönduósþær og Skagafjörð um landnotkun á sveitarfélagsmörkum og vegatengingar.

Þegar sveitarstjórn sendi tillöguna til Skipulagsstofnunar með ósk um leyfi til auglýsingar var eftirfarandi stofnunum send aðalskipulagstillöguna til umsagnar.

- Umhverfisstofnun
- Sjávarútvegs- og landbúnaðarráðuneytið\*
- Kirkjugarðsráð (Skipulagsnefnd kirkjugarða)\*
- Fornleifavernd ríkisins\*
- Vegagerðin\*
- Siglingastofnun Íslands\*
- Skógrækt ríkisins\*
- Heilbrigðiseftirlit Norðurlands vestra\*
- Orkustofnun\*
- Norðurlandsskóga
- Veðurstofu Íslands
- Landsnet
- Rarik
- Borgarbyggð\*
- Húnaþing Vestra
- Blönduósþær
- Bláskógbabyggð

\* Umsagnir bárust áður en sveitarstjórn samþykkti að auglýsa tillöguna.



Mynd 0-2. Frá íbúafundi í febrúar 2010.

### 1.3 FYRIRLIGGJANDI SKIPULAGSÁÆTLANIR OG AÐRAR ÁÆTLANIR

Ekki hefur áður verið unnið aðalskipulag fyrir Húnavatnshrepp. Þær skipulagsáætlanir sem liggja fyrir eða eru á vinnslustigi eru hluti af forsendum aðalskipulagsins og eru þessar:

- Svæðisskipulag Austur-Húnavatnssýslu 2004 – 2016.

Aðalskipulag Húnavatnshrepps 2010-2022 tekur mið af og byggir á grunni þeirrar stefnumörkunar sem fram kemur í svæðisskipulagi Austur Húnavatnssýslu 2004-2016 en leiðir eftir sem áður til nokkurra breytinga á stefnumörkun svæðisskipulagsins varðandi landnotkun innan Húnavatnshrepps. Helstu frávik frá Svæðisskipulaginu eru að lagðar eru til breytingar á svæðum fyrir frístundabyggð þar sem svæðum er fækkað frá gildandi svæðisskipulagi. Afmarkað er þéttbýli við Húnavelli, vatnsverndarsvæði er skilgreint fyrir þéttbýli á Húnavöllum, gerðar eru breytingar á reiðleiðum, raflínum og samgöngum.

Þegar fyrir liggur aðalskipulag fyrir þau sveitarfélög sem eiga aðild að svæðisskipulaginu er fyrirhugað að fella úr gildi Svæðisskipulag Austur Húnavatnssýslu 2004-2016.

- Svæðisskipulag Miðhálendisins 2015

Tillögur sem hafa áhrif á Svæðisskipulag Miðhálendis eru friðlýsing í Guðlaugstungum og Álfgeirstungum ásamt því að almenn verndarsvæði í Svæðisskipulagi Miðhálendis verða að hverfisverndarsvæðum í tillögu að Aðalskipulagi Húnavatnshrepps. Breytingar eru gerðar á reið- og gönguleiðum. Lagfæringer eru gerðar vegna misräemis milli svæðis- og aðalskipulags við Hveravelli-Helgufell, Grímstungu- og Haukagilsheiði og við Blöndulón og umhverfi.

- Aðalskipulag Svínvatnshrepps 1992 – 2012
- Aðalskipulag Skagafjarðar 2009-2021, í lokafrágangi
- Aðalskipulag Blönduósþeypar 2010-2030 í vinnslu



- Aðalskipulag Húnaþings vestra 2002-2014, staðfest
- Aðalskipulag Borgarbyggðar 2010-2022 í lokafrágangi
- Aðalskipulag Biskupstungnahrepps 2000-2012, staðfest

Deiliskipulag hefur verið samþykkt fyrir nokkur svæði í Húnnavatnshreppi. Sérstaklega á það við um þau hverfi sem byggst hafa upp á seinni árum.

Nýtt aðalskipulag getur eftir atvikum haft í för með sér að endurskoða þurfi deiliskipulag einstakra svæða.

Við gerð aðalskipulags Húnnavatnshrepps hefur einnig verið höfð hliðsjón af öðrum fyrirliggjandi áætlunum stjórnvalda, s.s. byggðaáætlun, samgönguáætlun og Vaxtarsamningi fyrir Norðurland vestra, Náttúrverndaráætlun, auk þess sem tekið er tillit til þeirra laga og reglugerða sem í hlut eiga.

#### **1.4 AFGREIÐSLA EFTIR AUGLÝSINGU (SBR. 9. GR. LAGA NR. 105/2000)**

Við gerð Aðalskipulags Húnnavatnshrepps 2010-2022 var þess gætt að við ákvarðanatöku og við stefnumótun væri sjálfbær þróun höfð að leiðarljósi. Til þess að styrkja það enn frekar var farið í að samþætta Aðalskipulagið og Staðardagskrá sem talið er að komi báðum áætlunum til góða og styrki heildarniðurstöðuna þar sem sjálfbær þróun er leiðarljós beggja áætlannanna. Með sjálfbærri þróun eru tengslin á milli hagrænnar þróunar, félagslegs jafnréttis og umhverfisverndar gerð gegnsæ. Lýðræðið er styrkt með þátttöku almennings og umbætur verða á milli mismunandi leikmanna í samfélaginu þvert á málaflokka. Með þessu móti verður ákvörðunartaka markvissari og viðhorf og hagsmunir almennings eru virtir. Ákveðið var að setja afrakstur vinnunnar fram í sameiginlegri greinargerð þannig að framsetning stefnumörkunar verði skýrari og einfaldari. Ennfremur auðveldar það sveitarstjórn ákvörðunartöku og eftirfylgni að hafa eina sameinaða greinargerð.

Valkostir voru skoðaðir fyrir íbúðarbyggð, frístundabyggð, samgöngur og raflínur. Í íbúðabyggð var horft til tveggja valkosta, nýtt svæði fyrir íbúðarbyggð á Húnavöllum eða þéttbýli einungis á Blönduosi. Núllkostur var metinn þ.e. að byggð þróist áfram miðað við þróun síðastliðinna ára þar sem íbúum hefur verið að fækka um 1,5% að jafnaði sl. 10 ár og mun íbúum fækka um tæplega 70 á skipulagstímabilinu gangi sú spá eftir. Í frístundabyggð var miðað við að auka ekki við framboð lóða undir frístundabyggð heldur horfa til þess að þegar skipulögð svæði verði fullbyggð áður en ný svæði verði tekin undir frístundabyggð. Núllkostur var að minni svæði væru tekin undir frístundabyggð (< 50 ha), valkostur 1. Að stærri svæði tekin undir frístundabyggð (50-200 ha). Við gerð aðalskipulagsins var miðað við að bæta samgöngur innan sveitarfélagsins og endurbæta núverandi vegakerfi. Einnig er það stefna sveitarfélagsins að auka umferðaröryggi með bættum samgöngum. Valkostur 1. var þverun Vatnsdals þar sem dalurinn er þveraður sunnan Undirfellsréttar og tengist vegurinn Vatnsdalsvegi aftur í landi Hofs. Valkostur 2. Húnavallaleið. Frá Hringveginum í landi Brekkukots yfir Giljá til austurs og norður fyrir Húnavelli til norðurs um jarðirnar Orrastaði og Hamrakot. Veglínan þverar svo Svínetningabraut við Hafratjörn í landi Kagaðarhóls og tengist hringveginum í Langadal handan Blöndu. Núllkostur er núverandi ástand þ.e. eins og vegakerfið er sýnt í gildandi Svæðisskipulagi Austur-Húnnavatnssýslu 2004-2016. Í raflínum var gert ráð fyrir styrkingu og uppbyggingu raforkukerfis með því að reisa nýja línu Blöndulínu 3. Umfjöllun um valkosti snéri að einum valkosti og núll kosti. Valkostur 1. að línan mun liggja yfir Blöndudal milli Eyvindarstaða og Bollastaða og þaðan upp á hálsinn milli Blöndudals og Svartárdals og út hálsinn að Torfustöðum. Farið er yfir Svartárdal utan við Torfustaði, í stefnu syðst í Vatnsskarð að sveitarfelagamörkum Skagafjarðar hjá Valabjörgum. Núll kostur þ.e. sú stefna sem sett er fram í gildandi Svæðisskipulagi Austur-Húnnavatnssýslu sem gerir ekki ráð fyrir nýjum háspennulínum í sveitarfélagini.

Við auglýsingu og kynningu aðalskipulagsins bárust 196 athugasemdir og voru gerðar 5 breytingar á tillöggunni. Orðið Hvammsskriður í landi Hjallalands tekið út af öllum aðalskipulagsuppráttum og í greinargerð og nafninu breytt í skriður í Vatnsdalsfjalli. Malaslitlagsnámu í landi Syðri Löngumýrar var bætt inn á tillöguna. Felld var niður Hverfisvernd í Gilárgili/Marðarnúpsgili (H8). Lega reiðleiðar Blönduós - Blöndubrú í Blöndudal sem liggur að hluta til í gegnum eignarlönd Köldukinnar og Köldukinnar 2 og eignarlönd Grænuhlíðar og Smyrlabergs var lagfærð. Í texta var tekið út ; Áningarhólf er við Smyrlaberg, sunnan við bæinn Grænuhlíð.

Umsagnir bárust frá eftirtoldum aðilum og brugðist var við þeim þar sem við átti: Kirkjugarðsráð, Skógrækt ríkisins, Sjávarútvegs- og landbúnaðarráðuneytið, Samvinnunefnd um miðhálendi Íslands og Orkustofnun gerðu



engar athugasemdir við tillöguna. Samráð var haft við nágrannasveitarfélögin, Bláskógbabyggð, Húnaþing Vestra, Borgarbyggð, Blönduósbae og Skagafjörð um landnotkun á sveitarfélagsmörkum og vegatengingar. Umsögn barst frá Borgarbyggð þar sem engar athugasemdir voru gerðar. Umhverfisstofnun gerði athugasemdir við umfjöllun um skógrækt, efnistökusvæði, frístundabyggð og um svæði á náttúruminjaskrá, tillagan var lagfærð í samræmi við athugasemdir og lagfæringar gerðar á umhverfisskýrslu. Heilbrigðiseftirlit Norðurlands vestra gaf umsögn og var texti lagfærður m.t.t. athugasemda þar sem gerðar voru breytingar á tilvitnunum í einstök lög og reglugerðir sem varða vatnsvernd. Vegagerðin gerði athugasemd um að inn á tillöguna vantaði malaslítlagsnámu, námunni var bætt inn á tillöguna.

Ekki var talin þörf á stefnubreytingu eða sérstökum mótvægisáðgerðum vegna aðalskipulagsins enda umhverfisáhrif talin óveruleg í öllum þáttum sem metnir voru fyrir utan áhrif á samfélag sem talin voru jákvæð. Ekki var heldur talin þörf á sérstakri vöktun vegna umhverfisáhrifa aðalskipulagsins annarri en þeirri sem annarsvegar er stunduð tengt rekstri einstakra fyrirtækja í samræmi við starfsleyfi fyrir viðkomandi rekstur og hinsvegar það yfirlit um þróun samfélagsins sem skoðað er við endurskoðun aðalskipulags, s.s. um íbúaþróun, þróun byggðar og þróun og samsetningu atvinnulífs.

## 2 MEGINPÆTTIR SKIPULAGSÁÆTLUNAR OG STAÐARDAGSKRÁR 21

### 2.1 LÝSING AÐALSKIPULAGS

Hver landnotkunarflokkur hefur sinn ákveðna lit og tákni á uppdrætti og gilda þær reglur og viðmiðanir sem lýst er nánar í greinargerð. Vegna mælikvarða á sveitarfélagsupprætti eru svæði sem eru 5 ha eða minni táknuð með hring en ekki afmörkuð. Lýsing á starfsemi á einstökum svæðum er samkvæmt núverandi notkun og er ekki bindandi umfram ákvæði skipulags- og byggingarlaga og skipulagsreglugerðar.

Húnvatnshreppur er um 3.800km<sup>2</sup> að stærð og nær yfir stóran hluta Austur-Húnvatnssýslu. Landbúnaður er helsta atvinnugrein Húnvatnshrepps.

Einn þéttbýlisstaður er skilgreindur í Húnvatnshreppi og er hann á Húnavöllum og þar gerir aðalskipulag Húnvatnshrepps ráð fyrir frekari vexti. Gert er ráð fyrir aukinni aðsókn í sumarbústaðalóðir í sveitarfélagini og vaxandi skógrækt á vegum Norðurlandsskóga..

Í Húnvatnshreppi eru þrjú friðlýst svæði skv. Náttúruverndarlögum, Guðlaugstungur, Svörtutungur og Álfgeirstungur, sem friðland heiðagæsar, Kattarauga í Vatnsdal og Hveravellir á Kili sem náttúrvætti og níu svæði eru á náttúruminjaskrá. Á Náttúruverndaráætlun eru þrjú svæði; Eylendið, Flóðið og Húnvatn.

### 2.2 LÝSING STAÐARDAGSKRÁR 21

Sú nefnd sveitarfélagsins sem fjallaði um Staðardagskrána, valdi þá málauflokk sem henni þótti brýnt að taka sérstaklega fyrir í þessari áætlunargerð og var þar um að ræða jafnt efnahagslega, félagslega og umhverfislega þætti. Jafnframt var stuðst við þau atriði sem komu fram hjá íbúum sveitarfélagsins á þeim íbúafundi sem haldinn var í upphafi ferlisins.

Í mörgum tilfellum tengjast þau verkefni sem þarna komu fram, einhverjum af þeim landnotkunarflokkum sem teknir eru fyrir á skipulagsupprætti og er fjallað um þau í greinargerðinni hér að aftan, undir hverjum landnotkunarflokk fyrir sig. Þar sem um er að ræða verkefni sem eiga bæði við dreifbýli og þéttbýli, eru verkefnin talin upp í umfjöllun um dreifbýli, þar sem sá flokkur er á undan í greinargerðinni. Síðan eru þau verkefni sem eiga eingöngu við dreifbýli, talin upp í þeim köflum greinargerðarinnar og hins vegar þau verkefni sem eiga eingöngu við um þéttbýli, eru aðeins talin upp í þeim flokkum.

Nokkrir málauflokkar falla ekki undir landnotkunarflokkana og því er fjallað sérstaklega um þá í undirköflum þessa kafla. Þar er um að ræða almenna stefnumörkun sveitarfélagsins varðandi málefni barna og unglings, umhverfisfræðslu, atvinnulíf, auðlindanotkun og stofnanir sveitarfélagsins. Þegar um er að ræða verkefni í þessum málauflokkum sem geta átt heima í tengslum við einstaka landnotkunarflokkka, þá eru verkefnin tilgreind þar, en ekki í undirköflum hér að aftan.



## 2.3 SÉRTÆK VERKEFNI STAÐARDAGSKRÁR 21

### 2.3.1 Málefni fjölskyldunnar

#### Markmið:

- Fjölskyldur í sveitarfélagini hafi ávallt aðgang að góðum leikskóla, grunnskóla, tónlistarskóla og framhaldsskóla.
- Við grunnskólann séu fagmenntaðir kennrarar starfandi og börnum tryggð fyrsta flokks menntun.
- Við leikskólann sé ávallt veitt fagleg og góð þjónusta.
- Velferðarmál og vellíðan íbúa verði tryggð til framtíðar.

#### Leiðir:

- Kannaðir verði möguleikar á samvinnu milli grunnskóla á svæðinu.
- Sérstök áhersla verði lögð á sérkennslu barna með sérþarfir.
- Útbúin verði umhverfisstefna fyrir leik- og grunnskóla.
- Leikskólinn hafi á að skipa menntuðum einstaklingum sem sjá um kennslu.
- Komið verði á virku samstarfi við aðra leikskóla á svæðinu.
- Boðið verði upp á fjölbreytt verknám í grunnskólanum.
- Stöðugt sé unnið að því að hafa námsefni grunnskólans eins fjölbreytt og mögulegt er.
- Staðinn verði vörður um tónlistarskóla á svæðinu.
- Kannaðir verði möguleikar á enn frekari eflingu sumarstarfa fyrir unglings, t.d. með samstarfi sveitarfélagsins og Landsvirkjunar (Blöndustöð).
- Unnið verði að eflingu íþróttastarfs, bæði í tengslum við skóla og ungmannafélög.
- Félagsstarf unglings verði eft, m.a. í samstarfi við nágrannasveitarfélög.
- Möguleikar fullorðinna til náms verði efldir, bæði á framhaldsskóla og háskólastigi.
- Komið verði á samstarfi við nágrannasveitarfélög um menntunarmöguleika fyrir fullorðna, t.d. með námsstofu fyrir námsmenn.
- Hvatt verði til áframhaldandi öflugs kórastarfs í sveitarfélagini.
- Heimaþjónusta við aldraða miði að því að íbúum sé gert kleift að búa sem lengst heima hjá sér.
- Áfram verði stuðlað að öflugu félagsstarfi aldraðra á svæðinu.
- Reglulega verði þarfir eldri borgara til þjónustu greindar og brugðist við í samræmi við þarfir.
- Komið verði á dagvistun fyrir aldraða í sveitarfélagini, í samstarfi við heilbrigðisstofnunina á Blönduósi.

### 2.3.2 Atvinnulífið

#### Markmið:

- Í sveitarfélagini sé öflugt atvinnulíf sem byggist á þeim auðlindum sem finna má á svæðinu.
- Sveitarfélagið sé þekkt út á við fyrir matvælaframleiðslu, sem sé gert hátt undir höfði.
- Sveitarfélagið sé vinsæll áfangastaður ferðamanna, sem hafi fjölbreytta möguleika á afþreyingu og þjónustu.

**Leiðir:**

- Atvinnumálanefndir héraðsins verði virkjaðar til hugmyndavinnu á héraðsvísu.
- Unnið verði að því að fá lágvöruverðs verslun í héraðið.
- Kannaður verði grundvöllur fyrir heilsuhæli í sveitarféluginu sem byggist t.d. á þeim fyrirmundum sem eru til staðar.

**Matvælaframleiðsla:**

- Ímynd sveitarfélagsins byggist á matvælaframleiðslu og það verði kynnt þannig út á við.
- Gert verði átak í að efla matvælaframleiðslu á svæðinu.
- Matvæli sem framleidd eru í héraði, verði til sölu á svæðinu.

**Ferðaþjónusta:**

- Möguleikar svæðisins til ferðamennsku verði markaðssettir.
- Gefið verði út göngu- og reiðleiðakort.
- Vatnsdæla-saga verði notuð til að auka straum ferðamanna inn á svæðið.
- Fornleifaskráning verði nýtt til að koma minjum í sveitarféluginu á framfæri, til að auka möguleika í ferðaþjónustu.
- Útbúið verði sögukort af svæðinu, sem nýtist ferðamönnum.
- Aðgengi að ferðamannastöðum verði aukið s.s. með betri vegasamgöngum.
- Farið verði í almenna stefnumótun ferðaþjónustu í sveitarféluginu.
- Þjónusta við ferðamenn verði markvisst byggð upp í sveitarféluginu.
- Hugað verði sérstaklega að uppbyggingu sögustaða í tengslum við ferðaþjónustu.

**Iðnaður:**

- Farið verði í greiningu á sóknarfærum í iðnaði og þau markvisst gripin, sem hentað geti sveitarféluginu.
- Stofnuð verði nýsköpunarmiðstöð í Húnavatnshreppi og bestu viðskiptahugmyndir verði markvisst verðlaunaðar með aðstoð ráðgjafa og fjármagns.
- Orka úr Blönduvirkjun verði nýtt til iðnaðar á svæðinu.
- Möguleikar á byggingu netþjónabús verði kannaðir til þrautar.

**2.3.3 Auðlindir****Markmið:**

- Fallorka í sveitarféluginu verði nýtt heima í héraði.
- Jarðhiti í sveitarféluginu verði nýttur víðar og enn frekar en nú er.
- Hreinleika svæðisins verði viðhaldið um ókomin ár.
- Ósnortin náttúra verði eitt af einkennum sveitarfélagsins.

**Leiðir:**

- Stefnt sé að því að umhverfi áa og vatna sé haldið í góðu horfi og umhverfi þeirra sé ávalt snyrtilegt. Reglulega séu ár- og vatnsbakkar yfirfarnir til að tryggja þetta.



- Sjálfbær nýting fiskistofna í ám og vötnum sé tryggð, m.a. með því að veiðifélög stuðli að rannsóknum á fiskistofnunum.
- Jarðhiti sé nýttur meira en nú er. Lögð verði hitaveita á þá bæi sem mögulegt er.
- Stefnt verði að stofnun fyrirtækja sem nýti orku (jarðhita og fallorku) sem framleidd er í sveitarfélagini.
- Könnuð verði hagkvæmni upphitunar húsnæðis með varmadælum.
- Hreinleiki svæðisins verði nýttur til markaðssetningar þess út á við.
- Mörkuð verði stefna um hvar skuli varðveita ósnortna náttúru.
- Farið verði í átak í markaðssetningu þeirra svæða sveitarfélagsins, sem eru ósnortin.
- Í skipulagi verði mörkuð stefna um hvar í sveitarfélagini megi taka land undir frístundabyggð og skógrækt. Þetta verði gert til að tryggja varðveislu ósnortinnar náttúru og matvælaframleiðslu til lengri tíma.
- Nýtingarréttur afréttu sem beitiland verði tryggður til framtíðar. Með því verði menningarlandslag og menning samfélagsins varðveitt.

### **2.3.4 Meindýraeyðing**

**Markmið:**

- Villtum mink verði útrýmt úr sveitarfélagini.
- Stofnstærð refs verði haldið í skefjum í sveitarfélagini.
- Reynt verði að sporna við fjölgun hrafna og álfta á svæðinu.

**Leiðir:**

- Kerfisbundið verði unnið að eyðingu minks.
- Unnið verði að vinnslu grenja og veiðum hlaupadýra, til að halda stofnstærð refa niðri.
- Öll þekkt greni verði GPS merkt og skráð.
- Komið verði í veg fyrir aðgang hrafna að æti, til að fækka í stofni þeirra.
- Fundnar verði leiðir til að halda álftum burt frá ræktarlöndum.

## 3 DREIFBYLI

### 3.1 ATVINNA

#### 3.1.1 Landbúnaðarsvæði

##### LANDBÚNAÐARSVÆÐI

Landbúnaðarsvæði ná yfir allt land lögþýla sem nýtt er til landbúnaðar. Á landbúnaðarsvæðum er einkum gert ráð fyrir bygggingum og starfsemi sem tengjast búrekstri á jörðunum. Nýjar búgreinar svo sem nytjaskógrækt teljast til landbúnaðar í skilningi þessa skipulags. Skógræktarsvæði eru því ekki skilgreind sérstaklega á skipulagsuppdrætti. Á landbúnaðarsvæðum er einnig heimilt að starfrækja þjónustu við ferðamenn. (Sjá einnig gr. 4.14 í skipulagsreglugerð).

##### MARKMIÐ:

Stöðu landbúnaðar sem atvinnugreinar þarf að efla og leita leiða til uppbyggingar ýmissa stoðgreina hans t.a.m. með þróun hefðbundinna búgreina í sátt við umhverfi sitt auk þess sem hliðargreinar verði efldar. Landbúnaður verði áfram stundaður á bújörðum, með eðlilegum þróunarmöguleikum ýmissa atvinnugreina sem henta slíkum svæðum til rekstrar. Stuðlað verði að aukinni lífrænni ræktun í hinum ýmsu greinum landbúnaðarins, bæði í hefðbundnum greinum svo og í nýjum búgreinum. Stefna skal að eflingu skógræktar á svæðinu til viðarframleiðslu, útvistar, skjóls og landbóta.

##### LEIÐIR:

- Gert er ráð fyrir að í sýslunni verði áfram leitað leiða til að styrkja stöðu hefðbundins landbúnaðar með kindur, kýr og hross.
- Gefinn verði gaumur að ýmsum þróunarmöguleikum í ræktun s.s. til lífrænnar ræktunar landbúnaðarafurða, hörs til trefjaframleiðslu, korns og lækningajurta.
- Leggja má vinnu í að þróa nýjar leiðir til þess að nýta á fjölbreyttari hátt hráefni til matargerðar sem framleitt er á svæðinu.
- Leggja má áherslu á að nýting hlunninda verið markviss og fjölbreytt.
- Að lögð verði áhersla á skógrækt.
- Íbúar skulu bæta ásýnd sveitarfélagsins, m.a. með því að hafa snyrtilegt á bæjum og huga sérstaklega að góðri umgengni með rúlluplast.
- Stefnt skal að því að góð landbúnaðarsvæði verði áfram nýtt til landbúnaðar.

##### Hefðbundinn landbúnaður

Í Húnavatnshreppi hefur landbúnaður verið mikilvægur þar sem hefðbundinn búskapur með sauðfé, nautgripi og hross hefur verið ríkjandi, enda svæðið eitthvert það besta á Íslandi til ástundunar hefðbundins búskapar, ekki síst sauðfjárræktar.

Meginlandnotkun á undirlendi Húnavatnshrepps er hefðbundinn landbúnaður, þar sem m.a. fer fram skógrækt. Hér er fjallað sérstaklega um skógrækt og landgræðslu á landbúnaðarsvæðum og bygginingar. Landbúnaðarsvæði eru skilgreind upp að 400 m y.s.

Áður en ákvörðun er tekin um breytta nýtingu á hefðbundnu landbúnaðarlandi skal meta virði svæðisins m.t.t ræktunargildis. Þetta á m.a. við þegar fyrir liggar tillaga um að nýta svæði undir skógrækt eða breyta landnotkun á landbúnaðarsvæðum í t.d. frístundabyggð. Til viðmiðunar skal land metið m.t.t. eftirfarandi flokkunar:

**Flokkur 1.** Gott ræktunarland á samfelldu sléttu svæði. Þessi svæði eru einkum á láglendi, en einnig annað land sem auðvelt er til jarðvinnslu með tilliti til jarðvegsgerðar og aðgengi. Í þessum flokki er að jafnaði mikilvægasta landbúnaðarlandið og er því ekki ætlað til annarskonar landnotkunar en landbúnaðar



**Flokkur 2.** Rýrt og óslétt land sem hentar verr til ræktunar. Ekki eins mikilvægt ræktunarland og því frekar hægt að fá undanþágu um að nýta það til annars s.s. skógræktar eða frístundabyggðar.



Mynd 3-1. Tindar.

### Skógrækt

Skipulagsáætlunin gerir ráð fyrir að skógrækt í tengslum við Norðurlandsskógaverkefnið verði ný atvinnugrein á hefðbundnum landbúnaðarsvæðum. Skógræktar- og landgræðsluslusvæði eru ekki afmörkuð sérstaklega á skipulagsupprætti þar sem nytjaskógrækt telst hluti af landbúnaði.

*Í Húnnavatnshreppi eru 12 jarðir með samninga við Norðurlandsskóga. Áhugi er á því að auka þátttöku í Norðurlandsskógaverkefninu í sveitarféluginu. Skógar til kolefnisbindingar er verkefni sem þegar er hafið í öðrum sveitarfélögum. Þá er tekið land til skógræktar til þess eins að binda kolefni. Þetta kann að vera raunhæfur og áhugaverður kostur í sveitarféluginu. Skilyrði er vöktun á skógræktarsvæðum og svæðið sé bundið í ákveðinn tíma. Beit getur farið saman með þessu þegar skógar er komin af stað, en svæði sem til greina koma eru t.d. melasvæði og grónar fjallshlíðar.*

Skógræktaráætlanir fyrir einstakar jarðir verða unnar samkvæmt þeim kröfum sem Norðurlandsskógaverkefnið gerir á hverjum tíma og við gerð skógræktaráætlana fyrir einstakar jarðir skal leitast við að tryggja fjölbreytni trjátegunda og að tillit sé tekið til sem flestra umhverfisþáttta. Samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum nr.106/2000 skal tilkynna um skógræktaráætlanir sem taka yfir 200 ha eða meira á hverju bíli til Skipulagsstofnunar sem ákvarðar matsskyldu framkvæmdanna, sbr. einnig 3. viðauka laganna sem og landgræðsluáætlanir á verndarsvæðum. Landgræðslu- og skógræktaráætlanir eru framkvæmdaleyfisskyldar ef þær eru háðar ákvæðum laga um mat á umhverfisáhrifum um tilkynningarskyldar framkvæmdir. Sveitarstjórn veitir framkvæmdaleyfi skv. 27. gr. skipulags- og byggingarlaga.

Norðurlandsskógar hafa á síðustu árum sent Húnnavatnshreppi útlínur skógræktarsvæða þar sem sveitarstjórn getur gert athugasemdir. Á grundvelli nákvæmrar vettvangsskoðunar og skoðunar á fyrirliggjandi gögnum um forn- og náttúruminjar er síðan unnin skógræktaráætlun í samráði við skógarbóna. Sveitarstjórn getur gert athugasemdir við fyrirhuguð samningsvæði og framfylgt stefnu sveitarfélagsins m.t.t. ræktunargildis svæða, sbr. umfjöllun um hefðbundinn landbúnað.

Þar sem stunduð er skal þess gætt að farið sé eftir 10. gr. reglugerðar nr. 583/2000 um innflutning, ræktun og dreifingu útlendra plöntutegunda, en þar segir: „*Öll ræktun útlendra tegunda hér á landi er óheimil á friðlýstum svæðum, á landslagsgerðum er njóta sérstakrar verndar og alls staðar ofan 500 metra hæðar yfir sjó.*“

**Um skógrækt og landgræðslu á landbúnaðarsvæðum gilda að öðru leyti sérgreind markmið:**



- Stefnt er að því að vinna að endurheimt landgæða á landbúnaðarsvæðum. Unnið verði að uppgræðslu ógróinna og vangróinna svæða sem og gróðurbótum með skógrækt og skjólbeltarækt eftir því sem við á.
- Landgræðslu- og skógræktaráætlanir skulu vera í samræmi við skipulagsáætlanir og taka mið af þeim verndarákvæðum sem þar eru sett fram, s.s. vegna hverfisverndar, svæða á náttúruminjaskrá, friðlýstra svæða skv. náttúruverndarlögum og friðlýstra fornminja skv. þjóðminjalögum.
- Taka skal tillit til þekktra fornminja, sbr. einnig kafla 4.2.2. Skógrækt skal ekki fara nær friðlýstum fornminjum og öðrum merkum minjum en 20 m.
- Taka skal tillit til jarðmyndana og vistkerfa sem njóta verndar skv. 37. náttúruverndarlaga. Hafa skal í huga að kennileitum í landslagi og jarðmyndunum verði ekki spillt.
- Leita skal umsagnar Umhverfisstofnunar áður en farið er í skógrækt eða landgræðslu á þeim svæðum sem kveðið er á um í náttúruverndarlögum.

#### Eftirtaldar jarðir eru samningsbundnar Norðurlandsskóum:

Heiti jarðar	Landnr	Stærð (ha)
Litla-Búrfell ofan þjóðvegar	145306	41,3
Litla-Búrfell neðan þjóðvegar	145306	142,0
Forsæludalur	144660	25,3
Hamar	145296	299,2
Kagaðarhóll	144759	25,3
Stóra-Búrfell	145321	50,9
Bakki	144653	41,7
Þingeyrar	144733	29,1
Ásbrekka	144652	33,0
Ásar	145277	129,6
Hof	144676	31,2
Saurbær	144692	48,6
Dunhóll 2	177430	32,0

#### Landgræðsla

Landgræðsla á Egvindarstaðaheiði er nokkuð mikil, kostuð skv. samningi Landsvirkjunar og heimaaðila, en dreift er á um 600 ha árlega til að styrkja gróður sem fyrir er og nýsáningar.

Sambærilegur samningur var um Auðkúluheiði og var dreift á um 1000 ha árlega en þar hefur fyrirkomulagi verið breytt og er ekki lengur stunduð skipulögð uppgræðsla á heiðinni.

#### Byggingar á landbúnaðarsvæðum

Á landbúnaðarsvæðum er fyrst og fremst gert ráð fyrir byggingum og starfsemi sem tengist búrekstri. Landbúnaðarsvæði eru skilgreind upp í 400 m hæð. Heimilt er að afmarka lóðir og reisa allt að fimm íbúðarhús þar sem aðstæður leyfa á lögbýlum (>70 ha) auk þeirra íbúðarhúsa sem tilheyra búrekstrinum. Ný íbúðarhús skulu nýta sömu heimreið og lögbýlið og vera í ákveðnum tengslum og samhengi við aðra byggð. Markmiðið er að ekki verði fjölgæð tengingum við þjóðveg, að þjónusta við ný hús tengist þeiri þjónustu sem þegar er veitt og að nýjum húsum verði komið fyrir í samræmi við byggingarhefðir og yfirbragð sveitarinnar. Forðast skal stök hús á víðavangi. Þó er heimilt að byggja allt að 5 stök frístundahús á lögbýlum (>70 ha), þ.m.t. veiðihús, auk



aðstöðu fyrir ferðapjónustu og léttan iðnað, án þess að breyta þurfi aðalskipulagi. Heimilt er að reisa heimarafstöðvar allt að 200 kW á landbúnaðarsvæðum sem ekki njóta friðunarákvæða án þess að að skilgreina þær sem iðnaðarsvæði.

Um land jarða og lögbýla á landbúnaðarsvæðum gilda að öðru leyti ákvæði jarðalaga nr. 81/2004 og ábuðarlaga nr. 80/2004.

### **Ferðapjónusta á landbúnaðarsvæðum**

Heimilt er að veita almenna ferðapjónustu á landbúnaðarsvæðum s.s. „ferðapjónustu bænda”, gistingu og greiðasolu. Markmiðið er að gefa kost á nýtingu þess húsakosts sem fyrir er á viðkomandi bæjum fyrir almenna ferðapjónustu með minni háttar viðbótum og breytingum án þess að breyta þurfi aðalskipulagi. Bygging allt að fimm frístundahúsa á hverju lögbýli er heimil þar sem aðstæður leyfa og deiliskipulag hefur verið unnið en fleiri frístundahús verða einungis byggð á svæðum fyrir frístundabyggð. Heimilt verður, þar sem aðstæður leyfa á hverju lögbýli, að hafa sérhæfðar byggingar fyrir ferðapjónustu, þ.e. aðstöðu fyrir gistingu og veitingarekstur, svo fremi sem heildarstærð þeirra fari ekki yfir 150 m<sup>2</sup>. Umfangsmeiri rekstur sem krefst stærri bygginga verður einungis heimilaður á svæðum sem skilgreind eru fyrir verslun og þjónustu í aðalskipulagi.

#### **3.1.2 Svæði fyrir þjónustustofnanir**

##### **SVÆÐI FYRIR ÞJÓNUSTUSTOFNANIR**

Á svæðum fyrir þjónustustofnanir er gert ráð fyrir stofnunum og fyrirtækjum sem óháð eignaraðild veita almenna þjónustu við samfélagið. Til þeirra teljast m.a. menntastofnanir, trúarstofnanir, menningarstofnanir, félagslegar stofnanir og aðrar þjónustustofnanir ríkisins. (Sjá einnig gr. 4.3 í skipulagsreglugerð).

##### **MARKMIÐ:**

Stefnt er að aukinni uppbyggingu á sviði menntunar, rannsókna og menningar, sem og á sviði heilsueflingar. Stefna skal að samrekstri með öðrum sveitarfélögum þar sem það á við.

##### **LEIÐIR:**

- Lögð verði áhersla á að þjónustustofnanir á svæðinu sinni sem fjölbættstu hlutverki og haldi uppi öflugu og vönduðu starfi.
- Stefna skal að öflugri uppbyggingu menntamála á svæðinu með áherslu á fjarnám og endurmenntun fullorðinna. Í því sambandi þarf meðal annars að tryggja sem víðtækastan aðgang dreifbýlisins að nýjustu tækni varðandi gagnaflutninga.
- Skrá yfir eignir sveitarfélagsins, s.s. skóla, félagsheimili, réttir o.fl., verði uppfærð reglulega og aðgengileg öllum.
- Mótuð verði stefna um viðhald eigna sveitarfélagsins og forgangsröðun þess.
- Kannaður verði möguleiki á uppbyggingu heilsuhælis.

Margar þjónustustofnanir í dreifbýli eru háðar sérstökum skilyrðum í lögum eða samningum, s.s. sóknarkirkjur, félagsheimili, meðferðarheimili og skólar. Notkun á landi sem tilheyrir hlutaðeigandi stofnunum er háð samþykktu deiliskipulagi.

Á aðalskipulagsupprætti Húnvatnshrepps eru þjónustustofnanir táknaðar með appelsínugulum lit og númeri á. Hér á eftir er yfirlit yfir staði í flokki þjónustustofnana í sveitarféluginu og tilgreint er hvers konar starfsemi fer fram í þeim í dag sem ekki er bindandi umfram ákvæði skipulags- og byggingarlaga og skipulagsreglugerðar.



Nr.	Heiti	Lýsing	Jörð
S1	Auðkúlkirkja	Auðkúla er bær og kirkjustaður við Svínavatn. Kirkja og kirkjugarður. Núverandi kirkja er áttstrend og reist 1894.	Auðkúla
S2	Bergstaðakirkja	Bergsstaðir í Svertárdal, kirkjustaður og prestssetur fram á 20.öld. Núverandi kirkja var reist 1883.	Bergsstaðir
S3	Bólstaðahlíðarkirkja	Bólstaðarhlíð er gamalt höfuðból, höfðingjasetur og kirkjustaður. Núverandi kirkja í Bólstaðarhlíð var vígð 1889.	Bólstaðarhlíð
S4	Svínavatnskirkja	Svínavatn er kirkjustaður austanvert við suðurenda Svínavatns og fyrrum þingstaður gamla Svínavatnshrepps sem tók nafn af staðnum. Núverandi kirkja var byggð 1882.	Svínavatn
S5	Undirfellskirkja	Undirfell er eyðibýli, kirkjustaður og fram til 1906 prestssetur í vestanverðum Vatnsdal. Núverandi kirkja á Undirfelli er allveglegt steypuhús sem byggt var sumarið 1915 eftir teikningu Rögnvalds Ólafssonar húsameistara.	Undirfell
S6	Þingeyrarkirkja og þjónustuhús við Þingeyrarkirkju	Þingeyrar eru forn höfuðból og klausturstaður. Kirkjan er steinkirkja, lokið var við byggingu hennar árið 1877. Í þjónustuhúsi eru snytingar og kaffisala.	Þingeyrar



Mynd 3-2. Auðkúlkirkja.

### 3.1.3 Verslunar- og þjónustusvæði

#### VERSLUNAR- OG ÞJÓNUSTUSVÆÐI

Á verslunar- og þjónustusvæðum skal einkum gera ráð fyrir verslunum og þjónustustarfsemi, m.a. ferðaþjónustu. (Sjá einnig gr. 4.5 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Stefnt er að því að efla verslun og þjónustu á svæðinu í heild. Jafnframt er stefnt að auka þjónustu og afþreyingu fyrir ferðamenn.

#### LEIÐIR:

- Mörkuð er stefna um verslunar- og þjónustusvæði í dreifbýli og lega þeirra sýnd í grófum dráttum á skipulagsupprætti.
- Uppbygging ferðamannastaða og skilgreining verndarsvæða kalla á aukna þjónustu.

Hér á eftir er yfirlit yfir staði í flokki verslunar- og þjónustusvæða í sveitarfélögum og tilgreint hverskonar starfsemi fer fram á þeim í dag sem ekki er bindandi umfram ákvæði skipulags- og byggingarlaga og skipulagsreglugerðar. Á eftirtöldum svæðum er svigrúm fyrir breytingar á núverandi húsnæði og nýbyggingar, sem falla að nýtingu svæðisins sem verslunar og þjónustusvæði sem grein skal gera fyrir í deiliskipulagi einstakra svæða. Á upprætti fá svæðin gult tákni og númer.

Nr.	Heiti	Lýsing	Jörð
V1	Öxl	Á svæðinu er gert ráð fyrir smáhýsum, tjaldsvæði og golfæfingasvæði á alls um 15 ha svæði.	Öxl
V2	Stóra-Giljá	Ferðaþjónustubýli Boðið er upp á gistingu í tveim 6 manna heilsárs bústöðum með svefnlofti. Stærð svæðis 3 ha.	Stóra Giljá
V3	Húnaver	Á svæðinu er félagsheimili, ferðaþjónusta og tjaldstæði. Þá er verslun og veitingasala ásamt svefnþokaplássi í Húnaveri. Stærð svæðis 3 ha	Botnastaðir
V4	Dalsmynni	Á svæðinu er félagsheimili. Þar er tjaldstæði og veitingasala ásamt svefnþokaplássi í Dalsmynni.	Stekkjardalur
V5	Hof	Býli í Vatnsdal austanverðum. Boðið upp á gistingu, veitingar og hestaferðir.	Hof
V6	Þjónustuhús við Undirfellsrétt	Undirfellsrétt í Vatnsdal hefur lengi verið ein af stærstu réttum landsins, og er enn, þótt fjárfjöldinn sé mun minni en hann var þegar flest var. Núverandi rétt var byggð árið 1976. Við hliðina á réttinni var reist aðstöðuhús með hreinlætisaðstöðu fyrir nokkrum árum og nefnist það Fellsbúð.	Undirfell
V7	Hvammur II	Býli í Vatnsdal austanverðum. Boðið upp á veitingar og gistingu.	Hvammur II
V8	Þingeyrar	Margvísleg ferðaþjónusta, gisting, sýningar- og söluaðstaða og hestaferðir með leiðsögn.	Þingeyrar
V9	Gljúfurholt	Veiðihús við Gljúfurá	Hólabak
V10	Húnstaðir	Veiðihús við Laxá á Ásum	Húnstaðir



V11	Tindar	Veiðihús við Efri Laxá	Tindar
V12	Hólahvarf	Veiðihús við Blöndu	Gunnsteinsstaðir
V13	Steinkot	Veiðihús í Vatnsdal	Másstaðir
V14	Flóðvangur/ Þórdísarlundur	Veiðihús við Flóðið	Vatnsdalshólar

Samkvæmt minnisblaði til samvinnunefndar Miðhálendisins frá Skipulagsstofnun dags. 15. nóv. 2000 er lagt til að skilgreina jaðarmiðstöðvar, hálendismiðstöðvar og skálasvæði, sem verslunar- og þjónustusvæði.



Mynd 3-3. Klausturstofa á Þingeyrum.

### Jaðarmiðstöðvar

Í svæðisskipulagi Miðhálendis Íslands 2015 eru jaðarmiðstöðvar skilgreindar sem miðstöðvar á jaðarsvæðum miðhálendis sem eru í góðu vegasambandi við þjóðvegi og/eða aðalfjallvegi og með möguleika á starfrækslu ferðapjónustu allt árið. Alhliða þjónusta með gistingu í herbergjum, á hótelum eða í skálum (Sjá Svsk.A-Hún. bls.110).

Í Austur-Húnvatnssýslu (Húnvatnshreppi) er ein jaðarmiðstöð: Áfangi við Áfangafell, Auðkúluheiði. Um hana segir í Miðhálendi Íslands Svæðisskipulagi 2015 bls. 117: „Á staðnum er gangnamannahús í eigu Svínavatnshrepps og Torfulækjarrepps. Húsið er nýlegt, byggt í stað annars sem varð að víkja vegna framkvæmda við Blönduvirkjun. Staðurinn er ákjósanlegur til að léttu álagi af hálendismiðstöð á Hveravöllum. Svefnþokkaðstaða, eldunaraðstaða, sturtur, veiði. 75 km frá Blönduósi, 38 km frá Hveravöllum Gisting í rúnum fyrir ca. 30 manns. Kaffiveitingar og léttar máltiðir. Góð aðstaða fyrir stóra hestahópa.“

### Hálendismiðstöðvar

Í Svæðisskipulagi Miðhálendis Íslands 2015 segir að hálendismiðstöðvar séu „skilgreindar sem miðstöðvar við aðalvegi hálendisins og í samfelldum rekstri hluta úr ári. Alhliða þjónusta við ferðafólk, vetrarumferð, veiðimenn, hestamenn og skíðafólk. Gisting er í ríkari mæli í húsum en á tjaldsvæðum og þjónusta er minni en á jaðarmiðstöðvum“.

Í Húnvatnshreppi er ein hálendismiðstöð: Hveravellir á Kili. Hveravellir eru ævaform áningarstaður á elstu hálendisleið milli landsfjórðunga. Það sem einkum gerir staðinn eftirsóknarverðan er hverasvæðið og þeir gistiþöguleikar, sem þar eru fyrir hendi. Eftir að Seyðisá var brúuð er Kjalvegur orðinn fær flestum bílum að



sumarlagi. Unnið hefur verið deiliskipulag af framtíðar uppbyggingu á Hveravöllum og fallist hefur verið á fyrirhugaðar framkvæmdir með skilyrðum. Á Hveravöllum eru tveir gistiskálar sem rúma alls 75 manns í svefnþokaplássi. Tjaldsvæði og náttúrulegur heitur pottur. Góð aðstaða fyrir hestaferðamenn og áhugaverðar gönguleiðir. Sögsluslóðir Fjalla Eyvindar, hins þekkta útilegumanns.

### Skálasvæði

Í Svæðisskipulagi Miðhálendisins 2015 eru skálasvæði svo aftur skilgreind sem staðir í góðu sambandi við vegakerfi. Þar eru gistiskálar sem þjóna breiðum hópi ferðamanna, þar á meðal veiðimönnum, göngufólki og hestamönnum, en mörg þessara húsa eru jafnframt gangnamannaskálar.

Á skálasvæðum er gert ráð fyrir að geti byggst nokkur hús að undangengnu deiliskipulagi. Skálasvæði eru eftir atvikum háð mati á umhverfisáhrifum, skv. 6.gr. laga um mat á umhverfisáhrifum. Í Húnavatnshreppi eru samkvæmt Svæðisskipulagi Miðhálendis tvö skálasvæði : Galtarárskáli og Ströngukvíslarskáli á Eyvindarstaðaheiði.

Við Galtará er **Galtarárskáli**, gangnamannaskáli í eigu Húnavatnshrepps og sveitarfélagsins Skagafjarðar með gistiþymi fyrir 36 manns og aðstöðu fyrir hross.

Við **Ströngukvísl** er gangnamannaskáli í eigu Húnavatnshrepps og sveitarfélagsins Skagafjarðar með samþyggðu hesthúsi og gistiþymi fyrir um 30 manns. Mikið notaður vegna hestaferða.

Hér á eftir er yfirlitstafla fyrir jaðarmiðstöðvar, hálandismiðstöðvar og skálasvæði, sem skilgreindar eru sem verslunar og þjónustusvæði.

Nr.	Heiti	Lýsing	Jörð
V15	Galtarárskáli við Galtará	Skálasvæði. Gangnamannaskáli	Eyvindarstaðaheiði
V16	Áfangi við Áfangafell	Jaðarmiðstöð	Auðkúluheiði
V17	Ströngukvíslarskáli við Ströngukvísl	Skálasvæði. Gangnamannaskáli	Eyvindarstaðaheiði
V18	Hveravellir á Kili	Hálandismiðstöð	Auðkúluheiði

### 3.1.4 Athafnasvæði

#### ATHAFNASVÆÐI

Á athafnasvæðum er gert ráð fyrir atvinnustarfsemi þar sem lítil hætta er á mengun, s.s. léttum iðnaði, vörugeymslum, hreinlegum verkstæðum og umboðs- og heildverslunum. Almennt skal ekki gera ráð fyrir íbúðum á athafnasvæðum. Þó er unnt að gera ráð fyrir íbúðum tengdri starfsemi fyrirtækja s.s. fyrir húsverði (Sjá einnig gr. 4.5 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Lögð verður áhersla á að í sveitarfélagini verði fyrirtækjum skapaðar góðar umhverfisaðstæður. Stuðlað verði að aðlaðandi ásýnd og áhersla lögð á vandaðan umhverfisfrágang á athafnasvæðum.

#### LEIÐIR:

- Við skipulag svæðis og hönnun bygginga verði þess gætt að starfsemi geti þróast og breyst og hús og svæði nýst til annarra nota en upphaflega var áætlað. Þannig sé stuðlað að sveigjanleika og lífvænleika byggðarinnar.
- Fjölbreytt framboð athafnalóða fyrir mismunandi fyrirtæki.



Aðalskipulag kemur ekki í veg fyrir einstakar nýbyggingar og breytingar á húsum á bújörðum fyrir fyrirtæki í öðrum greinum en landbúnaði eða fyrir stofnanir sem slík staðsetning kann að henta.

Eitt hús utan þéttbýlis í Húnavatnshreppi, fellur undir þessa skilgreiningu, en það er skólahúsið í landi Sveinsstaða. Húsið er lóðarlaust. Athafnasvæði er sýnt með ljósgráum lit á aðalskipulagsuppdraett.

Nr.	Heiti	Lýsing	Jörð
A1	Skólahúsið	Notkun í dag er saumastofa og íbúð. Stærð svæðis 0,2 ha.	Sveinsstaðir

### 3.1.5 Iðnaðarsvæði

#### IÐNAÐARSVÆÐI

Á iðnaðarsvæðum er gert ráð fyrir umfangsmikilli iðnaðarstarfsemi eða starfsemi sem er talin geta haft mengun í för með sér s.s. verksmiðjum, virkjunum, tengivirkjum, veitustöðvum, skólpdælu- og hreinsistöðvum, birgðastöðvum fyrir olíu og móttökustöðvum fyrir úrgang. Íbúðir eru ekki heimilar á iðnaðarsvæðum. Svæðin eru sýnd í dökkgráum lit. (Sjá einnig gr. 4.7 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Stefnt er að því að kannaðir verði möguleikar á orkufrekum iðnaði á svæðinu.

#### LEIÐIR:

- Vinna þarf að nánari stefnumörkun og undirbúningi.

Nr.	Heiti	Lýsing	Jörð
I1	Laxárvatnsvirkjun	Á svæðinu er stöðvarhús og tengivirki. Svigrúm fyrir breytingar á núverandi húsnæði og nýbyggingar, sem falla að nýtingu svæðisins. Stuðlað verði að aðlaðandi ásýnd svæðisins og áhersla lögð á að umhverfisfrágangur verði vandaður. Stærð svæðis 11,6 ha.	Sauðanes
I2	Blönduvirkjun	Á svæðinu er virkjun og tengd mannvirki í samræmi við deiliskipulag. Svigrúm fyrir breytingar á núverandi húsnæði og nýbyggingar, sem falla að nýtingu svæðisins. Stuðlað verði að aðlaðandi ásýnd svæðisins og áhersla lögð á að umhverfisfrágangur verði vandaður. Stærð svæðis 21 ha	Eiðsstæðir
I3	Blöndulón	Stærð miðlunarlóni Blönduvirkjunar er $57 \text{ km}^2$ um 150 Gwh/ári.	Auðkulu- og Eyvindarstaðaheiði

Heimilt er að reisa heimarfstöðvar allt að 200 kW á landbúnaðarsvæðum sem ekki njóta friðunarákvæða án þess að skilgreina þær sem iðnaðarsvæði.



Mynd 3-4. Blöndustöð



### 3.1.6 Efnistökusvæði

#### EFNISTÖKUSVÆÐI

Efnistökustaðir eru svæði þar sem fram fer eða fyrirhuguð er efnistaka utan þéttbýlis, s.s. malarnám, sandnám, grjótnám, gjallnám eða vikurnám. (Sjá einnig gr. 4.9 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Í skipulagsáætluninni eru sýndir núverandi efnistökustaðir en almennt er gert ráð fyrir sem fæstum en tiltölulega stórum efnistökustöðum. Þær námur sem eru skilgreindar í aðalskipulaginu eru til mismunandi nota og uppfylla fyrirhugaðar þarfir á skipulagstímanum.

#### LEIÐIR:

- Við veitingu framkvæmdaleyfis verði sett skilyrði um skipulega nýtingu, góða umgengni og frágang að vinnslu lokinni.
- Þær námur sem eru skilgreindar í aðalskipulaginu eru til mismunandi nota og uppfylla fyrirhugaðar þarfir á skipulagstímanum.
- Leggja verður áherslu á skipulega nýtingu efnistökustaða og snyrtilegan frágang þar þegar efnistöku lýkur.

Sækja þarf um framkvæmdaleyfi fyrir efnisnánum til sveitarstjórnar, í samræmi við ákvæði skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997. Leyfið er enn fremur háð ákvæðum náttúruverndarlaga nr. 44/1999 og laga nr. 57/1998 um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu. Leita skal umsagnar Umhverfistofnunar áður en framkvæmdaleyfi er gefið út ef ekki er í gildi staðfest aðalskipulag. Eiganda eða umráðamanni eignarlands er þó heimil án leyfis minni háttar efnistaka til eigin nota, nema um sé að ræða jarðmyndanir og vistgerðir sem njóta verndar skv. 37. náttúruverndarlaga, sbr. 47. gr. sömu laga. Þá verður að leita leyfis Umhverfisstofnunar ef um er að ræða efnistöku á svæðum sem eru friðlýst skv. 38. gr. laga um náttúruvernd eða ef efnistakan fer fram á verndarsvæði skv. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum, nr 106/2000.

- **Starfsleyfi.** Heilbrigðiseftirlit Norðurlands vestra veitir starfsleyfi fyrir vinnslu jarðefna, sbr. reglugerð nr. 785/1999, m.s.br., um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun.
- **Áætlun um vinnslu.** Landeigendur og sveitarstjórn geri áætlun um efnistöku í samræmi við gildandi lög. Skv. 48. gr. náttúru-verndarlaga skal áður en framkvæmdaleyfi er veitt liggja fyrir áætlun námuréttarhafa um væntanlega efnistöku þar sem m.a. skal gerð grein fyrir magni og gerð efnis, vinnslutíma og frágangi efnistökusvæða.
- **Mat á umhverfisáhrifum.** Þar sem áætluð efnistaka raskar 50.000 m<sup>2</sup> (5 ha) svæði eða stærra eða er 150.000 m<sup>3</sup> eða meiri eru háðar mati á umhverfisáhrifum framkvæmda sbr. lög nr. 106/2000, viðauka 1. Ennfremur efnistaka þar sem fleiri en einn efnistökustaður ná til samans yfir 50.000 m<sup>2</sup> svæði eða stærra. Þá ber framkvæmdaraðila að tilkynna Skipulagssstofnun um fyrirhugaða efnistöku skv. 6. gr. sömu laga og viðauka 2, þegar um er að ræða efnistöku sem raskar 25.000 m<sup>2</sup> (2.5 ha) svæði eða stærra eða ef magn jarðefna er 50.000 m<sup>3</sup> eða meira. Ennfremur ef um er að ræða efnistöku á verndarsvæðum.
- **Áhrif á lífríki vatna.** Leyfi Matvælastofnunar þarf að liggja fyrir efnistöku sem getur haft áhrif á lífríki veiðivatna, sbr. 33. gr. laga nr. 61/2006 um lax- og silungsveiði en þar segir: „Sérhver framkvæmd í eða við veiðivatn, allt að 100 metrum frá bakka, sem áhrif getur haft á fiskigegnd þess, afkomu fiskistofna, aðstæður til veiði eða lífríki vatnsins að öðru leyti, er háð leyfir Landbúnaðarstofnunar.“ Heilbrigðisnefndir veita starfleyfi fyrir vinnslu jarðefna, sbr. reglugerð nr. 785/1999, m.s.br., um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun.



Eftirfarandi yfirlit er yfir núverandi efnistökusvæði í Húnavatnshreppi. Ekki liggur fyrir vinnslutími né áætluð efnistaka á núverandi efnistökusvæðum.

Nr.	Heiti	Lýsing	Jörð
E1	Gljúfurnáma	Möl	Hólabak
E2	Uppsalanáma	Grjótnáma	Hólabak og Uppsalir
E3	Hnjúksnáma	Möl	Hnjúkur
E4	Haukagilsnáma* <sup>1</sup>	Möl	Haukagil
E5	Prestalág	Leir	Þórormstunga
E6	Melagerðisnáma	Möl	Marðarnúpur
E7	Hofsnáma*	Möl	Hof
E8	Brekkuksnáma	Möl	Brekkuksot
E9	Skinnastaðanáma	Möl	Skinnastaðir
E10	Reykjanáma	Möl	Reykir
E11	Ljótshólar	Möl	Ljótshólar
E12	Holt	Möl	Holt í Svínadal
E13	Eyvindarstaðir	Möl	Eyvindarstaðir
E14	Syðri-Löngumýri	Möl	Syðri-Löngumýri
E15	Ytri-Löngumýri	Möl	Ytri-Löngumýri
E16	Finnstungunáma	Möl	Finnstunga
E17	Fjósar	Möl	Fjósar
E18	Kúfustaðir	Möl	Kúfastaðir

### 3.1.7 Sorpförgunarsvæði

#### SORPFÖRGUNARSVÆÐI

Á sorpförgunarsvæðum fer fram förgun sorps og annars úrgangs. Sorpförgunarsvæði eru starfsleyfisskyld og umhverfismatsskyld. Móttöku- og flokkunarstöðum fyrir sorp verður komið fyrir á landbúnaðarsvæðum og svæðum fyrir fristundabyggð og teljast eðlilegur hluti þeirrar landnotkunar. (Sjá einnig gr. 4.10 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Leita skal hagkvæmra leiða til að draga úr magni úrgangs til förgunar og unnið verði að endurnýtingu og endurvinnslu þar sem það er mögulegt. Áhersla verður lögð á jarðgerð lífræns úrgangs.

#### LEIÐIR:

\* Námur sem eru á Langtímaáætlun Vegagerðarinnar um námufrágang 2004-2018.



- Móttöku- og flokkunarstöðvum fyrir sorp verður komið fyrir á landbúnaðarsvæðum og svæðum fyrir frístundabyggð og teljist slíkt eðlilegur hluti þeirrar landnotkunar.
- Vinna að endurnýtingu og endurvinnslu þar sem það er mögulegt.
- Leggja áherslu á jarðgerð lífræns úrgangs
- Komið verði á aukinni flokkun úrgangs heima á bæjum, t.d. með tveggja tunnu leið.
- Farið verði reglulega í hreinsunarátak í sveitarfélagini.

### Úrgangsstjórnun

Sorpförgunarsvæði eru merkt með dökkbrúnum lit á skipulagsuppdrætti. Auk þess eru sorpgámar heimilaðir á landbúnaðar- og frístundabyggðarsvæðum. Öllu svæðinu er sinnt af verkata sem annast sorphirðu, bæði heimilissorp og gámaþjónustu. Í samræmi við starfsleyfi Umhverfisstofnunar eru flokkuð frá sorpinu öll spilliefni, járn, timbur og garðaúrgangur. Móttökustöð fyrir spilliefni og endurvinnanlegan úrgang er á Blönduósi. Safnsvæði fyrir brotajárn er við Draugagil í Blönduósbað, þar sem járnið er pressað og síðan flutt af svæðinu til endurvinnslu og útflutnings. Garðaúrgangur er flokkaður sérstaklega og nýttur í jarðvegsgerð eða fargað í nánd við byggð. Lífrænum úrgangi frá fyrirtækjum er fargað á sorphaugum eða komið til endurvinnslu. Gámasvæði eru á Blönduósi og auk þess eru staðsettir nokkrir söfnunargámar í dreifbýli. Stofnsett hefur verið sorpsamlag um framtíðarlausnir á sorpeyðingu í Skagafirði og Austur Húnvatnssýslu er hlotið hefur nafnið Norðurá bs. Að byggðasamlaginu standa 6 sveitarfélög, Akrahreppur, Blönduósbær, Húnvatnshreppur, Skagabyggð, Sveitarfélagið Skagafjörður og sveitarfélagið Skagaströnd. Unnið hefur verið að því að koma á fót sameiginlegum urðunarstað á Sölvabakka í Refasveit.

#### 3.1.8 Umhverfisáhrif atvinnu

Umfjöllun um atvinnu skiptist í eftifarandi landnotkunarflokk. Landbúnaðarsvæði, svæði fyrir þjónustustofnanir, verslunar- og þjónustusvæði, athafnasvæði, iðnaðarsvæði, efnistökusvæði og sorpförgunarsvæði. Meginmarkmið vegna atvinnu eru þau að landbúnaður verði eftir sem hingað til, ríkjandi landnotkun á skipulagssvæðinu, auk þess sem hliðargreinar hans verði efldar. Að þjónustugreinar verði efldar með uppbyggingu á svæðum fyrir frístundabyggð og aukinni þjónustu sem af því hlýst. Skapað er svigrúm fyrir uppbyggingu á ferðaþjónustu sem byggir á sérstöðu og sögu svæðisins. Horft er til þess að kannaðir verði möguleikar á uppbyggingu á sviði orkufreks iðnaðar, menntunar og rannsóknar og á sviði heilsueflingar.

Á heildina litið kemur stefnumörkun aðalskipulags Húnvatnshrepps 2010-2022 sem snýr að atvinnu fyrst og fremst til með að hafa óveruleg eða jákvæð áhrif á þá umhverfisþætti sem metnir eru vegna lítils umfangs svæðanna.

## 3.2 BYGGÐ

### 3.2.1 Óbyggð svæði

#### ÓBYGGÐ SVÆÐI

**Óbyggð svæði eru opin svæði til almennrar útiveru eða takmarkaðrar umferðar fólks þar sem ekki er gert ráð fyrir mannvirkjagerð, þ.m.t. skógræktarsvæði. (Sjá einnig gr. 4.13 í skipulagsreglugerð).**

Meirhluti sveitarfélagsins er í floknum óbyggð svæði en allt land ofan 400 m er skilgreint í þessum flokki.

#### MARKMIÐ:

Við skipulag og framkvæmdir á óbyggðum svæðum skal taka fyllsta tillit til umhverfis- og náttúruverndarsjónarmiða við skipulag og framkvæmdir

**LEIÐIR:**

- Lögð skal áhersla á uppbyggingu þeirra þjónustukerfa sem koma ferðaþjónustu að gagni, s.s. vegi, merkingu á gönguleiðum og uppbyggingu á áfangastöðum.

Í aðalskipulaginu eru gönguleiðir skilgreindar á óbyggðum svæðum.

**3.2.2 Opin svæði til sérstakra nota****OPIN SVÆÐI TIL SÉRSTAKRA NOTA**

Í flokki opinna svæða til sérstakra nota eru svæði með útivistargildi þar sem gert er ráð fyrir mannvirkjagerð í tengslum við starfsemi sem þar er stunduð. Hér er t.d. um að ræða tjaldsvæði fyrir almenning, golfvelli, íþróttasvæði og skipulögð trjáráktarsvæði. (Sjá einnig gr. 4.12 í skipulagsreglugerð).

**MARKMIÐ:**

Stefnt er að því að efla starfsemi á sviði útivistar og ferðaþjónustu og að gera þau svæði aðlaðandi og áhugaverð. Upplýsingar um opin svæði í sveitarfélagini verði aðgengilegar bæði fyrir heimamenn og gesti.

**LEIÐIR:**

- Gert er ráð fyrir að starfsemi á núverandi svæðum til sérstakra nota geti eflst, eins og nánar verður skilgreint í deiliskipulagi.
- Útivistarsvæði í sveitarfélagini verði gerð aðgengileg fyrir almenning og aðstaða bætt á þeim.

Í flokki opinna svæða í sveitarfélagini eru m.a. skógræktarreitir, íþróttavellir og tjaldsvæði. Í töflunni hér fyrir neðan eru þessi svæði talin upp, og til hægðarauka stuðst við gömlu hreppana og byrjað nyrst og talið gróflega til suðurs.

Nr.	Heiti	Lýsing	Jörð
O1	Þórdíarlundur	Skógræktarsvæði í nágrenni Flóðvangs. Stærð svæðis 1,4 ha.	Vatnsdalshólar
O2	Ólafslundur	Skógræktarsvæði í nágrenni þjónustumiðstöðvar og skólahúss. Vinsæll áningarstaður við þjóðveg 1. Stærð svæðis 1,3 ha.	Sveinsstaðir
O3	Öxl	Á svæðinu er gert ráð fyrir smáhýsum, tjaldsvæði og golfæfingasvæði á alls um 15 ha svæði.	Öxl
O4	Akur	Svæði ætlað undir litboltavöll (paintball)	Akur
O5	Holtsbunga	Skógræktarsvæði og frístundabyggð. Stærð svæðis 25 ha	Efraholt
O6	Hamrakot	Skógræktarsvæði í bland við frístundabyggð sunnan Laxárvatns	Hamrakot
O7	Húnaver	Tjald- og íþróttasvæði í grennd við félagsheimili.	Botnastaðir
O8	Fjósar	Stórt skógræktarsvæði í nágrenni frístundabyggðar. Stærð svæðis 150 ha.	Fjósar
O9	Blönduvirkjun	Uppgræðslusvæði. Stærð svæðis 390 ha.	Eiðsstaðir
O10	Ás	Skógræktarsvæði í tengslum við frístundabyggð.	Ás
O11	Gilá	Skógræktarsvæði í hlíðum Svartfells. Stærð svæðis 30 ha.	Gilá
O12	Hof	Skógræktarsvæði, hverfisvernd er inn á svæðinu.	Hof
O13	Gróustaðir	Skógræktarreitur	Hof
O14	Hvammur II	Skógræktarreitur í Vatnsdal. Stærð svæðis 8 ha.	Hvammur II



O15	Húnavellir	Skógræktarsvæði í bland við frístundabyggð. Þarna er einnig skóli (Húnavallaskóli), íþróttavöllur og þjónustumiðstöð.	Reykir
O16	Orrastaðir	Skógræktarsvæði í bland við frístundabyggð.	Orrastaðir

### 3.2.3 Svæði fyrir frístundabyggð

#### SVÆÐI FYRIR FRÍSTUNDABYGGÐ

Til frístundabyggðar teljast summar- og orlofshúsasvæði, auk veiðihúsa og samsvarandi byggð sem ekki er ætluð til heilsársbúsetu. Til frístundahúsa teljast einnig fjallaskálar, gangnamannaskálar og neyðarskýli. (Sjá einnig gr. 4.11 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Sveitarfélagið leggur áherslu á að skipulögð frístundabyggð, innan hverrar jarðar, verði fullbyggð áður en nýtt land verði tekið undir frístundabyggð. Tryggt verði að gott landbúnaðarland verði ekki tekið undir frístundabyggð. Með uppbyggingu frístundabyggðar og ferðamennsku skapast aðstæður fyrir fjölbættari aðstöðu á svæðinu og lengir dvalartíma fólks á svæðinu sem kallað á aukna þjónustu innan sveitarfélagsins.

Frístundabyggð skal vera í sem mestu samræmi og felld að landslagi til að tryggja að ásýnd svæðanna verði sem mildust. Gæta skal að fjarlægðarmörkum frístundabyggðar frá vatni og að frárennslismálum. Sameiginlegar fráveitir verði þar sem þéttleiki byggðar og náttúrufarslegar aðstæður leyfa, að öðrum kosti verði gert ráð fyrir rotþróðum sem uppfylli skilyrði Heilbrigðiseftirlits Norðurlands Vestra sbr. reglugerð um fráveitir nr. 798/1999.

Lóðir á nýjum svæðum verða jafnan á stærðarbilinu 0,5-2 ha og nýtingarhlutfall skal ekki vera hærra en 0,03 en byggingar ekki stærri en 150 m<sup>2</sup>. Nýir áfangar innan hverrar jarðar verða ekki teknir til skipulagsmeðferðar fyrr en minnst 2/3 hlutar fyrrí áfanga hafa verið byggðir.

Leyfilegt að byggja allt að 5 sumarhús á landbúnaðarsvæðum á lögbýlum, sem eru stærri en 70 ha, án þess að skilgreina þurfi svæðið sem frístundabyggð í aðalskipulagi. Leitast skal við að fjölga sem minnst vegtengingum við þjóðveg 1 vegna umferðaráryggislegra þátta.

#### LEIÐIR:

- Við deiliskipulagsvinnu skal fara fram skráning fornleifa og leita umsagnar Fornleifaverndar ríkisins.
- Frístundabyggð skal vera sem mest á samfelldum svæðum innan hverrar jarðar, þannig að vegir og veitur nýtist sem best.
- Að jafnaði er gert ráð fyrir að um ¼ hluti lands á sumarhúsasvæðum verði til almennrar útvistar.
- Gera skal úttekt á náttúrfari áður en deiliskipulagsvinna hefst til að koma í veg fyrir að mikilvæg gróðursvæði s.s. votlendi eða tegundir á válista verði fyrir áhrifum framkvæmda sem og mikilvæg jarðmyndunum og vistkerfum sem notið gætu verndar samkvæmt 37. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd nr. 44/1999.
- Taka skal tillit til landslags, söguslóða, gróðurfars og útsýnisstaða við skipulag frístundahúsabyggðar. Slík byggð skal þar sem það á við taka mið af yfirbragði sveitarinnar.
- Hönnun frístundabyggðar skal miða að því að byggð falli vel að landslagi, s.s. með staðsetningu húsa, hæðarsetningu, formi bygginga og efnis- og litavali.

Skipulagsáætlunin sýnir frístundabyggð með ljósþjólbláum lit og eru aðeins sýnd þau svæði þar sem gert er ráð fyrir 6 eða fleirum húsum á samfelldu svæði innan sömu jarðar. Öll veiðihús og orlofshúsabyggð eru felld undir frístundabyggð og auðkennd á sveitarfélagsupprætti. Á landbúnaðarsvæðum er heimilt að reisa allt að 5 frístundahús án þess að breyta þurfi aðalskipulagi.



Gera þarf deliskipulag af svæðum fyrir frístundabyggð áður en farið er í frekari framkvæmdir innan svæðanna. Í deliskipulagi stærri svæða (>100 ha) skal gera grein fyrir áfangaskiptingu.

Skipulagið nær bæði til þegar byggðra svæða og óbyggðra svæða, samtals 25 svæði. Núverandi frístundabyggð er í flestum tilvikum stök hús inn á jörðum í einkaeign.

Gæta verður að vatnsverndarsvæðum og hafa samráð við Heilbrigðiseftirlit Norðurlands-vestra til þess að tryggja öryggi vatnsverndarsvæða. Samkvæmt skipulagsreglugerð nr. 400/1998, skal gæta þess að ekki sé byggt nærri vötnum, ám eða sjó en 50 m og að ekki verði hindruð leið fótgangandi meðfram þeim. Vísað er enn fremur í 23. gr. náttúruverndarlaga nr. 44/1999 þar sem segir að „*óheimilt er að setja niður girðingu á vatns-, á- eða sjávarbakka þannig að hindri umferð gangandi manna.*“

Svæði sem eru auðkennid með hringtákni á skipulagsupprætti geta verið allt að 5 ha að stærð.

#### Frístundarbyggðasvæði:<sup>2</sup>

Nr.	Heiti	Lýsing	Jörð
F1	Steinnes	Graslendi sem hallar mótt austri að Vatnsdalsá. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. Gæta verður að frárennslismálum. Tryggja skal almennt aðgengi og útvistarsvæði meðfram ánni. Stærð svæðis 21 ha.	Steinnes
F2	Hnausar	Á svæðinu hafa verið reist fjögur hús. Um er að ræða mólendi ofan vegar sem hallar mótt vestri. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. Stærð svæðis 41 ha.	Hnausar
F3	Brekukot	Mólendi ofan við bæinn í Brekkukoti sem hallar mótt vestri. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. Stærð svæðis 20 ha.	Brekukot
F4	Stóra-Giljá	Á svæðinu hafa verið reist tvö hús. Um er að ræða mólendi austan vegar sem hallar lítillega til vesturs. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. Stærð svæðis 9 ha.	Stóra-Giljá
F5	Efra Holt*	Um er að ræða frístundabyggð í bland við skógrækt. Svæðið er mólendi ofan vegar sem hallar mótt vestri. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. Stærð 12 ha.	Holt
F6	Kaldakinn II	Um er að ræða mólendi sunnan vegar sem hallar til suðvesturs að Laxárvatni. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. Gæta verður sérstaklega að frárennslismálum. Stærð svæðis 19.5 ha.	Kaldakinn
F7	Kagaðarhóll	Mólendi niður undir Blöndu sem hallar til norðausturs. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. Stærð svæðis 19 ha.	Kagaðarhóll
F8	Hamrakot	Á svæðinu hafa verið reist tvö hús. Um er að ræða frístundabyggð í bland við skógrækt. Svæðið er mólendi/graslendi vestan vegar suðvestan við Fremri Laxá. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. Gæta verður sérstaklega að frárennslismálum. Á svæðinu eru tvö frístundahús. Stærð svæðis 100 ha.	Hamrakot

<sup>2</sup> Yfirlit yfir jarðir þar sem gert er ráð fyrir svæðum undir frístundabyggð (á bæjum sem merktir eru með \* er gert ráð fyrir blandaðri landnotkun frístundabyggðar og skógræktar). Öll þessi svæði tilheyra nú sameiginlegu sveitarfélagi Húnavatnshrepps (heimild : Svæðissk. A-Hún 2004 – 2016, bls.66, kafli 1.22 um ferðaþjónustu):

AÐALSKIPULAG HÚNAVATNSHREPPS 2010-2022



F9	Orrastaðir	Um er að ræða mólendi frá vestari bökkum Fremri-Laxár. Á svæðinu hefur verið reist eitt hús. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa í bland við skógrækt. Gæta verður sérstaklega að fjarlægðamörkum byggðar frá Laxá og frárennslismálum. Stærð svæðis 134 ha.	Orrastaðir
F10	Orrastaðir	Um er að ræða mólendi austan vegar en vestan Laxár. Svo til flatt land. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa.. Gæta verður sérstaklega að fjarlægðamörkum byggðar frá Laxá og frárennslismálum. Stærð svæðis 15 ha.	Orrastaðir
F11	Stóra-Búrfell/ Tindar	Samliggjandi land Tinda og Stóra Búrfells. Mólendi neðan vegr sem hallar til suðurs að Svínvatni. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa í bland við skógrækt. Gæta verður sérstaklega að fjarlægðamörkum byggðar frá vatni og frárennslismálum. Stærð svæðis 77 ha.	Stóra- Búrfell /Tindar
F12	Hamar	Mólendi niður undir Blöndu sem hallar til norðausturs. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. Athuga þarf að byggðin verði í 50 - 150 m fjarlægð frá ánni. Stærð svæðis 17 ha.	Hamar
F13	Sólheimar	Mólendi neðan vegr sem hallar til suðurs að Svínvatni. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. Gæta verður sérstaklega að fjarlægðamörkum byggðar frá vatni og frárennslismálum. Stærð svæðis 74 ha.	Sólheimar
F14	Svínvatn	Mólendi/graslendi neðan vegr sem hallar til suðurs og suðvesturs að Svínvatni. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. Gæta verður sérstaklega að fjarlægðamörkum byggðar frá vatni og frárennslismálum. Stærð svæðis 15 ha.	Svínvatn
F15	Syðri- Langamýri	Mólendi neðan vegr. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. . Stærð svæðis 34 ha.	Syðri- Langamýri
F16	Fjósar/Gil	Í jaðri skógræktar. Mólendi ofan vegr. Hallar móti vestri. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa í bland við skógrækt. Á svæðinu eru þrjú frístundahús. Stærð svæðis 19 ha. Innan svæðisins er einnig veiðhús við Svartá.	Fjósar/ Gil
F17	Grund	Um er að ræða mólendi. Svæðið er um 4 ha og er heimilt að gera ráð fyrir frístundahúsum á því.	Grund
F18	Ás*	Á svæðinu hafa verið reist tvö hús. Um er að ræða mólendi ofan vegr sem hallar móti austri innan um skógrækt. Gert er ráð fyrir samræmdir byggð í hallandi landi. Svigrúm er fyrir allt að 6 hús til viðbótar á svæðinu. Stærð svæðis 8.4 ha	Ás
F19	Bakki	Á svæðinu hafa verið byggð þrjú hús. Um er að ræða mólendi ofan vegr sem hallar móti vestri í miklum halla. Á svæðinu er heimilt að gera ráð fyrir byggð frístundahúsa. Stærð svæðis 20.7 ha.	Bakki
F20	Flaga	Á svæðinu hafa verið reist þrjú hús. Um er að ræða mólendi ofan vegr. Hallar lítillega móti austri innan um skógrækt. Svæðið er fullbyggt. Stærð svæðis 4.1 ha.	Flaga
F21	Reykir	Á svæðinu er gert ráð fyrir frístundabyggð og skógrækt sjá O15.	Reykir



### Fjallasel

Fjallasel eru skilgreind sem hús í takmörkuðu eða engu vegasambandi, þar má telja gönguskála, einkaskála, veiðihús og gangnamannahús. Fjallasel eru, eins og jaðar-og hálandismiðstöðvar og skálar opin almenningi. Í Húnvatnshreppi má finna fjallasel á hálendi á eftifarandi stöðum: Álkuskáli, á Haukagilsheiði, Bugaskáli á Eyvindarstaðaheiði, og Öldumóðuskál á Grímstunguheiði. Fljótsdragaskáli (er í Fljótsdrögum í afrétt Borgfirðinga en í eigu Húnvatnshrepps).

Nr.	Heiti	Lýsing	Jörð
F22	Bugaskáli	Við Buga er gangnamannaskáli fyrir 10 manns á vegum Upprekstrarfélags Eyvindarstaðarheiðar og hesthús við Aðalmannsvatn. Mikið notaður vegna hestaferða.	Eyvindarstaðaheiði
F23	Öldumóðuskáli	Á staðnum er gangnamannaskáli byggður 1978 á vegum Upprekstrarfélags Ás- og Sveinsstaðahrepps með 20 gistiþymi og aðstöðu fyrir 50 hross. Skálinn er jafnframt nýttur sem veiðihús á sumrin.	Grímstunguheiði
F24	Álkuskáli	Á staðnum er gangnamannaskáli byggður 1978 á vegum Upprekstrarfélags Ás- og Sveinsstaðahrepps með 20 gistiþymi og aðstöðu fyrir 50 hross. Skálinn er nýttur fyrir ferðaþjónustu á sumrin.	Haukagilsheiði

### 3.2.4 Umhverfisáhrif byggðar

Umfjöllun um jákvæð og neikvæð áhrif markmiða aðalskipulags Húnvatnshrepps varðandi íbúðarsvæði snéri að því að koma til móts við fjölgun íbúa í sveitarféluginu. Er það gert með góðu framboði af svæðum fyrir íbúðabyggð sem eru í góðum tengslum við miðlæga þjónustu og samgöngur, þ.e grunnskóla og önnur skólamannvirki. Stuðlað verði að fjölbreyttu framboði íbúðagerða og löða. Áhrif áforma um íbúðar- og fristundabyggð eru líkleg til að hafa jákvæð áhrif á samfélag en stefnumörkun mun þó hafa óveruleg áhrif á auðlindir og má þar helst nefna landrými, landslag/ásýnd með nýjum svæðum undir íbúðarbyggð og fristundabyggð.

Byggð	Umhverfisþættir		
	Náttúra	Auðlindir	Samfélag
Íbúðarbyggð	0	0	+
Frístundabyggð	0	0	+/0

### 3.3 VERND OG NÁTTÚRUVÁ

#### 3.3.1 Náttúruverndarsvæði

##### NÁTTÚRUVERNDARSVÆÐI

Til náttúruverndarsvæða teljast annars vegar friðlýst svæði skv. náttúruverndarlögum og hins vegar svæði á náttúruminjaskrá. (Sjá einnig gr. 4.19 í skipulagsreglugerð).

##### MARKMIÐ:

Stuðlað verði að varðveislu friðlýstra svæða, annarra náttúruminja og umhverfislegra gæða almennt.



## LEIÐIR:

- Vinna mætti að því að fá svæði í sýslunni, sem hafa alþjóðlegt mikilvægi, viðurkennd sem Ramsarsvæði. Til þess þurfa þau að hljóta tilnefningu viðkomandi stjórnvalda og samþykkjast inn á lista Ramsar-samningsins. Sílikar viðurkenningar hefðu þýðingu fyrir rannsóknir á sviði náttúrufræða og uppbryggingu ferðamennsku.
- Mörg svæðanna í skipulagsáætluninni eru sett undir hverfisvernd til þess að þau fái viðurkenningu sem náttúrufarslega merkileg svæði án þess að um lögformlega friðun sé að ræða.
- Stuðla þarf að rannsónum og fræðslu um þær fjölbreyttu náttúruminjar sem eru sveitarfélagini, meðal annars með gerð upplýsingabæklinga, korta og merkinga á þessum stöðum.
- Auðvelda aðgengi að merkum stöðum þar sem þörf er á.
- Skapa möguleika á fuglaskoðun. Merkja þarf fuglaskoðunarstaði og jafnvel koma upp aðstöðu.

## Jarðmyndanir og vistgerðir

Samkvæmt 37. gr. náttúruverndarlaga njóta ákveðnar jarðmyndanir og vistkerfi sérstakrar verndar og skal forðast að raska þeim eins og kostur er. Þau eru:

- Eldvörp, gervigígar og eldhraun.
- Stöðuvötn og tjarnir,  $1.000 \text{ m}^2$  að stærð eða stærri.
- Mýrar og flóar, 3 ha að stærð eða stærri.
- Fossar, hverir og aðrar heitar uppsprettur, svo og hrúður og hrúðabreiður,  $100 \text{ m}^2$  að stærð eða stærri.
- Sjávarfitjar og leirur.

EKKI hefur verið gerð úttekt á jarðmyndunum og vistkerfum á svæðinu sem ákvæði 37. gr. náttúruverndarlaga taka til, eða þær verið kortlagðar. Skipulagsáætlunin er því sett fram með þeim annmörkum. Leita skal umsagnar Umhverfistofnunar og náttúruverndarnefndar áður en framkvæmda- eða byggingarleyfi er veitt, sbr. 27. og 43. gr. skipulags- og byggingarlaga, í þeim tilvikum sem framkvæmdir geta haft í för með sér röskun á ákveðnum jarðmyndunum og vistkerfum. Minnt er á að samkvæmt 38 gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd þarf leyfi Umhverfisstofnunar til framkvæmda þar sem hætta er á að spilt verði friðlýstum náttúruminjum.

## Friðlýst svæði - náttúruverndarlög

Guðlaugstungur. Landnotkun Innan svæðisins eru akstursslóðar, reiðvegir og gangnamannaskáli og takmarkast umferð við skilgreindar leiðir.

Guðlaugstungur, Svörtutungur og Álfgeirstungur (Ásgeirstungur) voru friðlýstar sem friðland með auglýsingi í Stjórnartíðindum B nr. 1150/2005. Tungurnar eru á háleldinu norðvestan við Hofsjökul og er svæðið rúmlega  $401 \text{ km}^2$ .

„Landslagið einkennist af heiðalöndum, votlendi, rústum, mólendi og bersvæði, ám og vötnum. Svæðið er mikilvægt varp- og beitiland heiðagæsar.

Markmið friðlýsingarinnar er að vernda víðfeðmt og gróskumikið votlendi og stórt, fjölbreytt og mikilvægt rústasvæði. Svæðið er alþjóðlega mikilvægt fyrir heiðagæs.

Við ákvörðun um friðlýsingi voru hafðir til hliðsjónar alþjóðlegir samningar, en þeir eru um verndun villtra dýra, plantna og lífsvæða (Bern 1979), samningur um líffræðilega fjölbreytni (Ríó de Janeiró 1992) og samningur um votlendi sem hafa alþjóðlegt gildi einkum fyrir fuglalíf (Ramsar 1971).

Öllum er heimil fyr um svæðið eftir ákveðnum reglum.

Umferð um varplönd heiðagæsar er bönnuð frá 1. maí til 20. júní.

Umferð hestamanna og beit hrossa er stýrt, lausir hundar eru ekki leyfðir, veiði í ám og vötnum er óheimil nema með leyfi veiðifélags og notkun skotvopna er bönnuð.



þriggja manna nefnd Húnnavatnshrepps og Umhverfisstofnunnar hefur umsjón með svæðinu". [www.ust.is](http://www.ust.is).

Kattarauga, í Vatnsdal. Friðlýst sem náttúrvætti með auglýsingu í Stjórnartíðindum B, nr. 522/1975. Samkvæmt heimild í 22. gr. laga um náttúruvernd nr. 47/1971 hefur [Umhverfisstofnun] ákveðið fyrir sitt leyti að friðlysa sem náttúrvætti tjörnina Kattarauga við Kornsá í Vatnsdal, ásamt hólmum sem í henni eru og tjarnarbökkunum.

Mörk : Mörk náttúrvættisins eru þessi. Lína dregin umhverfis áðurnefnda tjörn í 10 metra fjarlægð frá bökkum hennar. ([sbr.www.ust.is](http://sbr.www.ust.is)). Stærð 1 ha.

Svæðislýsing: Tjörnin Kattarauga er alldjúpur pyttur sem í eru tveir fljótandi hólmar sem reka undan vindi. Mikið og stöðugt rennsli er í gegnum tjörnina. Í botni tjarnarinnar er lindarauga sem glittir á þegar logn er og bjartur dagur. Af lindarauganu dregur tjörnin nafn sitt. Gróður á svæðinu er dæmigerður íslenskur mýrargróður.

Hveravellir á Kili. Friðlýstir sem náttúrvætti 1960. Friðlýsing endurskoðuð með auglýsingu í Stjórnartíðindum B, nr. 217/1975. Stærð 170 ha. [www.ust.is](http://www.ust.is). Hálandismiðstöð er í útjaðri svæðisins.

Svæðislýsing: Landslag á Kili er mjög mótað af jöklum ísaldar en henni lauk fyrir um 10.000 árum. Öll fjöll á Kili eru eldfjöll að uppruna og ber mest á móbergsstöpum og dyngjum sem myndast hafa við langvarandi flæðigos. Móbergsstaparnir, t.d. Hrútfell, hafa orðið til við gos undir jöкли. Nokkru eftir ísaldarlok varð til gosdyngjan Kjalhraun. Í kvos norðan undir henni er háhitasvæðið Hveravellir í 630 m.y.s. Til háhitasvæða eru talin jarðhitasvæði þar sem hitastig er hærra en 150°C á 1000 m dýpi.

#### Svæði á náttúruminjaskrá

Á náttúruminjaskrá eru svæði sem að mati Umhverfisstofnunar er æskilegt að friðlysa skv. náttúruverndarlögum. Hér í töflunni kemur listi yfir þessi svæði í Húnnavatnshreppi. Texti úr náttúruminjaskrá hefur verið leiðréttur m.t.t. örnefna og lýsingar á afmörkun fyrir svæði 425.

Nr í skrá.	Heiti svæðis
407	Vatnsdalshólar (1) Hólarnir vestan Hnausakvíslar og Flóðsins milli þjóðvegar og Þórdísarlækjar í löndum Sveinsstaða og Vatnsdalshóla. (2) Fjöldi framhlaupshóla úr Vatnsdalsfjalli, flæðiengi og tjarnir.
408	Eylendið, Flóðið og Húnvatn (1) Húnaós, Húnvatn, Hnausakvísl með bökkum og hólmum, eylendið frá Giljáreyrum suður undir Hnausa. Flóðið og óshólmur Vatnsdalsá í Vatnsdal. (2) Flæðimýrar, óshólmur og vötn með fjölbreyttu lífi.
410	Fossar í Vatnsdalsá og Friðmundará. (1) Fossarnir Skínandi, Kerafoss, Rjúkandi og Skessufoss í Vatnsdalsá vestur af Bótarfelli og Bótarfoss í Friðmundará. (2) Sérkennilegir og fagrir fossar í hrikalegum gljúfrum. Surtarbrandslög.
411	Eyjavatn og Friðmundarvatn vestara, Auðkúluheiði. (1) Vötnin ásamt hólmum og bökkum. (2) Grunn stöðuvötn, óvenjumikið fuglalíf og gróskumikill gróður í hólmum.
412	Blöndugil, Vallgil og Rugludalur. (1) Árgljúfur Blöndu frá norðurenda Reftjarnarbungu niður undir Þróðum ásamt Vallgili og Rugludal. (2) Hrikalegt gljúfur með gróðursælum hvömmum og birkikjarri.
424	Hóp, Heildar svæðið nær einnig til Húnaþings vestra. (1) Hópið og nánasta umhverfi ásamt Bjargaði. (2). Hópið er talið fimmsta stærsta stöðuvatn á Íslandi og er strandvatn með fjölbreyttu fuglalífi.
425	Skriður í Vatnsdal (1) Svæði austan Vatnsdalsvegar og hábungu fjallanna. Til norðurs markast svæðið af landamerkjum Hjallalands og Hvamms og til suðurs af Landsenda norðan íbúðarhúss Hvammsbæjar II.(2) Mikilfenglegir klettar og skriður, fögur og tilkomumikil stuðluð basaltlög í Fossgili.



## Náttúruverndaráætlun

Umhverfisstofnun hefur lagt fram tillögu að náttúruverndaráætlun 2009-2013 þar eru þrjú svæði í Húnavatnshreppi; Eylendið, Flóðið og Húnavatn.

Texti úr náttúruverndaráætlun hefur verið leiðréttur m.t.t. örnefna og lýsingar á afmörkun fyrir svæði 408.

Nr í skrá.	Heiti svæðis
408	<p>Eylendið, Flóðið og Húnavatn</p> <p>Mörk svæðis: Húnaós, Húnavatn, Hnausakvísl með bökkum og hólmum, eylendið frá Giljáreyrum suður undir Hnausa. Flóðið og óshólmar Vatnsdalsár í Vatnsdal. Mörk svæða eru sett fram með fyrirvara. Líta ber á þau sem hugmynd að mörkum sem nánar verður fjallað um við undirbúning friðlýsinga.</p> <p>Svæðislýsing : Flæðimýrar, óshólmar og vötn. Hnausakvísl er lygn og gróðurmikil og Árfarið er gamall árfarvegur sem hlykkjast um Eylendið. Húnavatn er með opinn ós til sjávar. (Sjá nánar : <a href="http://www.ust.is">www.ust.is</a>).</p>

### 3.3.2 Þjóðminjaværnd

#### ÞJÓÐMINJAVERNDARSVÆÐI

**Þjóðminjavérndarsvæði taka til svæða þar sem eru friðlýstar fornminjar, þekktar fornleifar eða friðuð hús samkvæmt þjóðminjalögum nr.107/2001. (Sjá einnig gr. 4.20 í skipulagsreglugerð).**

#### MARKMIÐ

Taka skal tillit til skráðra fornleifa áður en ráðist er í bygginga- eða framkvæmdaleyfisskyldar framkvæmdir. Í skógræktaráætlunum verði tekið tillit til fornminja og ekki plantað nær þekktum fornminjum en 20 m sbr. kafla 4.1.10 og gera fornleifar og menningarminjar mikilvægari fyrir ferðapjónustuna.

#### LEIÐIR:

- Leitast skal við að merkja fornleifar fyrir umhverfisfræðslu og til að fyrirbyggja að þær verði skemmdar.
- Ferðapjónusta sem byggir á menningarminjum í sveitarfélagini verði efld.
- Örnefnaskrár í sveitarfélagini verði endurskoðaðar.
- Leita þarf eftir samstarfi við þjóðminjayfirvöld um með hvaða hætti menningarminjum, byggingum og öðrum mannvirkjum í Húnavatnshreppi verði best haldið til haga og varðveisitt.
- Leggja mætti áherslu á að kortleggja og merkja staði/svæði sem hér á undan hafa verið nefnd.
- Menningarminjar í sveitarfélagini verði skilgreindar og til þess fengið teymi sérfræðinga og heimafólks. Nýttar verði fjölbreyttar aðferðir til að safna upplýsingunum saman, m.a. með heimsóknum á bæina.
- Kallað verði eftir upplýsingum frá hverjum bæ fyrir sig um menningarminjar og sagnir.
- Sögnum verði markvisst safnað og þeim haldið til haga.
- Sagnahefð í sveitarfélagini verði nýtt t.d. fyrir ferðapjónustu og gerð menningardagskrár.
- Eyðibýli í sveitarfélagini verði merkt.
- Heimildum um sel í sveitarfélagini verði safnað á einn stað til varðveislu. Þessar upplýsingar verði nýttar t.d. í ferðapjónustu.

Hér er fjallað um two flokka þjóðminjavérndarsvæða sem njóta verndar skv. þjóðminjalögum nr. 88/1989; (i) friðaðar og friðlýstar fornleifar og (ii) friðuð hús.



### Friðlýstar fornleifar

Í sveitarfélagini er fjöldi friðlýstra fornleifa. Fornleifarnar eru listaðar upp hér á eftir og auðkenndar á skipulagsupprætti, eins og nákvæmni uppráttar leyfir. Auk þeirra er fjöldi annarra fornminja á svæðinu sem ekki eru staðsettar eða metnar á þessu skipulagsstigi, en vakin er athygli þeim helstu og þau vernduð í flokki hverfisverndar sbr. kafla 4.2.5. Í þjóðminjalögnum segir að til fornleifa teljist „*hvers kyns leifar forna mannvirkja og annarra staðbundinna minja, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á*“. Að jafnaði skal telja minjar 100 ára og eldri til fornleifa en heimilt er þó að friðlýsa yngri minjar, t.d. eru kirkjur reistar fyrir 1918 friðlýstar skv. þjóðminjalögum.

Á deiliskipulagsstigi verða fornminjar staðsettar í nákvæmum mælikvarða en allar helstu framkvæmdir eru deiliskipulags skyldar, s.s. svæði fyrir heilsársbyggð, fristundabyggð, iðnaðarstarfsemi o.fl. Á einstökum svæðum þar sem sérstakar aðstæður krefjast fari fram nákvæm skráning og kortlagning fornminja. Þá ber að leggja fram yfirlit yfir fornleifar í tengslum við skógræktaráætlunar sbr. kafla 4.1.10. Einnig eru stórframkvæmdir umhverfismatsskyldar sbr. kafla 2.10.2, s.s. vegagerð, háspennulínur, virkjanir og efnisnámur.

Í töflu hér á eftir er samantekt úr friðlýsingartexta. Númer minja eru skráningarnúmer í fornleifaskrá Fornleifaverndar ríkisins. Minjarnar eru talðar upp hér að neðan eftir býlum eða afréttum og er orðrétt tilvísun í skrána sýnd með skáletri. Tilgreint er ef minjarnar eru þinglýstar. Friðlýstar fornminjar eru sýndar á landnotkunarruppdrætti merktar með tákni og númeri (t.d. P12), svo langt sem þær hafa verið staðsettar og mælikvarði korts leyfir.

Í skýrslu Fornleifastofnunar Íslands eru gerðar tillögur um mörg merk svæði í Húnavatnshreppi sem falla ættu undir þjóðminjavérnd (sjá einnig kafla 1.28.7 Fornleifar) og koma þau fram á skipulagsupprætti. Þessir staðir og svæði eru, að frátoldu sögusviði og sögustöðum Vatnsdælu og stöðum tengdum frumkristni í Vatnsdal og á Ásum, sýnd með rauðum línum eins og koma fram á skipulagsupprætti, auk þess sem sex svæðanna sem eru einnig sýnd sem hverfisvernduð svæði með hvítum línum fyrir aðra landnotkun.

Nr.	Heiti	Lýsing
P1	Ás, rústir eyðibýlisins Odda-áss	Rústir eyðibýlisins Odda-áss í Ljótunnarkinn; þær eru í grænni brekku sunnan í Odda-ásnum, sem er áfastur bæjarásnum í Ási, norðvestur frá honum. Sbr. Árb. 1895: 5. Skjal undirritað af MP 25.10.1930. Þinglýst 17.06.1931.
P2	Grímstunga, rústir eyðibýlisins Þórhallstaða	Grímstunga. a. Rústir eyðibýlisins Þórhallstaða; þær eru í Forsæludal, vestan árinna, því nær á móti Koti. Sbr. Árb. 1892: 78. b. "Glámsþúfa", er svo heitir, lítil grashóll með bolla ofaní, tveim stuttum bæjarleiðum fyrir framan Þórhallstaði. Sbr. Árb. 1892: 78. Skjal undirritað af MP 25.10.1930. Þinglýst 17.06.1931.
P3	Hof	Hof. Leifar fornrar "hofgirðingar" á Goðhól, fyrir ofan tún á Hofi. Sbr. Árb. 1895: 4. Skjal undirritað af MP 25.10.1930. Þinglýst 17.06.1931.
P4	Marðarnúpur	Marðarnúpur. Fyrirhleðsla forn fyrir sundlág, sem er í túninu fyrir utan og neðan bæinn. Sbr. Árb. 1892: 122. Skjal undirritað af MP 25.10.1930. Þinglýst 17.06.1931.
P5	Nautabú	Nautabú. Hinar fornu rústir Nautabús; þær eru í Nautabúsmóa, skamt fyrir innan hinn gamla farveg Kornsár. Sbr. Árb. 1892: 78. Skjal undirritað af MP 25.10.1930. Þinglýst 17.06.1931.
P6	Þórormstunga	Þórormstunga. a. Jöklustaðir, fornt eyðibýli uppi í tungunni. Sbr. Árb. 1892: 122. b. "Lögrjetta", er svo heitir, forn hrингur í túninu. Sbr. Kálund 1879-1882: 40. Skjal undirritað af MP 25.10.1930. Þinglýst 17.06.1931.
P7	Breiðabólstaður	Breiðabólsstaður. Rúst eyðibýlisins Faxabrandstaða; hún er upp með bæjarlæk Breiðabólsstaðar, gildum stekkjarvegi fyrir sunnan og vestan bæinn. Sbr. Árb. 1895: 7. Skjal undirritað af MP 25.10.1930. Þinglýst 17.06.1931.



þ8	Steinnes, fornar búðaleifar á Lögmannsholti	Steinnes. Fornar búðaleifar á Lögmannsholti, skamt frá læk þeim er Syngjandi heitir; garðlagsbútur vestan við þær og dys fám föðum vestar. Sbr. Kálund 1879-1882: 32. Skjal undirritað af MP 25.10.1930. Þinglýst 17.06.1931.
þ9	Þingeyrar, leifar þingstaðar og klausturs	Þingeyrar. a. Allar leifar hins forna þingstaðar. Þar með "Dómhringur", er svo heitir enn, í túninu milli núverandi kirkju og hins gamla kirkjugarðs. Sbr. Árb. 1895: 8-9; Árb. 1906: 26-27. b. Túngirðing forn þar er "Trumsvalir" heita, vestaní holti því, sem Þingeyrabær (ath. Þingeyrabær) stendur sunnaní. Sbr. Árb. 1905: 8.c. "Stígandahróð", svo kallað; það er við Húnavatn á dálitlu nesi, er gengur út í vatnið litlu sunnar en gegnt bænum Akri. Sbr. Árb. 1895: 7. Skjal undirritað af MP 25.10.1930. Þinglýst 17.06.1931.
þ10	Svínavatn	Svínavatn. Hella við bæjarlækinn með hring höggnum á. Sbr. Árb. 1910: 70-71. Skjal undirritað af MP 25.10.1930. Þinglýst 20.06.1931.

### Friðuð hús

Í sveitarféluginu eru nokkur friðuð hús skv. aldursákvæðum þjóðminjalaga sem flokkast sem þjóðminjavendarsvæði. Hér er stuðst við skrá Húsafríðunarnefndar Ríkisins frá 2000 og Svæðisskipulag 2004 – 2016 en þar bætist við Bólstaðarhlíðarkirkja. Friðuðum húsum er að öðru leyti raðað í töfluna hér fyrir neðan í sömu röð og þau birtast í skránni, þ.e.a.s. eftir gömlu hreppunum.

Nr.	Heiti	Lýsing
þ11	Undirfellskirkja	Steinsteypuhús reist 1914 – 1915. Höfundur Rögnvaldur Ólafsson og Einar Erlendsson arkitektar. – Friðuð 1.janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1.mgr.36.gr. þjóðminjalaga nr.88/1989.
þ12	Þingeyrakirkja	Hlaðið steinhús reist 1864 – 1877. Höfundur Sverrir Runólfsson steinsmiður. Friðuð 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. Þjóðminjalaga nr. 88/1989.
þ13	Auðkúlkirkja	Timburhús reist 1894. Höfundur Þorsteinn Sigurðsson forsmiður. Kirkjan flutt frá vegi á núverandi stað 1971. Friðuð í A-flokki af menntamálaráðherra 20. desember 1982 samkvæmt 1.mgr. 26.gr. og 27. Gr. Þjóðminjalaga nr.52/1969. Friðað 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. Þjóðminjalaga nr. 88/1989.
þ14	Svínavatnskirkja	Timburhús reist 1881. Höfundur Friðrik Pétursson forsmiður. Friðuð 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. Þjóðminjalaga nr. 88/1989.
þ15	Bergstaðakirkja	Timburhús reist 1883 úr efni til skemmubyggingar sem flutt var tilsniduð til landsins. Höfundar forsmiðirnir Eiríkur Jónsson frá Djúpadal og Þorsteinn Sigurðsson. Friðuð 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. Þjóðminjalaga nr. 88/1989.
þ16	Bólstaðarhlíðarkirkja	Timburkirkja reist 1888 og vígð 1889. Friðuð samkvæmt lögum um húsafríðun nr. 104/2001.

### Aðalskráning fornleifa

Fornleifadeild Byggðasafns Skagfirðinga hefur unnið að aðalskráningu fornleifa á völdum stöðum innan sveitarfélagsins. Skráning á eftifarandi jörðum sem Fornleifavernd ríkisins setti á forgangslista var gerð 2008 og 2009; Svínavatn, Hólabak, Uppsalir, Öxl, Sveinsstaðir, Brúsastaðir, Saurbær, Hof, Hvammur, Reykir, Stóra Giljá, Auðkúla, Stóridalur, Botnastaðir og Bólstaðarhlíð.

Umfjöllun um aðalskráningu er að finna í fylgiskjölum með aðalskipulagi en skráðar jarðir eru merktar á þemauppdraðtti. Samantekt úr fornleifaskráningu og um leið skýringar við táknum á þemauppdraðtti er að finna í viðauka 1.



### 3.3.3 Verndarsvæði vegna neysluvatns

#### VATNSVERNDARSVÆÐI

Vatnsverndarsvæðin flokkast í þrjá flokka skv. 13. gr. reglugerðar nr. 796/1999 m.s.b. um varnir gegn mengun vatns. Flokkarnir eru brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði. (Sjá einnig gr. 4.21 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Stefnt verði að úttekt á vatnafari og vatnsnýtingu í hreppnum og að tryggt verði að ávallt verði nægilegt framboð á hágæða neysluvatni fyrir íbúa og fyrirtæki í Húnvatnshreppi

#### LEIÐIR:

- Í aðalskipulagi sveitarfélagsins verði mörkuð stefna um vatnsöflun og vatnsvernd á einstökum svæðum og hugleiða kosti þess að fleiri bær sameinist um vatnsveitur sbr. nr. 536/2001 um neysluvatn.
- Um varnir gegn mengun vatnsbóla gildir að öðru leyti ákvæði reglugerðar um varnir gegn mengun vatns. Einnig skal kortleggja viðkvæm svæði fyrir mengun og menguð svæði, samanber 11. gr. reglugerðar nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns og 9. gr. reglugerðar nr. 804/1999 um varnir gegn mengun vatns af völdum köfnunarefnissambanda frá landbúnaði og öðrum atvinnurekstri.
- Stefna þarf að því að heilbrigðisnefnd í samráði við hreppsnefnd Húnvatnshrepps flokki vatnasvæði í sveitarféluginu og setji viðmiðunarmörk vegna gerlamengunar og notkunar áburðarefna.
- Vatnsverndarsvæðum er skipt í 3 flokka; i) brunnsvæði, ii) grannsvæði og iii) fjarsvæði og er afmörkun þeirra sýnd á landnotkunaruppröðrætti.

#### Flokkur I. Brunnsvæði

Brunnsvæði ná til vatnsbóla og næsta nágrennis þeirra. Verndarákvæði brunnsvæða eru þessi:

Svæðin skulu vera algjörlega friðað fyrir óviðkomandi umferð og framkvæmdum öðrum en þeim, sem nauðsynlegar eru vegna vatnsveitunnar.

Heilbrigðisnefnd getur krafist þess að svæðið skuli girt mannheldri girðingu, sem sé minnst 5 m frá vatnsbóli.

Brunnsvæði Húnvatnshrepps er skilgreint rétt sunnan við Húnavelli við Dýhól.

#### Flokkur II. Grannsvæði

Utan við brunnsvæði taka við grannsvæði vatnsbóla sem eru aðrennslissvæði grunnvatns. Verndarákvæði grannsvæða eru þessi:

Á grannsvæðum er óheimilt að nota eða hafa birgðir af efnum, sem geta mengað grunnvatn. Hér er m.a. átt við olíu, bensín, og skyld efni, salt, eiturefni til útrýmingar skordýrum eða gróðri og önnur efni sem geta mengað grunnvatn, auk efna sem sérstaklega eru tilgreind í reglugerð um neysluvatn.

Ekki skal leyfa nýjar byggingar, sumarbústaði eða þess háttar á svæðinu.

Vegalagning, áburðarnotkun og önnur starfsemi skal vera undir ströngu eftirliti.

Grannsvæði vatnsverndar er skilgreint upp í norðurhlíðar Svínadalsfjalls og er alls 13 ha að stærð

#### Flokkur III. Fjarsvæði

Fjarsvæði er á vatnasiði vatnsbóla en liggar utan þess lands sem telst til I. og II. flokks verndarsvæða. Verndarákvæði fjarsvæða eru þessi:



þar sem vitað er um sprungur eða misgengi skal gæta fyllstu varúðar í meðferð efna sem talin eru upp í II. flokki. Stærri geymslur fyrir slík efni eru bannaðar á svæðinu.

Heilbrigðisnefnd getur gefið út frekari fyrirmæli varðandi umferð á þessu svæði, svo og um byggingu sumarhús og annarra mannvirkja.

Fjarsvæði vatnsverndar nær yfir vatnasvið í norðanverðri hlíð Svínadalsfjalls.

Við flokkun vatnsverndarsvæða ber að fylgja reglugerð nr. 536/2001 um neysluvatn, sjá og 533/2001, um breytingu á reglugerð nr. 796/1999, um varnir gegn mengun vatns. Umhverfis hvert vatnsból skal heilbrigðisnefnd ákvæða vatnsverndarsvæði sem skiptist í brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði. Við skilgreiningu vatnsverndarflokkskanna skal taka mið af vatnafræðilegum, jarðfræðilegum og landfræðilegum aðstæðum á vatnssviði vatnsbólsins, mikilvægi þess og mengunarhættu.

Í sveitum er lindarvatn víðast tekið nálægt bæjunum en á nokkrum bæjum er vatnið tekið úr borholum. Samkvæmt neysluvatnsreglugerð nr. 538/2001 er krafa um að mjólkurframleiðendur séu með starfsleyfi fyrir vatnsveitu með kröfu um vatnsverndarsvæði.

### 3.3.4 Skilgreining vatnsgæða og flokkun vatns

#### VERNDARSVÆÐI VEGNA MENGUNAR Í ÁM OG VÖTNUM

**Verndarsvæði vegna mengunar í ám og vötnum eru svæði sem njóta verndar í samræmi við ákvæði reglugerðar um mengun vatns nr. 796/1999. (Sjá einnig gr. 4.21 í skipulagsreglugerð).**

#### MARKMIÐ:

Stefnt er að því að öll byggð í sveitarfélagit verði með viðurkenndar rotþrær.

#### LEIÐIR:

- Áfram verði unnið að þróun hagkvæmrar lausnar á frárennslismálum sveitarfélagsins
- Til þess að viðhalda náttúrulegu ástandi vatns og til þess að vernda það gegn mengun frá mannlegri starfsemi skulu heilbrigðisnefndir flokka vatn í samræmi við 9. og 10. gr. reglugerðar nr. 796/1999 um mengun vatns. Vatnsvæðum á að skipta í fimm flokka, A-E, í samræmi við reglugerð um mengun vatns. Framangreind flokkun á vatnsvæðum í sveitarfélagit hefur ekki farið fram.

Úttekt á vatnafari og vatnsnýtingu í dreifbýli Húnnavatnshrepps liggur ekki fyrir. Þrátt fyrir litlar upplýsingar er vitað að vandræði hafi orðið með öflun neysluvatns í dreifbýli síslunnar á frostavetrum. Vegna skorts á upplýsingum um vatnsból og vatnsverndarsvæði á einstökum jörðum utan þéttbýlis eru þau ekki sýnd á skipulagsupprætti.

### 3.3.5 Hverfisverndarsvæði

#### HVERFISVERNDARSVÆÐI

**Um hverfisverndarsvæði gilda sérstök ákvæði sem sveitarstjórn setur, s.s. um verndun menningarsögulegra minja, náttúruninja eða trjágróðurs, án þess að um lögformlega friðun sé að ræða. (Sjá einnig gr. 4.22 í skipulagsreglugerð).**

#### MARKMIÐ:

Skipulagsáætluninni er ætlað að skilgreina stefnu sveitarfélagsins í verndunarmálum sem tryggi varðveislu náttúru- og menningarverðmæta og koma í veg fyrir að þau glatist.

**LEIÐIR:**

- Markvisst verði unnið að því að stundaðar verði rannsóknir á minjasvæðum/stöðum, staðirnir kynntir og niðurstöðum rannsókna komið á framfæri.
- Þar sem hverfisvernd felur ekki í sér lögformlega friðun, er mikilvægt að sveitarstjórnir gæti þess að hverfisvernduðum svæðum verði ekki spilt og notfæri sér þau í þágu fræðslu, rannsókna og ferðamennsku. Vinna þarf að frekari kynningu og upplýsingum um þessi svæði með markvissum hætti.
- Hverfisverndarsvæði er af tvennum toga, (i) hverfisverndarsvæði vegna náttúruminja og (ii) hverfisverndarsvæði vegna fornleifa.

**Hverfisvernd vegna náttúruminja**

Gerð er tillaga um nokkur svæði sem falla skuli undir hverfisvernd vegna náttúruminja í dreifbýli Húnvatnshrepps, hér á eftir fer sé listi.

Nr.	Heiti	Lýsing
H1	Gljúfurá, frá ósi að upprekstrarhlíði	Fjölbreyttir berglitir, falleg gil og gangbríkur. Gerð er tillaga um hverfisvernd vegna náttúrufars. Svæðið hefur fræðslugildi. Efnistaka og annað jarðrask er bannað í næsta nágrenni árinnar.
H2	Víðihólmi í landi Steinness	Skógivaxinn hólmi í Hnausakvísl. Engin beit er í hólmanum og erfitt að komast þangað nema á báti. Gerð er tillaga um að hólminn sé hverfisverndað svæði vegna gróðurfarslegrar sérstöðu og rannsóknargildis. Reglur varðandi notkun þurfa að miðast við það að vernda sérstöðu hólmans.
H3	Þingeyrasandur	Hverfisverndað svæði vegna fjölbreyttstu sjófuglabyggðar í sýslunni. Þar verpa meðal annars skúmur og stormmávar. Gæta þarf að því að sjófuglabyggðin haldi gildi sínu. Leyfilegt er að koma upp fuglaskoðunarbyrgi sem falla vel að landslagi. Önnur mannvirki og jarðrask er óheimilt.
H4	Köldukinnarhólar	Vestan ár andspænis Buðlunganesi er hólaþyrping sem myndast hefur við skriðuföll úr Langadalsfjalli og nær hún hátt upp í Smyrlsbergsbungu. Gerð er tillaga um hverfisvernd vegna jarðmyndana. Efnistaka er bönnuð
H5	Búrfell og Auðnufell	Búrfell og Auðnufell. Gerð er tillaga um að fellin séu hverfisvernduð vegna þess að þar er hægt að berja augum stuðlað hlýskeiðshraun. Þetta er yngsta hraun í byggð í Húnvatnshreppi sem ástæða þykir til að vekja athygli á með hverfisvernd. Efnistaka og jarðrask er óheimilt.
H6	Grundartjarnir	Upp af bænum Grund er hjallabréður og ofan hennar er víðáttumikill hjalli luktur skeifumyndaðri hamragirðingu og nefnist Grundarskál. Þar eru tvær tjarnir og í þeim er silungur. Gerð er tillaga að tjarnirnar séu hverfisverndaðar vegna sérstöðu þeirra hátt í fjallshlíð. Þeim má ekki spilla með jarðraski.
H7	Grettisskyrta	Um er að ræða líparítfláka í Reykjanibbu. Munnmæli herma að Grettir hinn sterki hafi breitt skyrtu sína til perris á þeim stað. Gerð er tillaga um hverfisvernd vegna sérstæðrar jarðmyndunar. Jarðrask er óheimilt.
H8	Dyngja í landi Hofs	Hér er um að ræða jökulminjar sem hafa fræðslugildi. Gerð er tillaga um að svæðið verði hverfisverndað sem náttúrufyrirbæri og því má ekki spilla með jarðraski eða trjágróðri.



H9	Hnjúkurinn í landi Hnjúks	Basaltshnaus, 111 metra hár. Um er að ræða besta útsýnisstað í Vatnsdal og er gerð tillaga um hverfisvernd af þeirri ástæðu. Fylgja þarf merktum gönguleiðum þegar gengið er á Hnjúkinn, vanda útfærslu þeirra og merkingar. Jarðrask er bannað.
----	------------------------------	--

### Hverfisvernd vegna fornleifa og menningarminja

Hér fyrir aftan kemur svo skrá yfir staði sem hafa verið hverfisverndaðir vegna minja, menningarlandslags og fornleifa.

Nr.	Heiti	Lýsing
H10	Þingeyrar	Þar var klaustur frá árinu 1133 til siðaskipta. Gerð er tillaga um að bæjarstæði, umhverfi bæjarins, umhverfi Trumsvala og kirkju séu hverfisverndað svæði. Svæðið er einnig þjóðminjavaverndað, sjá kafla 4.2.2 Þjóðminjaverdarsvæði. Svæðið hefur geysilega mikið rannsóknargildi og ber að umgangast það sem slíkt.
H11	Gullsteinn í landi Kringlu	Jarðfastur steinn átrúnaðargoð Koðráns bónda föður Þorvaldar víðförla. Gerð er tillaga um hverfisverndað sem söguminjar. Má ekki raska.
H12	Laxárdalur	Laxárdalur er liggur samsíða Langadal, um 100 m hærra. Eyðidalur sem fór í eyði fyrir vélaöld. Dalurinn hefur mikið fræðslugildi og rannsóknargildi hvað snertir forminjar (ekki síst vegna óraskaðra bæjarhóla, búskapaháttar og byggðasögu dalsins, en þar var samfelld byggð allt fram undir 1950. Enn er einn bær í byggð, Gautsdalur). Gerð er tillaga um hverfisvernd og þjóðminjaverdarsvæði. Ekki er fyrirhuguð breyting á landnotkun í dalnum en reglur um umgengni miðast við að fyrrnefndum verðmætum verði ekki spillt. Allt jarðrask krefst úttektar Fornleifaverndar ríkisins. Gerð er tillaga um hverfisvernd vegna útvistar. Hefðbundnar nytjar óbreyttar.
H13	Brattahlíð í Svartárdal	Eilsti hluti túnsins ásamt íbúðarhúsi sem byggt var árið 1900 úr timbri, torfi og grijóti og útihúsum sem byggð eru úr timbri, torfi og grjóti. Gerð er tillaga um að staðurinn verði hverfisverndaður. Þetta eru einstakar minjar með mikið rannsóknar- og fræðslugildi, sjá einnig kafla 4.2.2 Þjóðminjaverdarsvæði. Verndað gegn niðurri og breytingum samkvæmt sérstakri áætlun sem gerð hefur verið. Einnig hefur verið gerð tillaga um þjóðminjaverd, sbr. kafla 4.2.2 Þjóðminjaverdarsvæði.
H14	Þórormstunga í Vatnsdal	Sagnir af Glámi og Gretti.
H15	Seljabyggð við rætur Víðidalsfjalls	Tillaga að hverfisvernd vegna byggðar- og búskapaháttar. Svæðið hefur rannsóknargildi og auk þess er gerð tillaga um að svæðið sé þjóðminjavendað samanber kafla 4.2.2 Þjóðminjaverdarsvæði. Allt jarðrask krefst úttektar Fornleifaverndar ríkisins. Haft var í seljum vestan Gljúfurár við rætur Víðidalsfjalls, t.d. Helgavatnssel, Þingeyrarsel og Bræðrasel.
H16	Þrístapar í landi Sveinsstaða	Nyrsti hluti Vatnsdalshóla þar sem síðasta aftaka á Íslandi fór fram, þegar Friðrik og Agnes voru tekið þar af lífi árið 1830. Gerð er tillaga um að svæðið verði hverfisverndað vegna söguminja en auk þess er svæðið hluti Vatnsdalshóla. Vanda þarf til merkinga og aðkomu að svæðinu. Svæðinu má ekki raska.
H17	Sauðadalur	Dalur með seljarústum. Svæðið er einnig þjóðminjavendað, sjá kafla 4.2.2 Þjóðminjaverdarsvæði. Dalurinn hefur mikið rannsóknar- og fræðslugildi. Gerð er tillaga um hverfisvernd. Jarðrask ber að forðast.



### Hverfisverndar ákvæði:

- Skráning fornleifa skal fara fram áður en ráðist er í bygginga- eða framkvæmdaleyfisskyldar framkvæmdir.
- Halda skal byggingaframkvæmdum í lágmarki og þess gætt að þær leiði til eins lítillar röskunar og kostur er.
- Fylgjast þarf vel með skógrækt sem er í námunda við fornleifar og gæta þess að skógrækt fari aldrei nær minjum en 20 m. Einnig ber að forðast skógrækt í gömlum túnum þó að fornleifar séu ekki sýnilegar á yfirborði.
- Hefðbundin landbúnaðarnytjar geta haldist eins og verið hefur.
- Stefnt er að því að settar verði verndar- og umgengnisreglur um hverfisverndaða svæðið sem tryggi varðveislu þess sem minja- og útvistarsvæði.
- Hverfisvernduðu svæðin verða merkt og fræðsluefnir um þau komið á framfæri.

Að öðru leyti gilda ákvæði þjóðminjalaga varðandi þekktar þjóðminjar.

### Hverfisvernd vegna náttúru og menningarminja á hálendi Húnvatnshrepps

Samkvæmt samþykkt samvinnunefndar miðhálendis dags. 13. mars 2001 um landnotkunarákværðanir í aðalskipulagi á miðhálendinu er lagt til að svæði sem skilgreind voru í svæðisskipulagi Miðhálendisins sem náttúruverndarsvæði og almenn verndarsvæði verði skilgreind sem hverfisverndarsvæði. Þessi svæði eru jafnframt skilgreind sem óbyggð svæði ofan 400 m y.s. sbr. kafli 3.2. Náttúruverndarsvæðin ná yfir mikilvægustu og merkstu náttúruminjar hálandisins. Almenn verndarsvæðin fela í sér alhliða verndargildi sem tekur til náttúruminja, þjóðminja og mikilvægustu lindasvæða. Ennfremur svæði með mikil útvistargildi, þ.á m. jaðarsvæði að byggð. Eftirfarandi náttúruverndarsvæði í svæðisskipulagi Miðhálendisins eru skilgreind sem hverfisverndarsvæði í aðalskipulaginu. Afmörkun hefur verið breytt í samræmi við friðlýsingu á friðlandi í Guðlaugstungum, Svörtutungum og Álfgeirstungum á Eyvindarstaðaheiði.

**H18. Hveravellir-Helgufell.** Að austan ráða mörk friðlands í Guðlaugstungum og Álfgeirstungum, að norðan afmörkun hverfsverndarsvæðis umhverfis Blöndulón, að sunnan sveitarfélagsmörk og að vestan nær það yfir Efri Seyðisárdög og að Hundadöllum. Innan svæðisins eru Hveravellir sem eru friðlýstir sem náttúrvætti og einnig eru gjöful lindasvæði í Seyðisárdögum. Innan svæðisins eru enn fremur fjölmargar þjóðminar, á Hveravöllum eru s.s útilegumannaminjar við Hveravelli, tengdar Fjalla Eyvindi,

Eftirfarandi almenn verndarsvæði í svæðisskipulagi Miðhálendisins eru skilgreind sem hverfisverndarsvæði í aðalskipulaginu:

**H19. Grímstungu- og Haukagilsheiði.** Þar er upptakasvæði Vatnsdalsár og allmörg veiðivötn á heiðinni hafa verið nýtt um langan aldur. Einnig hefur fuglaveiði verið stunduð á heiðunum og hin seinni ár m.a. í tengslum við ferðaþjónustu á svæðinu. Þar eru tveir leitarmannaskálar sem í vaxandi mæli eru nýttir til gistingar fyrir ferðamenn.

**H20. Blöndulón og umhverfi.** Á svæðinu eru leitarmannaskálar sem í seinni tíð eru auk þess nýttir í auknum mæli fyrir ferðamenn og er skálinn sunnan við Áfangafell hugsaður sem jaðarmiðstöð. Komið hefur í ljós að Blöndulón býður upp á mikla möguleika í bleikjuveiði.

Eftirfarandi hverfisverndarákvæði eru sett um landnotkun, umgengni og mannvirkjagerð á þessum svæðum:

- Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar haldast eins og verið hefur.
- Mannvirkjagerð skal halda í lágmarki og þess jafnan gætt að hún leiði til eins lítillar röskunar og kostur er.



- þurfi að reisa mannvirki s.s. fjallasel, fjarskiptastöðvar eða aðrar sambærilegar byggingar á svæðinu, skal það gert skv. ákvæðum skipulags- og byggingarlaga um breytingar á aðalskipulagi.

#### **Hverfisverndarsvæði vegna lindasvæða á hálendinu:**

Húnvetnsku heiðarnar eru úr gömlum basaltlagastöflum og leiða illa vatn. Þó eru lek grágrýtissvæði og sprunguskarar á, Seyðisárdögum, og á Eyvindarstaðaheiði. Þessi lindasvæði hafa mikla samsvörun við vatnsbólasvæði í byggð sem jafnan njóta ströngstu vatnsverndar (sjá kafla 3.3.3)

Lindasvæðin og næsta nágrenni þeirra sem skilgreind voru í svæðisskipulagi Miðhálendisins í Seyðisárdögum eru tekin upp sem hverfisverndarsvæði og auðkennd sérstaklega á aðalskipulagsuppdraætti.

#### **H21 Tvö lindasvæði í Seyðisárdögum**

Í svæðisskipulagi Miðhálendisins eru þjóðminjar auðkenndar á skipulagsuppdraætti. Byggt er á skrá Fornleifa-stofnunar Íslands um menningarminjar á Miðhálendi Íslands. Í henni eru allir þeir staðir sem falla undir skilgreiningu þjóðminjalaga um fornleifar og heimildir eru til um. Skráin byggir ekki á vettvangsathugunum og er því ekki tæmandi. Valdir er þeir staðir þar sem vitað er um umtalsverðar mannvirkjaleifar, þar með taldar allar minjar um mannabyggð og útilegumannabústaði, auk helstu miðstöðva gangnamanna og merkustu fjallvega. Nær öllum þeim stöðum er sleppt þar sem engin ummerki eru um mannvirki þar með talið þjóðsögustöðum.

Eftirfarandi merkar þjóðminjar (M1-M13) sem komu fram í svæðisskipulagi Miðhálendisins eru skilgreindar sem hverfisvernduð svæði á sveitarfélagsuppdraætti Húnvatnshrepps:

#### **Búsetuminjar:**

**M1 Skútabær** (HV-199b:009)

**M2 Grímstungusel** (HV-199b:001, 008)

**M4 Réttarhóll** (HV-201b:004)

**M8 Kóngsgarðssel** (HV-280:003).

#### **Miðstöðvar gangnamanna:**

**M3 og M5 Réttarhóll** (HV-201b:007, 008) í Forsæludalskvíslum

**M15 og M16 Seyðisá** á Auðkúluheiði (HV-235b:001, 002),

**M6 Kolka** á Auðkúluheiði (HV-235b:006),

**M13 Kúlukvísl** á Auðkúluheiði (HV-235b:009),

**M20 Hveravellir** á Auðkúluheiði (HV-235c:013).

**M10 Haugakofi** (HV-273b:009), Eyvindarstaðaheiði.

**M11 Neðriáfangi** (HV-273c:003), Eyvindarstaðaheiði.

**M12 Áfangaflá** (HV-273c:004) Eyvindarstaðaheiði.

**M14 Svartártungur** (HV-273d:005) á Eyvindarstaðaheiði.

**M9 Bugaskáli** á Stafnsafrétt (HV-279b:005).

#### **Samgönguminjar:**

**Skagfirðingavegur** (HV-673:001; HV-199b:003; HV-235b:007; HV-273b:001)

**M 17 Kjalvegur** um Hveravelli, (HV-235c:007, 013), (HV-235b:004; HV-273b:006; HV-273c:002).



**Eyfirðingavegur** (HV-273d:003, 004)

**Útilegumannaminjar:**

**M20 Eyvindarkofi** - (HV-235c:003)

**M20 Eyvindarhver** (HV-235c:004)

**M20 Eyvindarrétt,** (HV-235c 005).

Í svæðisskipulagi Miðhálendisins var lagt til að gerð verði sérstök verndar- og kynningaráætlun um menningarminjar á eftirtöldum lykilstöðum í Húnavatnshreppi sem merk eru fyrir menningarsögu landsins. Þau svæði og staðir eru hluti þeirra minja sem skilgreindar eru sem hverfisverndarsvæði hér að framan.

**Minjasvæði:**

**Hveravellir** (gangna-, samgöngu- og útilegumannaminjar; sögustaður)

**Minjastaðir:**

**H24. Réttarhóll** (búsetu- og gangnaminjar),

**H25. Seyðisárrétt/Biskupsáfangi** (gangna- og samgönguminjar)

**Ákvæði hverfisverndar eru þessi:**

- Deiliskráning fornleifa skal fara fram áður en ráðist er í bygginga- eða framkvæmdaleyfisskyldar framkvæmdir.
- Hefðbundin landbúnaðarnytjar geta haldist eins og verið hefur.
- Hverfisvernduð svæðin verða merkt og fræðsluefní um þau komið á framfæri.
- Að öðru leyti gilda ákvæði þjóðminjalaga varðandi þekktar þjóðminjar.

**3.3.6 Svæði undir náttúrvá**

**SVÆÐI UNDIR NÁTTÚRVÁ**

**Svæði undir náttúrvá** eru svæði þar sem hætta er talin stafa af náttúruhamförum, s.s. snjóflóðum, skriðuföllum, sjávarflóðum, vatnsflóðum, jarðskjálfum eldvirkni eða veðurfari). (Sjá einnig gr. 4.18 í skipulagsreglugerð).

**MARKMIÐ:**

Skipulagsáætluninni er ætlað að skilgreina svæði þar sem talið er að náttúrvá sé til staðar og skal skipulag byggðar taka mið af þekktri hætta á ofanflóðum. Við deiliskipulagsgerð og undirbúning framkvæmda utan þéttbýlis skal gætt að því hvort hætta er á ofanflóðum. Íbúðarbyggð og frístundabyggð verði ekki heimiluð á skilgreindum hættusvæðum.

**LEIÐIR:**

- Hættusvæði vegna ofanflóða verði kortlöögð.

Í skipulagsreglugerð (nr. 400/1998) kafla 4.18, sem fjallar um svæði undir náttúrvá segir m.a. að í svæðis- og aðalskipulagi skuli auðkenna og gera grein fyrir svæðum undir náttúrvá, staðsetningu þeirra, hvaða landnotkun er fyrirhuguð á svæðunum og hvaða reglur gilda á hverju þeirra um umgengni og mannvirkjagerð. Jafnframt skal gera grein fyrir byggðum eða fyrirhuguðum varnarvirkjum. Í deiliskipulagi skal síðan útfæra þetta nánar m.a. skilyrði um styrkingu og útfærslu mannvirkja.



Í Húnavatnshreppi gæti hætta á náttúrvá skapast ef flóð kemur í ár og vötn, ef skriður falla, ef fárviðri ríkir á afmörkuðum stöðum eða lagnaðarís/hafís hefur veruleg áhrif á veðurfar.

Upplýsinga um þetta efni hefur verið aflað hjá heimamönnum hvað varðar skriðuföll og flóð. Þá hefur verið aflað upplýsinga um hafís hjá Veðurstofu Íslands. Hér á eftir er gerð grein fyrir náttúrvá í Húnavatnshreppi og eru svæði sem þar eru nefnd sýnd á svæðisskipulagsupprætti hvít með rauðum línum. Ekki er áformuð nein mannvirki á þeim svæðum í dreifbýlinu þar sem skriðuhætta er talin vera fyrir hendi.

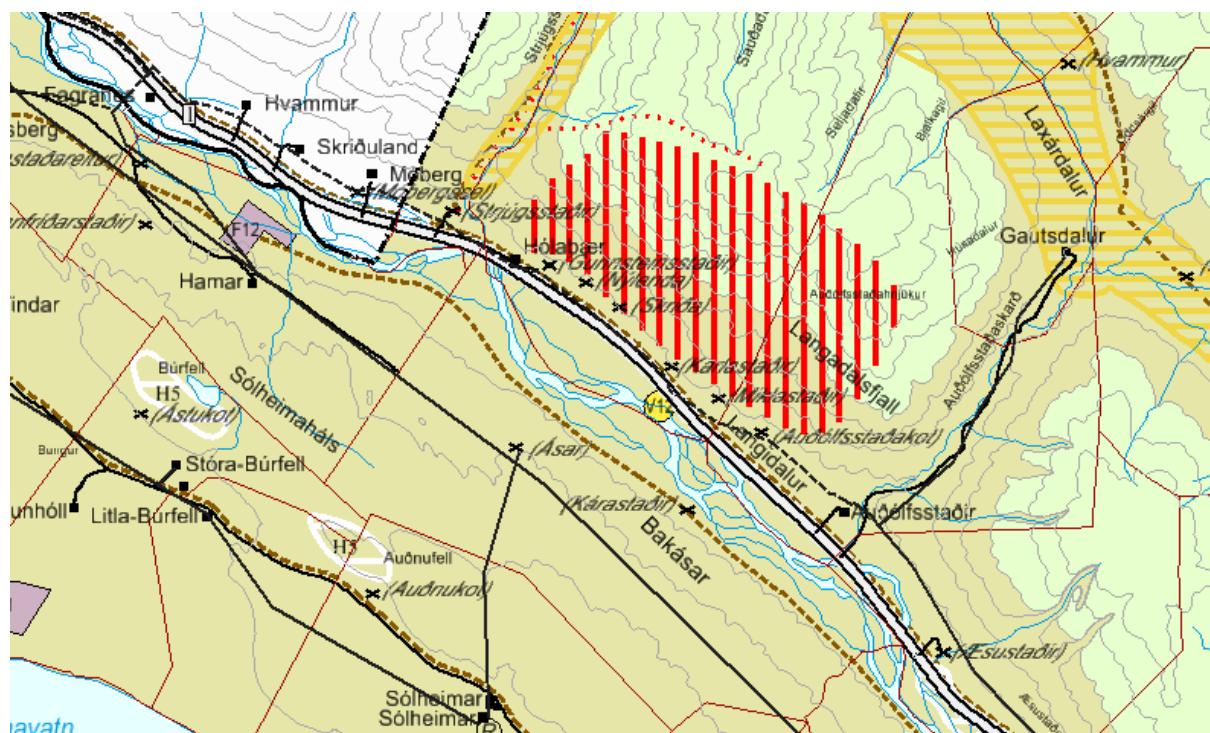
### Ofanflóð

Samkvæmt upplýsingum frá Veðurstofu Íslands mun stofnunin vinna að dreifbýlishættumati vegna ofanflóða fyrir allar byggðir landsins. Meðan niðurstöður liggja ekki fyrir er settur fyrirvari um gerð staðbundins hættumats, samkvæmt lögum um varnir gegn snjóflóðum og skriðuföllum (nr. 49/1997) og reglugerð um hættumat vegna ofanflóða, flokkun og nýtingu hættusvæða og gerð staðbundins hættumats (nr. 495/2007). Við vinnslu nýs deiliskipulags og við útgáfu byggingar- og framkvæmdaleyfi þarf í hvert og eitt sinn að meta hvort þörf sé á staðbundnu hættumati. Í bókaflokknum "Skriðuföll og snjóflóð" er mjög ítarleg umfjöllun um skriður og snjóflóð svo langt aftur í tímum sem annálar greina og fram til áranna 1990 og 1991. Hér fyrir neðan kemur texti sem tekinn er beint úr Svæðisskipulagi Austur-Húnavatnssýslu 2004 – 2016 en þar eins og fyrr segir var í tengslum við gerð skipulagsins safnað upplýsingum um snjóflóð og skriðuföll. Þessar upplýsingar birtast hér óbreyttar

### Vatnsdalur

Í Vatnsdal er hætt við skriðuföllum úr Vatnsdalsfjalli, úr Hjallaskarði og þar fyrir norðan um hálfu leið að Hvammstjörn einnig úr Tungumúla. Þá hafa flóð komið í Vatnsdalsá sunnan Undirfells sem valdið hafa usla á láglendi.

Skriður hafa fallið úr Vatnsdalsfjalli á svæðinu frá jarðamörkum Hnausa og Bjarnastaða og fram fyrir læk sem er töluvert sunnan við bæinn á Hjallalandi. (Heimild: Heimamenn)



Mynd 3-5. Rautt lóðrétt skástríkað svæði sýnir ofanflóðasvæði úr Langadalsfjalli.



### Svæði austan Blöndu

Segja má að ofanflóðahætta sé úr Langadalsfjöllum og Bólstaðarhlíðarfjalli en einnig úr austurhlíðum Svartárdals frá Hlíðará og fram fyrir ofan Stafnsrétt. Norðan við Fossa í svokölluðum Þrengslum er afar snjóflóðahætt. Í Svartárdal að vestan er lítil sem engin snjóflóðahætta en þar hafa stöku sinnum komið framhlaup af jarðvegi eftir stórrigningar. Sama má segja um Blöndudal. Þar er ekki teljandi snjóflóðahætta, en hins vegar má þar sjá jarðsig og framhlaup.

Á eftirfarandi býlum í hafa orðið tjón af völdum snjó- og aurflóða.<sup>3</sup>

Gunnsteinsstaðir. Þar féll snjóflóð á bæjarhús.

Nýlenda. Þekktur ofanflóðastaður.

Vatnshlíð. Þar féll snjóflóð á bæjarhús.

Botnastaðir. Þar féll aurflóð á mannvirki.

Kúfastastaðir. Þar hafa fallið aurflóð á tún og hús.

Stafn. Þar hafa snjóflóð fallið á tún og hús

Rugludalur. Þar er snjóflóðahætta.

### Flóðasvæði

Siglingastofnun Íslands beinir þeim tilmælum til skipulagsyfirvalda að gætt sé varúðar við skipulagningu byggðar nálægt ströndinni vegna hættu á landbroti. Fjarlægð frá sjávarbakka og gólfhæðir bygginga þurfa að vera í samræmi við skipulags- og byggingarreglur á lágvæðum þar sem hætta er á flóðum. Um ástand þessara málá í A-Hún almennt segir Stofnunin að segja megi að strönd Austur-Húnvatnssýslu sé víðast óvarin og opin fyrir úthafsöldu. Landbrot er því viða með ströndum og hafa verið byggðir sjóvarnargarðar á nokkrum stöðum til að verja mannvirki sem gætu verið í hættu. Strönd Húnvatnshrepps nær í stórum dráttum frá Hópsosi og langleiðina að Blönduósi. Þetta er að stórum hluta þingeyrarsandur, en hann nýtur hverfisverndar eins og fram kemur hér annarsstaðar.

### Hafís

Í greinargerð Veðurstofu Íslands, *Hafishætta með tilliti til siglinga úti fyrir Norðurlandi*, dags. í janúar 2002, kemur m.a. fram að langt íslaust tímabil var hér við land á árunum 1920 - 1964. Árið 1965 hófst tímabil ísára. Frá 1972 - 1991 skiptust á ísár og íslausr ár en síðasta áratug aldarinnar voru yfirleitt væg ísár. Á töflu nr. 2 sést fjöldi ísdaga á Húnafló og Skagafirði, nánar tiltekið frá Reykjaneshyrnu á Ströndum að Almenningsnöf á Tröllaskaga, á árunum 1968 - 1971. Í töflunni er miðað við hafís, að meðtöldum borgarís og borgarbrotum, í allt að 12 sjómílna fjarlægð frá landi, en ekki er tekið tillit til íss á miðum utan 12 sjómílna.

Tafla nr. 2. Fjöldi hafísdaga á Húnafló og Skagafirði, árin 1968 -1971.

Ár	Mánuður												Samt.
	O	N	D	J	F	M	A	M	J	J	Á	S	
1968/1969	-	-		2	9	5	20	31	15	-	-	-	82
1969/1970	-	-	-	-	-	5	-	2	-	-	-	-	7
1970/1971	-	-	-	-	-	17	4	-	-	-	7	-	28
Samtals	-	-	-	2	26	14	20	33	15	-	7	-	

(Heimild: Veðurstofa Íslands; Þór Jakobsson)

<sup>3</sup> Heimild: Sigursteinn Bjarnason, Stafni

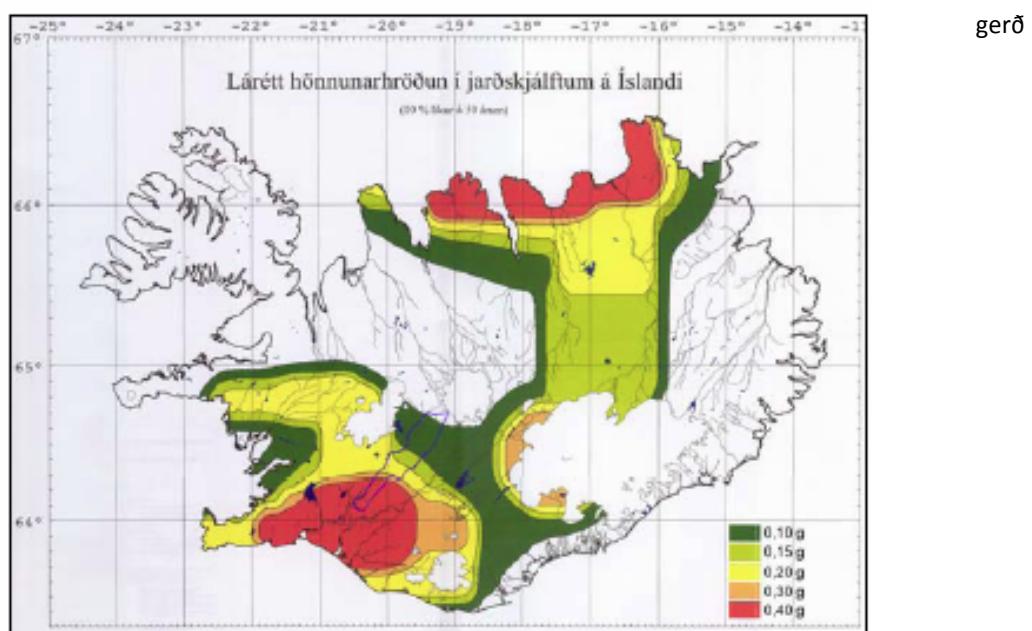


Eins og fram kemur hér að ofan eru sveiflur í ísárum. Þótt lítið hafi sést til hafíss á síðustu árum, má ekki gleyma því að breytingar geta orðið þar á. Mikilvægt er að menn séu þess minnugir.

### Jarðskjálftar og eldvirkni

Skjálftasvæðum Íslands hefur verið skipt niður í fimm hönnunarhröðunarsvæði þar sem taldar eru 10% líkur á jarðskjálfta af ákveðinni stærðargráðu á 50 ára tímabili. Hæsti áhættuflokkurinn hefur hönnunarhröðunina  $= 0,4$  (0,4g) en það er 40% af þyngdarhröðuninni. Næsti áhættuflokkur hefur hönnunarhröðunina 0,3g. Síðan koma 0,2g, 0,15g og að lokum 0,1g. Við hönnun á mannvirkjum er því notast við fyrnefnda hönnunarhröðun hvers svæðis. Um mannvirkjagerð á jarðskjálftasvæðum gildir forstaðallinn EC-8 (ENV 1998) ásamt tilheyrandi þjóðarskjölum. Samkvæmt þjóðarskjali FS ENV 1998-1:1994 er Húnvatnshreppur á hönnunarhraðasvæðum 0,10 g.

Í tengslum við



Mynd 3-6 Skipting Íslands í hönnunarhröðunarsvæði miðað við 500 ára meðalendurkomutíma. Heimild: Staðlaráð Íslands, Íslenskur staðall

Sveðisskipulagsins 2004 tók Haukur Jóhannesson saman Ágrip af jarðfræði Austur-Húnvatnssýslu, þar kemur fram að meginhluti berggrunns A-Hún flokkast sem eldri berggrunnur, þ.e.a.s. aldur bergsins er á bilinu 3.3 – 8 milljón ára. Þarna er getið þriggja kulnaðra megineldstöðva Hallárdalseldstöðvarinnar, Molduxaeldstöðvarinnar og Vatndalseldstöðvar.

Virkar megineldstöðvar er svo að finna á sjálfu gosbeltinu, það eru Hofsjökulseldstöðin og Þjófadalaeldstöðin í nyrsta hluta Langjökuls. Ekki hefur gosið á sögulegum tíma þarna en hraun hafa samt runnið rétt eftir ísöld, Kjalhraun og Krákshraun. Krákshraun hefur runnið frá Þjófadalaeldstöðinni. Eldstöðvar eru fjarri byggðu bóli.

### Aðrar náttúruhamfarir

Ekki er talin sérstök hætta á óðrum náttúruhamförum en áður er getið.

#### 3.3.7 Umhverfisáhrif verndar og náttúrvárv

Megin markmið sveitarfélagsins um vernd og náttúrvárv er að fyllsta tillit verði tekið til umhverfis- og náttúruverndarsjónarmiða við skipulag og framkvæmdir á óbyggðum svæðum. Mörkuð er stefna um verndun og friðlýsingu einstakra svæða og varðveislu friðlýstra svæða, náttúru- og þjóðminja og umhverfislegra gæða almennt. Að ávallt verði nægilegt framboð á góðu neysluvatni fyrir íbúa og fyrirtæki í Húnvatnshreppi. Ekki hefur verið unnið hættumat fyrir dreifbýli í Húnvatnshreppi en vitað er um nokkur svæði þar sem hætta er á



ofanflóðum, t.a.m. úr Vatnsdalsfjalli, Langadals- og Bólstaðarhlíðarfjallii og víðar. Skipulagsáætluninni er ætlað að skilgreina svæði þar sem talið er að náttúrvá sé til staðar og að íbúðarbyggð og frístundabyggð verði ekki skipulögð á hættusvæðum. Lögð er til hverfisvernd á 13 stöðum vegna náttúruminja og á 9 stöðum vegna fornleifa og menningarminja. Stærsta svæðið í byggð er Þingeyrasandur en í efri byggðum eru svæðin mun víðfeðmari. Vatnsverndarsvæði er að finna í norðanverðu Svínadalsfjalli. Stefnt er að því að ljúka flokkun vatnasvæða og strandsvæða á fyrrihluta skipulagstímabilsins. Á heildina litið kemur stefnumörkun aðalskipulags Húnavatnshrepps 2010-2022 sem snýr að náttúru- og verndarsvæðum fyrst og fremst til með að hafa jákvæð áhrif á þá umhverfisþætti sem metnir eru.

### 3.4 SAMGÖNGUR OG VEITUR

#### 3.4.1 Vegir

##### VEGIR

Skipulagsáætlunin staðfestir núverandi vegakerfi Vegagerðarinnar. Lýsing vegakerfisins er samkvæmt flokkunarkerfi Vegagerðarinnar í stofnbrautir og tengibrautir. Safnvegir eru einungis sýndir til skýringar á skipulagsuppdrætti. (Sjá einnig gr. 4.16 í skipulagsreglugerð.)

##### MARKMIÐ:

Skipulagsáætluninni er ætlað að skilgreina núverandi samgöngukerfi og setja fram nýjar samgönguleiðir. Stefnt er að endurbótum og viðhaldi á núverandi vegakerfi.

##### LEIÐIR:

- Stuðlað verði að bættum samgöngum innan sveitarfélagsins.
- Aukið verði öryggi vegfaranda á vegum. Sérstök áhersla er lögð á öruggari veggtingingar tengibrauta..
- Tengivegir verði byggðir upp og lagðir bundnu slitlagi.
- Slæmir vegkaflar sem þarfust styrkingar, endurbyggingar eða hækkanar vegna snjósöfnunar, eru á Vatnsdalsvegi (nr. 722), Svínetningabraut (nr. 731), Blöndudalsvegi (nr. 733), Svartárdalsvegi (nr. 734), Auðkúluvegi (nr. 726), Reykjabraut (nr 724) og Þingeyravegi (nr 721).
- Hættulegir vegkaflar sem þarfust breytinga eru á Hringvegi (nr. 1) Þingeyravegi (nr. 721), Blöndudalsvegi (nr. 733) og Svartárdalsvegi (nr. 734)
- Endurnýjuð verði brú á Svartá við Barkarstaði. Vatnsdalur verði þveraður við Undirfellsrétt með gerð brúar yfir Vatnsdalsá.

Stærð	Gildi	Tilvísun
Veghelgunarsvæði stofnvega	30 m til beggja hlíða frá miðlinu	Vegalög
Veghelgunarsvæði tengivega	15 m til beggja hlíða frá miðlinu	Vegalög
Veghelgunarsvæði gatnamóta	Beinar línum milli punkta á miðlinu vega 40 m frá skurópunktli	Vegalög
Mesta hljóðstig utan við húsvegg á jarðhæð og utan við opnanlega glugga	33-55 dB	Reglugerð nr. 933/1999 og 1000/2005

Tafla 3-1. Helstu stærðir í gerð skipulags þar sem þjóðvegir koma við sögu. (Heimild: Vegagerðin 2007).

Þjóðvegir á láglendi flokkast í stofnvegi og tengivegi. Héraðsvegum og sveitarfélagsvegum eru ekki gerð sérstök skil í aðalskipulagi, en þeir helstu eru sýndir til skýringar á skipulagsuppdrætti. Hinsvegar er Landsvegum gerð örлítill skil vegna mikilvægis þeirra í ferðamennsku, sbr. umfjöllun hér rétt aftar. Gönguleiðir á láglendi eru ekki auðkenndar sérstaklega, en fjallað er um helstu gönguleiðir ofan byggðar og á afrétti í kafla 3.4.2.



Skipulagsáætlunin staðfestir núverandi vegakerfi Vegagerðarinnar í sveitarfélginu sem og samgönguáætlun sem gerð hefur verið til 2010.

Vegagerðin hefur lagt fram tillögu að nýjum stofnvegi, Húnavallaleið, og óskað eftir að veglínan verði sett inn á aðalskipulag Húnvatnshrepps 2010-2022. (Sbr. bréf Vegagerðarinnar dags. 15. janúar 2010).

Fyrirhuguð veglína liggur milli Brekkukots í Húnvatnshreppi og Skriðulands í Blönduósbæ Vegurinn verður 9 m breiður. Lengd vegar alls 17 km þar af eru 15 km í Húnvatnshreppi, vestan Blöndu, en 2 km í Blönduósbæ. Leiðin milli Akureyrar og Reykjavíkur mun styttast um 14 km með lagningu vegarins.

Niðurstaða Vegagerðarinnar er að styttning leiðar milli Akureyrar og Reykjavíkur um Húnavallaleið yrði einstaklega arðbær framkvæmd, sem myndi auka umferðaráryggi á umræddum kafla og draga verulega úr kostnaði vegfarenda á þessari leið.

Það er stefna sveitarfélagsins í samgöngumálum og hefur algjöran forgang, að unnið verði að því með yfirvöldum samgöngumála, að núverandi tengivegir í sveitarfélginu verði lagfærðir og lagðir bundnu slitlagi. (Sbr. markmið og leiðir um samgöngur í tillögu að aðalskipulagi Húnvatnshrepps 2010-2022).

Tengivegir í sveitarfélginu eru að mestum hluta illa farnir malarvegir, sem fá lítið viðhald og eru illfærir stóran hluta ársins.

Tillaga Vegagerðarinnar um nýjan stofnveg um sveitarfélagið, sem kemur fram á sama tíma og stjórnvöld hafa dregið til baka áætlaðar framkvæmdir við tengivegi í sveitarfélginu, sem voru í samgönguáætlun og að hluta til komnar í útboðsferli gengur þvert á stefnu sveitarfélagsins.

Ljóst er að fyrirhugaður stofnvegur myndi að einhverju leyti liggja um myrlendi og ræktað land og yrði nokkuð áberandi í landinu þar sem vegurinn lægi þvert yfir Húnvatnshrepp.

Ekki liggja fyrir samningar við landeigendur um það land sem færi undir ætlað vegstæði. Mikil andstaða er hjá landeigendum í sveitarfélginu um veglínuna, sem kom mjög skýrt fram á íbúafundi á Húnavöllum þann 1. febrúar 2010 þegar tillaga Vegagerðarinnar var kynnt íbúum.

Blönduósbær gegnir hlutverki verslunar og þjónustustaðar fyrir hluta af Austur-Húnvatnssýslu. Með fyrirhugaðri breytingu myndi þjónustusvæðið sem heild trúlega veikjast.

Hagsmunir íbúa Húnvatnshrepps varðandi samgöngur felast fyrst og fremst í uppbyggingu á tengivegum í sveitarfélginu. Því mun Húnvatnshreppur ekki gera tillögu um breytingu á núverandi legu hringvegarins.

### **Stofnvegir**

Á skipulagsuppráttum er auðkennt núverandi stofnvegakerfi og fyrirhugaðar breytingar á stofnvegum til loka skipulagstímabilsins skv. langtímaáætlun í vegamálum 2007-2018 og tillögum sveitarstjórnar. Stofnvegir í Húnvatnshreppi eru þessir :

Vegnr.	Heiti	Lýsing
1	Hringvegur – 45 km	Frá sveitarfélagamörkum í Gljúfurá liggur leiðin um mynni Vatnsdals , um þing að sveitarfélagsmörkum við Blönduósbæ. Frá sveitarfélags–mörkum við bæinn Strjúg í Langadal liggur leiðin fram dalinn um mynni Blöndudals og Svartárdal og upp Botnastaðafjall við Húnaver, yfir Víðivörðuás og um Vatnsskarð yfir í sv. fél. Skagafjörð nokkru austan við Vatnshlíðarvatn.



## Tengivegir

Eftirfarandi tengivegir eru í hreppnum :

Vegnr.	Heiti	Lýsing
721	Þingeyravegur 6 km	Liggur í norður frá Þjóðvegi 1 við Sveinsstaði í mynni Vatnsdals sunnan, að Þingeyrum.
722	Vatnsdalsvegur 52 km	Liggur til suðausturs frá Þjóðvegi við Sveinsstaði fram Vatnsdal vestanverðan, yfir Vatnsdalsá við bæinn Grímstungu og út dalinn austanverðan. Tengist Þjóðvegi 1 aftur rétt norðan Hnausatjarnar við Aralæk.
724	Reykjabraut 13 km	Liggur til austurs frá Þjóðvegi 1 norðan Stóru-Giljár, við þúfnalæk. Þaðan framhjá Húnavöllum að Svínavatni og norðan vatnsins að Svínvetningabraut, rétt við bæinn Tinda.
726	Auðkúluvegur 15 km	Liggur frá Reykjabraut (724) skammt sunnan Húnavalla, þaðan liggur vegurinn vestan Svínavatns vestur og suður fyrir vatnið uns hann og tengist þar aftur Svínvetningabraut skammt austan við bæinn Stekkjardal.
731	Svínvetningabraut 29 km	Liggur suðaustur frá Blönduósí austan Svínavatns, fram í Blöndudal austur yfir Blöndu við bæinn Brúarhlíð og þaðan út í Blöndudal þar sem hann tengist Þjóðvegi 1 norðan við bæinn Ártún.
732	Kjalvegur 87 km	Liggur frá Svínvetningabraut rétt sunnan Ytri-Löngumýrar fram Blöndudal vestan Blöndu og áfram suður um Kjöl.
733	Blöndudalsvegur 5.3 km	Blöndudalsvegur liggur í suðaustur frá Svínvetningabraut við bæinn Brúarhlíð fram Blöndudal að austanverðu að bænum Austurhlíð en þar tekur við safnvegur áfram að bænum Bollastöðum og svo áfram, fram á Eyvindarstaðaheiði.
734	Svartárdalsvegur 11 km	Svartárdalsvegur: Af Hringvegi hjá Bólstaðarhlíð, um Bergsstaði, að Fossum. Þaðan heitir hann Vesturheiðarvegur upp á Eyvindarstaðaheiði, yfir Mælifellsveg við Blöndulón, yfir Ströngukvísl, Svörtukvísl og Blöndu, á Kjalveg sunnan Seyðisár. (Ath. Vagnúmer F734 sunnan Ströngukvíslar.)

## Landsvegir

*Landsvegir* eru vegir yfir fjöll og heiðar sem ekki tilheyra neinum af framangreindum vegflokkum og aflagðir byggðavegir á eyðilendum. Á vegum þessum skal yfirleitt einungis gera ráð fyrir árstíðabundinni umferð og minna eftirliti og minni þjónustu en á öðrum þjóðvegum.

Hér er getið um vegi sem tilheyra þessum flokki vegna mikilvægis þeirra fyrir ferðamennsku og ferðaþjónustu.

Vegnr.	Heiti	Lýsing
35	Kjalvegur	Kjalvegar var getið hér framar sem Tengivegar (732) en telst Landsvegur ofan Blönduvirkjunar.
F734	Vesturheiðarvegur	Vesturheiðarvegur liggur frá Svartárdalsvegi rétt neðan Stafnsréttar í suðsuðvestur austan Hölknaðars og tengist vegi úr Blöndudal suðvestur af fellinu og áfram suður að skála við Ströngukvísl.
756	Mælifellsdalsvegur (um 15 km)	Liggur austur af Kjalvegi norðan Blöndulóns, yfir á Vesturheiðarveg og þaðan áfram austur í Mælifellsdal í Skagafirði, tengist Efrubyggðavegi (751) við bæinn Mælifellsá.



F735	Þjófadalar 10 km	Liggur vestur af Kjalvegi, um Hveravelli og áfram vestur í Þjófadali.
------	---------------------	---

### Safnvegir og einkavegir

Helstu vegir í þessum flokki eru heimreiðar að einstökum bæjum og eru flestar þeirra sýndar á skipulagsupprætti. Vegir í þessum flokki eru ekki sýndir til staðfestingar heldur settir fram til skýringar á uppdrætti.

### Nýir vegir

Nýr vegur verður lagður af Vatnsdalsvegi vestanverðum við Undirfellsrétt í Vatnsdal, yfir Vatnsdalsá og komið aftur inn á Vatnsdalsveg nokkru norðan við bæinn Hof. Alls er um 1,7 m langan veg að ræða ásamt brú á Vatnsdalsá.

### 3.4.2 Gönguleiðir

#### GÖNGULEIÐIR

**Á skipulagsupprætti eru einungis sýndar helstu gönguleiðir. Lega gönguleiða í dreifbýli er einungis til leiðbeiningar á skipulagsupprætti. (Sjá einnig gr. 4.7 í skipulagsreglugerð).**

#### MARKMIÐ:

Byggðar verði upp megin gönguleiðir að áhugaverðum stöðum og milli áningarstaða á afréttunum. Stefnt er að lagningu nýrra göngu- og reiðleiða, auk endurbóta og viðhalds á núverandi leiðum.

#### LEIÐIR:

- Lögð verður áhersla á að vinna að gerð nýrra gönguleiða í samstarfi við áhugamenn, svo og úrbótum á eldri leiðum.
- Gert er ráð fyrir að ný gönguleið verði lögð undir þjóðveg nr. 1 við Ólafslund og lögð er áhersla á merkingar gönguleiða.
- Lögð verði áhersla á kynningu og merkingar göngu- og reiðleiða.
- Göngustígar verði útbúnir um skógræktarsvæði í sveitarfélagini.
- Unnið að heildstæðu gönguleiðakerfi um sveitarfélagið.
- Upplýsingum um gönguleiðir verði haldið til haga á einum stað og miðlað.
- Fornar þjóðleiðir verði merktar og sögu þeirra verði haldið til haga.

Margar fornar þjóðleiðir eru í sveitarfélagini og er í aðalskipulagi fyrst og fremst sýndar gönguleiðir sem tengjast yfir fjallgarða að nágrannasveitarfélögum. Aðrar gönguleiðir t.a.m. meðfram gömlum þjóðvegum eða gegnum skógarlundi eru ekki sýndar á uppdrættir. Lega gönguleiða er einungis til leiðbeiningar á skipulagsupprætti þar sem ekki er um eiginlega mannvirkjagerð að ræða.

Í töflunni hér á eftir eru taldar upp gönguleiðir::

Nr..	Lengd	Lýsing
17	8 km	Geitaskarð að Kirkjuskarði (Núpsöxl) á Laxárdal. Forn þjóðleið milli Laxárdals og Langadals. Frá bænum Geitaskarði í Langadal er farið um samnefnt skarð í Laxárdal, þaðan er unnt að fara í báðar áttir : út Laxárdal (19) eða frameftir (17) og til baka Strjúgsskarð (30) Tengist : 19

# AÐALSKIPULAG HÚNAVATNSHREPPS 2010-2022



30	31 km	Strjúgsskarð – Sauðárkrókur. Fjölfarin leið milli byggðarlaga fyrrum. Farið norður um Strjúgsskarð frá Strjúgsstöðum í Langadal um Laxárdal, austur Litla Vatnsskarð, norður Víðidal og loks út Hryggjadal með Gönguskarðsá út á Krók. Tengist : Leið 30 tengist leiðum 17, 31, 32 og 22
31	25 km	Gautsdalur – Litla-Vatnsskarð. Leið 31 liggur af leið 30 í Litla-Vatnsskarði fram (suðaustur) Laxárdal. Gömul leið. Tengist : Leið 30
33	8 km (2 x 4 km)	Illviðrishnjúkur. Af leið 30 um Srpjúgsskarð er unnt að fara á Illviðrishnjúk (33). Tengist : Tengist (heldur áfram) leið 35 við bæinn Gautsdal en þar er einnig hægt að halda í suðvestur, Auðólfssstaðaskarð að bænum Auðólfssstöðum í Langadal.
35	6 km	Gautsdalur – Þverárdalur, sbr. hér næst á undan (33). Gömul leið. Tengist : Tengist leið 36.
36	7 km	Þjóðvegur 1 á Vatnsskarði um Selhaga að Þverárdal. Farið af Þjóðvegi 1 vestan bæjarins Vatnshlíðar. Gömul leið. Tengist : 35 og 37
37	11 km	Stóra-Vatnsskarð – Skarðsá í Sæmundarhlíð. Farið af Þjóðvegi 1 vestan bæjarins Vatnshlíðar ( sama stað og 36). Gengið til norðurs vestan Vatnshlíðarhnjúks, farið norðaustur Vestra-Króksskarð um Reykjaskard og að bænum Skarðsá í Sæmundarhlíð Skagafirði. Gömul gata milli sveita, gömul kaupstaðaleið bændanna á fremri Skörðum. Tengist : 36
38	6 km (2 x 3 km)	Gengið á Tunguhnjúk frá Skeggsstöðum í Svartárdal. Tengist : Engin bein tenging við aðrar gönguleiðir.
39	11 km	Leifsstaðir í Svartárdal – Valadalur á Stóra-Vatnsskarði. Forn leið milli byggða (sést á Atlaskortum LMI). Tengist : Leið um Svartárdal (og 40) og út að Vatnsskarði.
40	6 km	Barkarstaðir í Svartárdal – Bollastaðir í Blöndudal. Gömul gata milli dala. Tengist : Sjá hér næst að ofan og t.d. 41.
41	14 km	Blöndugil – Vallgil. Léttara er að ganga frá suðri til norðurs og koma þá inná leiðina frá Kjalvegi skammt frá Suðaskjóli, gengið með Blöndu að Eldjárnstöðum. Tengist : Engin bein tenging við aðrar gönguleiðir.
42	2 km	Gunnfríðarstaðir á Bakásum. Gengið um skógrækt Skógræktarfélags Austur-Húnafatnssýslu að Gunnfríðarstöðum. Ekið af Svínvetningabraut (731) á Bakásveg. Tengist : Engin bein tenging við aðrar gönguleiðir.
43	2 km (2 x 1 km)	Gengið frá Stóru-Giljá. Fossar og flúðir á víðsýnni leið. Stikuð gönguleið. Tengist : Engin beintenging við aðrar gönguleiðir.
44	3 km	Gengið um Vatnsdalshóla. Skemmtileg útsýnisleið, Þingeyrar og Húnafjörður blasa við. Lagt upp frá Þrístapa við Þjóðveg 1, unnt að enda bæði við Þórdíslund og Ólafslund. Tengist : Engin bein tenging við aðrar gönguleiðir.
45	7 km	Gengið frá Hofi í Vatnsdal á Sandfell. Tengist : Engin beintenging við aðrar gönguleiðir.
46	10 km	Marðarnúpur í Vatnsdal – Svínadalur. Gengið Marðarnúpsfjall. Forn leið milli byggða. Tengist : Engin bein tenging við aðrar gönguleiðir.



47	5 km (2 x 2.5 km)	Gengið á Tungumúla, lagt upp rétt sunnan bæjarins Þórmstungu. Tengist : Engin bein tenging við aðrar gönguleiðir.
48	6 km (2 x 3 km)	Álftaskálará – Álkugil. Gengið frá Þvergili meðfram gljúfri Álftaskálarár um Grímstungusel að Álkugili og Sílavatnslæk. Tengist : Engin bein tenging við aðrar gönguleiðir.
49	15 km (2 x 7.5 km)	Gengið frá bænum Forsæludal í samnefndum dal, fram dalinn með Vatnsdalsá allar götur að Sínvatnslæk. Fossarnir Stekkjarfoss, Dalsfoss, Skessufoss, Bergbúi, Kerafoss, Rjúkandi, Freyðandi og Skínandi eru á leið göngufólks. Hverfisvernd vegna náttúruminja. Tengist : Engin bein tenging við aðrar gönguleiðir.

### 3.4.3 Reiðleiðir

#### REIÐSTÍGAR

**Á skipulagsuppdrætti eru einungis sýndar helstu reiðleiðir. Að hluta til fylgja þær gömlum þjóðleiðum og þjóðvegum. Meginreiðstígar verða byggðir upp, en auk þeirra eru aðrar reiðleiðir sýndar til leiðbeiningar á skipulagsuppdrætti. (Sjá einnig gr. 4.16 í skipulagsreglugerð).**

#### MARKMIÐ:

Umferð hestamanna valdi sem minnstum spjöllum á gróðurlendi, sögu- og náttúruminjum. Stefnt er að lagningu nýrra göngu- og reiðleiða, auk endurbóta og viðhalds á núverandi leiðum.

#### LEIÐIR:

- Reiðleiðir verði færðar frá þjóðvegum þar sem því verður við komið.
- Lögð verður áhersla á að vinna að gerð nýrra reiðleiða í samstarfi við áhugamenn, svo og úrbótum á eldri leiðum.
- Leggja skal áherslu á merkingar reiðleiða í samvinnu við Vegagerðina og hestamannfélög.
- *Að byggt verði upp skilvirkrt reiðleiðakerfi milli áningar- og þjónustustaða á afréttunum.*
- *Stefnt að því að öll umferð fari eftir skilgreindum reiðleiðum.*
- *Áningarálf verði útbúin þar sem ekki er hætta á landspjöllum.*

Meginreiðstígar tengja saman byggð og heiðalönd, en eru jafnframt reiðleiðir milli byggða innan sveitarfélagsins (sbr. um flokkun Vegagerðarinnar á reiðstígum hér á eftir). Margar þessara leiða eru einungis færar hluta úr ári og sum staðar þarf að hafa samráð við land-eigendur um notkun þeirra.

Samkvæmt leiðbeiningum um gerð og uppbyggingu reiðvega sem unnar hafa verið í samvinnu Landssambands hestamannafélaga og Vegagerðarinnar reiðleiðum flokkað í þrjá meginflokkka eftir hlutverki þeirra:

- Stofnleiðir. Aðalleiðir sem liggja á milli sveitarfélaga tengja saman sveitir og þéttbýli annars vegar og hálandið hins vegar. Þetta eru aðalleiðir í byggð utan þéttbýlis.
- Þéttbýlisleiðir. Leiðir í næsta nágrenni við þéttbýli og annars staðar þar sem búast má við mikilli hestaumferð. Einnig leiðir milli hesthúsahverfa.
- Héraðsleiðir. Tengingar milli bæja og fornar leiðir, sem ekki þola mikla umferð. Yfirleitt aðeins gert ráð fyrir einstaklingsumferð.

Lega reiðleiða er einungis til leiðbeiningar á skipulagsuppdrætti þar sem ekki er um eiginlega mannvirkjagerð að ræða. Eftirfarandi eru drög að reiðleiðalýsingu frá reiðveganefnd hestamannafélagsins Neista (sjá meðfylgjandi kort):



- 1. Þingeyrar yfir Hópið og í Stóru-Borg.** Farið vestur frá Þingeyrabæ, yfir veg og áfram norður á sandinn. Riðið frá syðsta og vestasta odda sandsins við Hópið. Komið í land við Vaðhvamm þar sem er slóð upp á Björgin og vegur í suður um eyðibýlið Ásbjarnarnes og inn á veg að Borgarvirki. Þar má velja að fara til vinstri að Stóru-Borg og Borgarvirki eða til hægri niður í Vesturhóp og út Vatnsnes.
- 2. Sveinsstaðir - Stóra-Borg** Reiðgata frá Sveinsstöðum og í vestur niður að Hópinu. Með Víðidalsá er veiðigata og farið yfir ána á móts við bæinn í Stóru-Borg.
- 3. Sveinsstaðir - Þingeyrar - Húnavatn.** Reiðgata er með vegi sem liggur frá Sveinsstöðum út að Þingeyrum. Frá hesthúsi á Þingeyrum er riðið vestur fyrir þingeyrakirkju veg gegnum járnhlíð, norður með girðingunni norður fyrir þingeyrakirkju og fylgt vegslóða um tóftir Geirastaða og áfram norður fyrir girðingar. Riðið meðfram girðingunni austur að Húnavatni. Við stóran stein er stefnan tekin á vað Húnavatns austur. Að austanverðu er steinhringur þar sem gott er að koma að landi.
- 4. Vatnsdalurinn að austanverðu.** Frá Sveinsstöðum er riðið yfir brúna á þjóðveginum, síðan liggur reiðvegur að vegamótum við Vatnsdalsveg og áfram reiðvegur fram að Hvammstjörn. Þaðan er vegurinn riðinn áfram inn dalinn.
- 5. Vatnsdalurinn að vestanverðu.** Áningastaður er við Sveinsstaðarétt og við Hnjúk. Hægt að fara austur yfir Vatnsdalsá við Undirfellsrétt.
- 6. Hnausarétt - Blönduós.** Frá Hnausarétt liggur reiðvegur norður við bæjarhlíð á Brekkukoti upp á brekkur og þar eru komin hlið. Þaðan yfir Giljána austan við þjóðveginn á gömlu vaði. Riðið austan þjóðvegar að vegmótum Reykjabrautar. Riðið til vesturs í landi Akurs. Riðið á veg norður fyrir bæinn á Akri og vestur að Húnavatni á Veiðivegi. Norður með vatninu austur hjá bænum Húnstöðum og austur yfir þjóðveginn og áfram hjá Árholti þar er farið norður yfir laxá. Riðið áfram á veiðivegi með Laxánni og áfram norður frá ánni með hitaveitustokk og austur hjá malargrús niður að hesthúrahverfi Blönduósinga
- 7. Blönduós - Auðkúlurétt.** Riðið með Svínetningabraut að Auðkúlurétt. Reiðgata að Röðli. Þaðan er riðið áfram á vegi og meðfram. Riðið áfram austan við Svínvatn. Stutt norðan við Stóra Búrfell er áningaráhólf. Beygt sunnan við Svínvatn niður að Auðkúlurétt.
- 8. Svínvatn - Blöndudalur.** frá syðri enda Svínvatns yfir í Blöndudal.
- 9. Reykjabraut – Auðkúlurétt.** Frá þjóðvegi 1. norðan við Stóru-Gilja er farið austur Reykjabraut og yfir að Svínvatni og veginum fylgt vestan við vatnið.
- 10. Norðurendi Svínvatns.** Farið af leið 9 við enda Svínvatns, um Orrastaðaflóá á leið 7 við Tinda, riðið á og meðfram vegi.
- 11. Grund - Kjalvegur um Svínadal.** Riðið uppúr Svínadal á vegi og reiðgötum með vegi allt upp á Kjalveg. Sunnan við Hraf nabjörg, rétt vestan Svínadalsá er áningaráhólf og rétt. Hesthús og áningaráhólf er á milli Friðmundarvatna.
- 12. Blönduós - Langidalur að Ártúnum.** Riðið austur frá Blönduós (austan þjóðvegar). Leiðin hefur verið lagfærð að hluta, en er ekki fær alla leið.
- 13. Blöndubrú í Blöndudal – Vegamót Bakásavegar og Svínetningabrautar.** Reiðleið með Blöndu að vestanverðu. Gamall kaupstaðavegur úr Blöndudal. (Leiðin ekki fær að sinni).
- 14. Ártún - Svartárdalur.** Riðið á reiðvegi frá vegi 731 Um gamla Finnstungu afleggjaran, þaðan ofan Ártúna austur á Svartárdalsveg.
- 15. Svartárdalur.** Frá Hlíðarárétt við Húnaver er riðið á vegi eða meðfram vegi fram að Stafnsrétt.
- 16. Skrapatungurétt - Húnaver.** Riðið um Laxárdal með og á vegi. Rétt og áningarstaður er á Kirkjuskarði í Laxárdal. Riðið suður Laxárdal, niður þverárdalsveg að Hlíðarrétt við Húnaver.
- 17. Laxárdalur - Strjúgsstaðir.** Riðið frá eyðibýlinu Kárahlíð í vestanverðum Laxárdal um Strjúgsskarð og niður að Strjúgsstöðum í Laxárdal.



- 18. Laxárdalur - Litla-Vatnsskarð.** Úr Laxárdal er hægt að fara um Litla-Vatnsskarð að sæluhúsi sem er á þúfnavöllum og þaðan niður í byggð í Skagafirði.
- 19. Blöndubrú - að rekstrarleið við Gilsárlón (Gilsvötn).** Riðinn vegurinn vestan megin í Blöndudalnum.
- 20. Eyrindastaðir - Leifsstaðir.** Riðið upp á milli Eyrindarstaða og Bollastaða í Blöndudal (rétt neðan við Blöndustöð) og yfir að Leifsstöðum í Svartárdal, einnig hægt að fara niður að Steiná. Tenging við leið 22.
- 22. Leifsstaðir - Valadalur á Vatnsskarði. (Leifsstaðavegur).** Farið upp frá Leifsstöðum í Svartárdal norður um Valdadal, hjá eyðibýlinu Valabjörgum og þaðan áfram niður að Valagerði og niður í Skagafjörð.
- 23. Haukagil - Arnarvatn.** Riðinn vegslóði upp frá Haukagili að Fremstaseli, áfram um Haukagilsheiði, Vídalstungu- og Arnarvatnsheiði að Arnarvatni.
- 24. Grímstunga - Fljótsdrög.** Jeppavegur sem liggur frá Grímstungu og fram að Fljótsdragaskála við Langjökul. Af þessari leið má ríða í Öldumóðu- og Álkuskála. Hægt er að fara frá Grettishæð í Arnarvatn eftir bíslóða (leið 27). Frá Fljótsdrögum er hægt að ríða vestur að Arnarvatni.
- 25. Víðidalstunguheiði.**
- 26. Öldumóðuskáli** farið af Grímstunguheiðarvegi.
- 27. Arnarvatn - Áfangi.** Skagfirðingavegur hinn forni sem er um 80 km löng leið sem lá yfir Stórasand úr Mælifellsdal í Skagafirði allt vestur að Arnarvatni. Leiðin er ævaorn og var fjölfarin hér áður fyrr af kaupafólk og öðrum sem þurftu að fara á milli Suður- og Norðurlands.
- 28. Kárdalstunga - Friðmundarvötn.** Riðið er um vegslóða suðaustur frá Kárdalstungu að Úlfkelsvatni og áfram að áningará milli Friðmundarvatna þar sem er gott hesthús.
- 29. Friðmundarhöfði - Öldumóðuskáli.** Farið frá Norðurenda vestara Friðmundarvatns, vestan við Eyjavatn yfir Vatnsdalsá á Lestarmannavaði og fram að Öldumóðuskála.
- 30. Friðmundarvötn - Áfangi.** Riðið frá hesthúsi milli Friðmundarvatna suður með veituleið Blönduvirkjunar að Kolkustíflu og áfram vestan í Áfangafelli að Áfangaskála.
- 31. Stórisandur - Kjalvegur.** Illfær Jeppaslóði liggur þvert yfir Stórasand frá leið 24 austur Kjalveg.
- 32. Hveravellir - Stórasandsleið.** Riðið um Djöflasand austan við Búrfell allt norður á Stórasandsleið (leið 31).
- 33. Áfangi - Seyðisá - Hveravellir.** Bæði er riðið á vegi og utanvegar, en leiðin er mjög greinileg. Gatnamót eru við Seyðisá. Hólf og hesthús við Kúlvísl og hólf við Seyðisá. Frá Seyðisá er riðið beint suður í Hveravelli.
- 34. Hveravellir - Galtará.** Hveravellir að Kjalvegi og áfram norður að Seyðisá og austur yfir Blöndu, norður Eyrindarstaðaheiði um gamla Kjalveg að Galtarárskála. Hinn gamli Kjalvegur, er bara slóði og ekki bílfær. Hólf við Draugaháls. Mögulegt að fara af leiðinni, norðan við Ströngukvísl austur í Ströngukvíslarskála.
- 35. Hveravellir - Bugaskáli.** Riðið af leið 34 og áfram norður gamla Kjalveg í Bugaskála við Aðalmannsvatn.
- 36. Stafnsrétt** Fram Vesturheiðaveg frá Stafnsrétt að gathamótum Bugaskálavegar og að Bugaskála.
- 37. Galtará - Finnstunga.** Riðið niður Blöndudal að austanverðu á og með vegi.
- 38. Galtará - Bugaskáli - Mælifellsdalur.** Vegslóðar riðnir, farið um Mælifellsdal niður í Skagafjörð. Hægt að fara hvort sem er sunnan eða norðan við Aðalmannsvatn (Bugavatn).
- 39. Bugaskáli - Stafnsrétt.** Riðið í norður um Háutungur og niður að Stafnsrétt.
- 40. Bugaskáli - Kolkustífla.**
- 41. Auðkúlurétt - Friðmundarvötn.** Riðið upp með Sléttá um Sléttárdal. Vestan Gilsvatns, á milli Friðmundarvatna inn á reiðleið 11. og áfram á Kjalveg.



**42. Bugaskáli- Gilhagadalur.** Um Gilhagadal niður í Skagafjörð. Einnig má fara frá Bugaskála slóð um Mælifellsdal niður að Mælifelli (leið 38).

**43. Stafnsrétt - Mælifellsrétt.** Riðið um Kiðaskarð á vegslóða.

**44. Hveravellir - Þjófadalir.**

**45. Bólstaðarhlíð - Vatnsskarð.** Riðið frá Bólstaðarhlíð og áfram austur á gamla veginum yfir Vatnsskarð. Riðið sunnan við Vatnshlíðarvatn og þjóðvegur krossaður tvísvar og farið hjá ánni við Valagerði, þar er hestagerði. Riðið áfram á slóð neðan þjóðvegar.

**46. Bólstaðarhlíð - Sæmundarhlíð.** Riðið frá Bólstaðarhlíð og áfram austur á gamla veginum yfir Vatnsskarð. Farið norður um Selhaga í Vestra Króksskarð, áfram um Reykjaskarð niður að Skarðsá.

**47. Laxárdalur - Sæmundarhlíð.** Við bæinn Þverárdal liggur leið um Flosaskarð yfir í Vestra Króksskarð og áfram um Reykjaskarð niður að Skarðsá í Sæmundarhlíð.

**48. Hveravellir – Ingólfsskáli.** Hin gamla Eyfirðingaleið með Hofsjökli. Varhugavert vað er á Blöndu.

**49. Öldumóðuskáli – Stórasandsleið.** Leið frá skálanum og fram á Stórasand.

**50. Kolkustífla- Grímstunguheiði.** Riðið með Kolukvísl um Réttarhól og áfram á leið 29.

**51. Hveravellir – Fljótsdrög.** Riðið frá Hveravöllum um Tjarndardali og áfram um Djöflasand. Áfram milli Hundavatna vestur um Ömrur norðan Langjökuls í Fljótsdrög.

#### 3.4.4 Vatnsveita

##### VATNSVEITA

Til vatnsveitu teljast stofnkerfi veitunnar, þ.e. flutningskerfi frá upptökum að dreifikerfi. (Sjá einnig gr. 4.17 í skipulagsreglugerð).

##### MARKMIÐ:

Stefnt er að því að öll byggð sveitarfélagsins njóti nægjanlegs og góðs neysluvatns.

##### LEIÐIR:

- Vatnsból verði afgirt og engar framkvæmdir sem gætur ógnað vatnsverndarsvæðum verði leyfðar á grannsvæðum eða fjarsvæðum þeirra.
- Gerð stefnumið um skráningu, varnir og varðveislu vatnsbóla til framtíðar
- Safnað verði upplýsingum um öll vatnsból sem notuð eru í sveitarfélagini, m.a. gæði vatns og hversu tryggt vatn er.
- Gerð verði áætlun um úrbætur vatnsbóla sem þrjóta í þurrkum.
- Safnað verði upplýsingum um GPS-staðsetningu á vatni til slökkvistarfa.

Viðurkennd vatnsból eru á þeim bæjum þar sem er starfrækt eru mjólkurbú. Áætlunin skilgreinir ekki verndarsvæði vatnsbóla einstakra jarða í dreifbýli.

Í sveitum er lindarvatn víðast tekið nálægt bæjunum en á nokkrum bæjum er vatnið tekið úr borholum.

Rétt er að benda á að nú þegar er í neysluvatnsreglugerð nr. 538/2001 krafa um að mjólkurframleiðendur séu með starfsleyfi fyrir vatnsveitu með kröfu um vatnsverndarsvæði.



### 3.4.5 Hitaveita

#### HITAVEITA

Til hitaveitna telst stofnkerfi veitnanna, þ.e. flutningskerfi frá upptökum að dreifikerfi. (Sjá einnig gr. 4.17 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Stefnt er að því að notkun hitaveitu aukist.

#### LEIÐIR:

Haldir verði áfram rannsóknum og möguleikum á að nýta jarðhita til hita upp húsnæði.

Hluti sveitarfélagsins er tengdur hitaveitu, en RARIK keypti hitavatnsréttindi af Blönduósbae og er 90% eignaraðili en Húnvatnshr hélt sínum 10% hlut. Haustið 2006 var boruð ný hola til að leita eftir meira og heitara vatni. Árangur var ekki eftir væntingum. Til stendur að endurnýja hitaveitulög til Blönduóss.

Minniháttar veitumannvirkjum s.s. dæli- eða tengistöðvum, allt að 100 m<sup>2</sup>, að stærð má koma fyrir án sérmerkingar í aðalskipulagi enda séu þau í samræmi við deiliskipulag eða grenndarkynningu samkvæmt skipulags- og byggingarlögum. Þetta ákvæði gildir fyrir Vatnsveitu, Hitaveitu, Fráveitu, Rafveitu og Fjarkipti sbr. kafla 3.4.4-3.4.8.

### 3.4.6 Fráveita

#### FRÁVEITA

Til fráveitu teljast rotþrær og stofnkerfi fráveitu, þ.e. flutningskerfi frá upptökum að dreifikerfi. (Sjá einnig gr. 4.17 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Rotþrær verði tæmdar með skipulegum hætti í sveitarféluginu.

#### LEIÐIR:

- Viðurkenndar rotþrær og siturlagnir verði notaðar alls staðar í sveitarféluginu.
- Komið verði á kerfisbundinni tæmingu á seyru úr rotþróum í öllu sveitarféluginu.
- Allar rotþrær í sveitarféluginu verði GPS-staðsettar, til að auðvelda tæmingu og eftirlit með þeim.

Í sveitum eru víðast komnar rotþrær og er það sú lausn sem ráðgert er að nota. Nauðsynlegt er að frá þeim séu lagðar vel útbúnar siturlagnir til hreinsunar frárennslis. Samkvæmt reglugerð nr. 799/1999 um meðhöndlun seyru ber sveitarféluginu að sjá til þess að komið sé á kerfisbundinni tæmingu seyru úr rotþróum. Til þess að auðvelda slíkt, er nauðsyn að tryggja gott aðgengi að rotþrónum og þar getur GPS-staðsetning þeirra hjálpað. Lögð verður áhersla á að öll lögbýli á svæðinu verði komin með viðurkenndar rotþrær innan þriggja ára. Að öðru leyti skal fara eftir viðeigandi ákvæðum um fráveitur og fráveitukerfi sem fram koma í reglugerð um fráveit nr. 798/1999.



### 3.4.7 Rafveita

#### RAFVEITA

Til rafveitna telst stofnkerfi veitnanna, þ.e. flutningskerfi frá upptökum að dreifikerfi ásamt helgunarsvæðum. (Sjá einnig gr. 4.17 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Stefnt er að því að öll byggð njóti raftengingar á sem hagstæðasta verði.

#### LEIÐIR:

- Áhersla verður lögð á það á skipulagstímabilinu að þrifosun rafmagns verði komið á í dreifbýli og að línum verði lagðar í jörð
- Vinna þarf að breytingum á spennustöð og línum við Ólafslund.

#### Almennt gildir

Samkvæmt reglugerð 586/2004 skal tilgreina lágmarksfjarlægðir háspennulína til annarra mannvirkja sem og opinna svæða til sérstakra nota. Ræktun hávaxinna plöntutegunda innan helgunarsvæðis er óæskileg og skal eftirfarandi regla gilda um fjarlægð trjáa frá háspennulínum. Fjarlægðin miðast við að hún sé hæð fullvaxinna trjáa sinnum 1,5. Reglugerðin vísar til íslenskra staðla sem ákvarða m.a. helgunarsvæði meðfram háspennulínum þar sem ekki er heimilt að reisa nein mannvirki á. Við framkvæmdir og við skipulag nýrra svæða skal gera ráð fyrir eftirfarandi helgunarsvæði (byggingarbann) háspennulína.

- 66 kV línum 25 m.
- 132 kV línum 34 - 45 m.

220 kV 65 - 85 m.

Vegna uppbyggingar gagnavers þarf að koma á tengingu við núverandi raforkuflutningskerfi með því að reisa nýjar línum að svæðinu. Útfærsla og fjöldi lína mun ráðast af orkuþörf og kröfum gagnaversins til afhendingaröryggis. Fyrstu tengingar gætu orðið frá tengivirkni Landsnets við Laxárvatnsvirkjun, mögulega sem 132 kV strengur/strengir, sem lagðir yrðu meðfram Svínetningabraut að iðnaðarsvæðinu – samtals um 3,5 km.

Ef um verður að ræða mikla orkunotkun á svæðinu, þar sem krafist verður mikils afhendingaröryggis, er líklegast að leggja þurfi loftlínur frá iðnaðarsvæðinu að Laxárvatnsvirkjun, Blönduvirkjun eða til Varmahlíðar um Sauðárkrók. Þegar fyrir liggja frekari forsendur þess efnis þá verður aðalskipulaginu breytt.

Heiti	Lýsing
Byggðalína	Í Húnavatnshreppi liggur byggðalínan frá vestri sunnanvert við Hópið að Laxárvatnsstöð og þaðan suðaustur Langadal uns hún greinist nál. mynni Svartárdals. Grein fer austur um Vatnsskarð og önnur suður dalinn allar götur að Blönduvirkjun.
Blöndulína 3	Línan mun liggja yfir Blöndudal milli Eyvindarstaða og Bollastaða, og þaðan upp á hálsinn milli Blöndudals og Svartárdals og út hálsinn að Torfustöðum. Farið er yfir Svartárdal utan við Torfustaði, í stefnu syðst í Vatnsskarð að sveitarfélagamörkum Skagafjarðar hjá Valabjörgum.



### 3.4.8 Fjarskipti

#### FJARSKIPTI

Svæði fyrir fjarskiptamannvirki nær til stofnkerfa ljósleiðara og endurvarpsstöðva útvarps og sjónvarps. (Sjá einnig gr. 4.17 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Gert er ráð fyrir áframhaldandi uppbyggingu fjarskipta í sveitarfélagini sem stuðlar að aukinni þjónustu við íbúa og styrkir atvinnustarfsemi. Unnið verði að því að koma á öruggu farsímasambandi í öllum hreppnum.

#### LEIÐIR:

- Uppbygging háhraðanets í sveitarfélagini.
- Fjölgun senda fyrir farsíma í sveitarfélagini.
- háhraðatenging --- farsímasamband

Svæði fyrir fjarskiptamannvirki nær til stofnkerfa ljósleiðara og endurvarpsstöðva útvarps og sjónvarps.

### 3.4.9 Umhverfisáhrif samgöngur og veitur

Á heildina litið kemur stefnumörkun aðalskipulags Húnnavatnshrepp 2010-2022 sem snýr að samgöngum og veitum til með að hafa óveruleg til neikvæð áhrif á gróður, ásýnd landslags og jarðefnanotkun en jákvæð áhrif efnahag og samfélag t.a.m. með styttri akstursvegalendum sem dregur úr orkunotkun og hefur jákvæða áhrif á loftgæði og umferðaröryggi.

Samgöngur og veitur	Umhverfisþættir		
	Náttúra	Auðlindir	Samfélag
Samgöngur	0/-	0/-	0/+

## 4 ÞÉTTBÝLI

Á Húnavöllum er nú þegar víðir að þéttbýli með grunnskóla, leikskóla, sundlaug og íþróttaaðstöðu ásamt sumarhótelri. Tvö íbúðarhús hafa verið byggð og skv. deiliskipulagi er gert ráð fyrir einu íbúðarhúsi í viðbót. Á milli íbúðarsvæðis og Húnavallaskóla er afgirt skógræktarspilda.

Megin markmið sveitarstjórnar eru;

Að koma á móts við þá sem kjósa búsetu í „sveit“ nærrí skóla og leikskóla.

Að bjóða upp á athafnalóðir í tengslum við þéttbýli.

Að bjóða upp á stórar lóðir sem gefa möguleika til ræktunar og húsdýrahalds.

Að mynda fallega og heilsteypta byggð sem nýtir kosti landsins og manngerðar aðstæður.

Auk þeirrar uppbyggingar sem er fyrir á Húnavöllum er gert ráð fyrir hefðbundnu íbúðarsvæði með einbýlis- og parhúsum samtals 22 íbúðir, auk þess sem boðið er upp á 4 stærri smábýlalóðir. Til viðbótar er gert ráð fyrir lóðum fyrir atvinnustarfsemi og verslun austan við íbúðarsvæðið og þróunarmöguleikum á því. Nánari er gerð grein fyrir uppbyggingu á svæðinu köflum 4.1.1-4.4.5. Nánari útfærslu á þéttbýlinu er að finna í deiliskipulagi fyrir Húnavelli.



## 4.1 ATVINNA

### 4.1.1 Verslunar- og þjónustusvæði

#### VERSLUNAR- OG ÞJÓNUSTUSVÆÐI

Á verslunar- og þjónustusvæðum skal einkum gera ráð fyrir verslunum og þjónustustarfsemi, m.a. ferðaþjónustu. (Sjá einnig gr. 4.5 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Lögð er áhersla á að gott framboð á verslunar- og þjónustulóðum. Stuðlað verði að aðlaðandi ásýnd og áhersla lögð á vandaðan umhverfisfrágang.

#### LEIÐIR:

- Gefið er eðlilegt svigrúm fyrir þróun verslunar- og þjónustustarfsemi.
- Deiliskipulagsskilmálar fyrir verslunar- og þjónustuhúsnaði miði að gæðum húsnæðis og vönduðu yfirbragði byggðar.
- Við skipulag byggðar og hönnun bygginga verði þess gætt að starfsemi geti þróast og breyst og hús og svæði nýst til annarra nota en upphaflega var áætlað. Þannig sé stuðlað að sveigjanleika og lífvænleika byggðarinnar.

Á Húnavöllum er gert ráð fyrir lóð undir undir verslunar- og þjónustustarfsemi.

Á skipulagsupprætti fær verslunar- og þjónustusvæði gulan lit.

Nr..	Heiti svæðis	Lýsing
V1	Verslunar- og þjónustureitur	Óbyggður reitur og því svigrúm fyrir nýbyggingar, sem falla að nýtingu svæðisins. Stærð svæðis 0,1 ha.

### 4.1.2 Svæði þjónustustofnanir

#### SVÆÐI FYRIR ÞJÓNUSTUSTOFNANIR

Á svæðum fyrir þjónustustofnanir er gert ráð fyrir stofnunum og fyrirtækjum sem óháð eignaraðild veita almenna þjónustu við samfélagið. Til þeirra teljast m.a. menntastofnanir, trúarstofnanir, menningarstofnanir, félagslegarstofnanir og aðrar þjónustustofnanir ríkisins. (Sjá einnig gr. 4.3 í skipulagsreglugerð).

#### MARKMIÐ:

Skólalóð verði í góðum tengslum við íbúðahverfi og nýtist þannig sem útvistarsvæði. Þjónusta verði sem mest miðsvæðis og aðgengileg öllum íbúum.

#### LEIÐIR:

- Öruggar gönguleiðir og bætt aðgengi verði að þjónustustofnunum.

Í Húnavatnshreppi er starfræktur grunnskóli, Húnavallaskóli, og leikskólinn. Vallaból. Þessar þjónustustofnanir og aðrar koma fram í töflu hér fyrir aftan. Á skipulagsupprætti fá svæði fyrir þjónustustofnanir appelsínugulan lit. Nýtingarhlutfall á verslunar- og þjónustusvæðum skal almennt vera að meðaltali um 0,2-0,6.



Nr..	Heiti svæðis	Lýsing
S1	Skólasvæði	Á svæðinu er grunnskóli sundlaug, íþróttahús, íbúðir og leikskóli. Svigrúm er fyrir breytingar á núverandi húsnæði og fyrir nýbyggingar, sem falla að nýtingu svæðisins fyrir þjónustustofnanir. Stærð svæðis 3,3 ha.



Mynd 4-1. Frá Húnavöllum.

#### 4.1.3 Athafnasvæði

##### ATHAFNASVÆÐI

Á athafnasvæðum er gert ráð fyrir atvinnustarfsemi þar sem lítil hætta er á mengun, s.s. léttum iðnaði, vörugeymslum, hreinlegum verkstæðum og umboðs- og heildverslunum. Almennt skal ekki gera ráð fyrir íbúðum á athafnasvæðum. Þó er unnt að gera ráð fyrir íbúðum tengdri starfsemi fyrirtækja s.s. fyrir húsverði (Sjá einnig gr. 4.5 í skipulagsreglugerð).

##### MARKMIÐ:

Lögð verður áhersla á að skapa góðar umhverfisaðstæður fyrir fyrirtæki sem byggja á sérstöðu svæðisins. Stuðlað verði að aðlaðandi ásýnd og áhersla lögð á vandaðan umhverfisfrágang á athafnasvæðum.

##### LEIÐIR:

- Við skipulag svæðis og hönnun bygginga verði þess gætt að starfsemi geti þróast og breyst og hús og svæði nýst til annarra nota en upphaflega var áætlað. Þannig sé stuðlað að sveigjanleika og lífvænleika byggðarinnar.
- Fjölbreytt framboð athafnalóða fyrir mismunandi fyrirtæki.

Nýtingarhlutfall á athafnasvæðum skal almennt vera að meðaltali um 0,3 - 0,6.

Nr..	Heiti svæðis	Lýsing
A1	Athafnasvæði	Óbyggður reitur og því svigrúm fyrir nýbyggingar, sem falla að nýtingu svæðisins. Stuðlað verði að aðlaðandi ásýnd svæðisins og áhersla lögð á vandaðan umhverfisfrágang. Stærð svæðis 1 ha.



#### 4.1.4 Iðnaðarsvæði

##### ÍÐNAÐARSVÆÐI

Á iðnaðarsvæðum er gert ráð fyrir umfangsmikilli iðnaðarstarfsemi eða starfsemi sem er talin geta haft mengun í för með sér s.s. verksmiðjum, virkjunum, tengivirkjum, veitustöðvum, skólpdælu- og hreinsistöðvum, byrgðastöðvum fyrir olíur og móttökustöðvum fyrir úrgang. Íbúðir eru ekki heimilar á iðnaðarsvæðum. Svæðin eru sýnd sem dökkgráum lit. (Sjá einnig gr. 4.7 í skipulagsreglugerð)

##### MARKMIÐ

Tryggt verði eðlilegt svigrúm fyrir þróun núverandi iðnaðarstarfsemi. Stuðlað verði að aðlaðandi ásýnd og áhersla lögð á vandaðan umhverfisfrágang og vönduðu yfirbragði.

##### LEIÐIR:

- Lögð er áhersla á að gott framboð á iðnaðarlóðum, m.a. til að nýta tækifæri sem tengjast sérstöðu svæðisins.
- Að lögð verði áhersla á að opinberir aðilar lækki álögur á flutningastarfsemi.
- Að stuðlað verði að lækkun raforkukostnaðar á atvinnufyrirtæki

Iðnaðarsvæðin eru sýnd sem dökkgráum lit. Nýtingarhlutfall á iðnaðarsvæðum skal almennt vera að meðaltali um 0,2 - 0,5. Í töflu hér fyrir neðan er listi yfir iðnaðarsvæði.

Nr..	Heiti svæðis	Lýsing
I1	Hitaveita	Borholur og vinnslusvæði vegna hitaveitu
I2	Hreinsimannvirki	Á svæðinu er gert ráð fyrir fráveitumannvirki. Stærð svæðis 0.1 ha.

#### 4.2 BYGGÐ

##### 4.2.1 Svæði fyrir íbúðabyggð

##### ÍBÚÐARSVÆÐI

Á íbúðarsvæðum skal fyrst og fremst vera íbúðarhúsnaði. Þar má þó einnig gera ráð fyrir starfsemi sem eðlilegt er að þar sé og þjónusti íbúa viðkomandi hverfis. Hér er átt við starfsemi sem hvorki er talið að valda muni óþægindum vegna lyktar, hávaða eða óþrifa né heldur dragi að sér óeðlilega mikla umferð.

##### MARKMIÐ:

Stuðlað verði að gerð þéttbýlis á Húnavöllum með góðum tengslum við núverandi þjónustu. Komið verði til móts við mismunandi þarfir íbúa með fjölbreyttu framboði íbúðagerða og lóða

##### LEIÐIR:

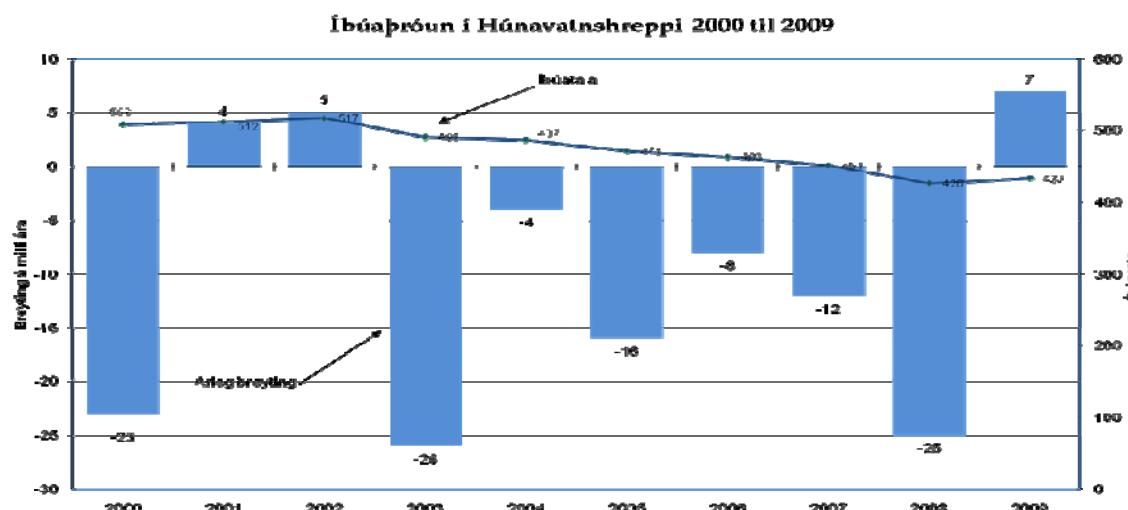
- Að bjóða upp á athafnalóðir í tengslum við þéttbýli.
- Að bjóða upp á stórar lóðir sem gefa möguleika til ræktunar og húsdýrahalds.
- Að mynda fallega og heilsteypta byggð sem nýtir kosti landsins og manngerðar aðstæður.



Húsagerðir	Íbúðir/ha/ fjöldi íbúða	Nýtingarhlutfall
Ib1 Sérþýlishús	Einbýlishús 10 – 15 (11 íbúðir) Raðhús 15 – 25 (10 íbúðir)	0,2 - 0,4 0,4 - 0,6
Ib2 Smábýli (4 íbúðir)	Heimilt að reisa 1 íbúðarhús, vinnustofu og úthús s.s. skemmu og eða gróðurhús	0,05-0,1

### Íbúaþróun

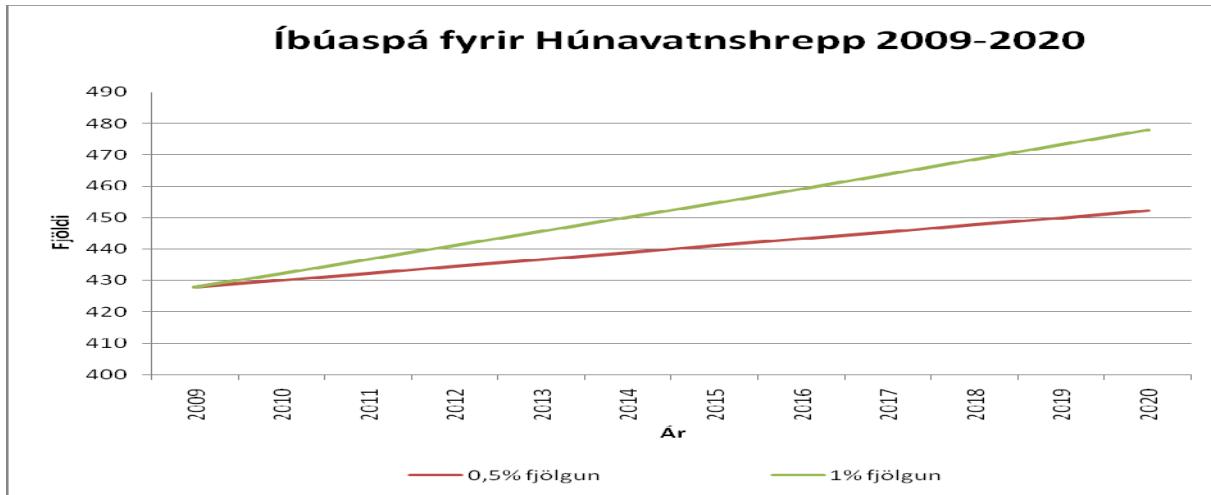
Íbúaþróun síðastliðinna ára í Húnavatnshreppi hefur verið neikvæð. Fjölgun var á árunum 2001-2002 en þegar litið er aftur til ársins 2000 þá hefur íbúum í sveitarfélagini fækkað um 75 en 1. desember 2009 bjuggu 433 íbúar í sveitarfélagini. Mynd 4.1 sýnir íbúaþróun frá 2000-2009.



Mynd 4.2. Íbúaþróun frá 2000-2009.

### Framtíðaríbúaþróun

Spár um íbúaþróun miða gjarnan við þróun undanfarinna ára hvað varðar búferlaflutninga, aldurssamsetningu íbúafjöldans og náttúrulega fjölgun, sem er þá framreiðnuð til tiltekinna ára. Í aðalskipulagi Húnavatnshrepps er gengið út frá því að íbúum muni fjölgja í takt við landsmeðaltal sem hefur verið um 0,5-1%. Gangi sú spá eftir þá er gert ráð fyrir að íbúar Húnavatnshrepps verði á bilinu 450-480 í lok skipulagstímabilsins.



Mynd 4-3. Íbúaspá fyrir Húnnavatnshrepp.

#### Landþörf og þéttleiki byggðar

Á Húnavöllum er gert ráð fyrir uppbyggingu íbúðarbyggðar með frekar litlum þéttleika. Gerð er tillaga um 24 íbúðarlóðir að mismunandi stærð. Um er að ræða parhús á 1200-1300 m<sup>2</sup> lóðum upp í smábýlalóðir sem eru 8-23.000 m<sup>2</sup> að stærð. Miða skal við að halda í byggðamynstur á núverandi svæðum fyrir íbúðarbyggð þannig að landbúnaðaryfirbragðið glatist ekki. Miðað við framreknaða íbúaþróun þá er þörf fyrir um 20-60 íbúðir á skipulagstímabilinu.



Mynd 4-4. Horft yfir fyrirhugað svæði fyrir íbúðarbyggð

#### 4.3 OPIN SVÆÐI TIL SÉRSTAKRA NOTA

##### OPIN SVÆÐI TIL SÉRSTAKRA NOTA

Í flokki opinna svæða til sérstakra nota eru svæði með útivistargildi þar sem gert er ráð fyrir mannvirkjagerð í tengslum við starfsemi sem þar er stunduð. Hér er t.d. um að ræða tjaldsvæði fyrir almenning, golfvelli, íþróttasvæði og skipulögð trjáræktarsvæði. (Sjá einnig gr. 4.12 í skipulagsreglugerð).

**MARKMIÐ:**

Fjölbreytt aðstaða verði fyrir hendi til leikja- og tómstundastarfs. Tryggt verði gott aðgengi gangandi og hjólandi vegfarenda að útvistarsvæðum.

**LEIÐIR:**

- Íþróttasvæði: plantað verði fleiri skjólbeltum í kringum svæðið til að skapa skjól.

Nr..	Heiti svæðis	Lýsing
01	Íþróttasvæði	Á svæðinu er íþróttavöllur. Unnið verði áfram að uppyggingu íþróttasvæðis sem nýtist til fjölbreyttrar íþróttaiðkunar. Stærð svæðis 2,8 ha.
02	Skógræktarsvæði og leikvöllur	Á svæðinu er skógræktarreitur. Gert er ráð fyrir áframhaldandi skógrækt og grenndarleikvelli í tengslum við íbúðasvæðið.

**4.4 NÁTTÚRA OG VERNDARSVÆÐI****4.4.1 Óbyggð svæði****ÓBYGGÐ SVÆÐI**

**Óbyggð svæði** eru opin svæði til almennrar útiveru eða takmarkaðrar umferðar fólks og þar sem ekki er gert ráð fyrir mannvirkjagerð, þ.m.t. skógræktarsvæði önnur en nytjaskógrækt á bújörðum og landgræðslusvæði (Sjá einnig gr. 4.13 í skipulagsreglugerð).

**MARKMIÐ:**

Unnið verði að því að nýta sem best útvistarmöguleika sem felast í fallegrí naftúru í nágrenni Húnavalla.

**LEIÐIR:**

- Áfram verði unnið að áætlunum um skógrækt og uppgræðslu.
- Áhersla á góðar gönguleiðir.

Samkvæmt skipulagslögum þá er ekki neinn landnotkunarflokkur sem nær til almennra útvistarsvæða og því eru slík svæði skilgreind hér sem óbyggð svæði. Hér er um að ræða öll opin svæði innan byggðarinnar og í næsta nágrenni hennar sem ekki eru skilgreind sem opin svæði til sérstakra nota.

**4.5 SAMGÖNGUR OG VEITUR****4.5.1 Vegir****VEGIR**

Skipulagsáætlunin staðfestir núverandi vegakerfi Vegagerðarinnar. Lýsing vegakerfisins er samkvæmt flokkunarkerfi Vegagerðarinnar í stofnbrautir og tengibrautir. Safnvegir eru einungis sýndir til skýringar á skipulagsuppdrætti. (Sjá einnig gr. 4.16 í skipulagsreglugerð.)

**MARKMIÐ:**

Lögð skal áhersla á heilsteypt umferðarkerfi sem tengir íbúða- og atvinnuhverfi saman á skilvirkjan og öruggan hátt.

**LEIÐIR:**

- Skipulag nýrra hverfa taki mið af því að stytta ökuleiðir, ásamt því að staðsetja þjónustu og atvinnutækifæri eins nálægt íbúum og hægt er.
- Hugað verði sérstaklega að göngu- og hjólreiðastígum með það að leiðarljósi að þeir tengist atvinnu- og útvistarsvæðum.

Flokkun gatnakerfis miðast við hefðbundna flokkun gatna í stofnvegi, tengivegi, safngötur og húsagötur. Samkvæmt skipulagsreglugerð er einungis gerð grein fyrir stofnbrautum og tengibrautum á skipulagsuppdrætti. Safngötur og húsagötur eru teknar saman undir samheitinu „aðrar götur“ og eru einungis sýndar til skýringar á uppdrætti. Um veghelgunarsvæði sjá kafla 4.3.1.

**Stofnvegir**

Enginn stofnvegur liggur um Húnavelli.

**Tengivegir**

Tengivegir	Lýsing
Reykjabraut	Reykjabraut liggur að Húnavöllum frá hringveginum og frá honum eru safn- og húsagötur inn á þéttbýlið.

**4.5.2 Rafveita**

Sjá kafla 3.4.7.

**4.5.3 Hitaveita**

Sjá kafla 3.4.5.

**4.5.4 Vatnsveita**

Sjá kafla 3.4.4.

**4.5.5 Fráveita**

Sjá kafla 3.4.6.

## 5 HEIMILDIR

Ritaðar heimildir:

Þórólfur H Hafstað og Freysteinn Sigurðsson 1993. *Blönduós Um verndarsvæði vatnsbólsins*. Orkustofnun Vatnsorkudeild.

Kristinn Haukur Skarphéðinsson 2001. *Fuglalíf í Austur-Húnnavatnssýslu*. Samvinnunefnd um svæðisskipulag Austur-Húnnavatnssýslu.

Alþingi 1997: Skipulags- og byggingarlög m.s.b. Stjórnartíðindi A, nr. 73/1997, 23 bls.

Byggðastofnun 1999: Byggðir á Íslandi, aðgerðir í byggðamálum, 42 bls.

Byggðastofnun 1999: Byggðir á Íslandi, aðgerðir í byggðamálum, 42 bls.

Byggðastofnun 2001: Byggðarlög í sókn og vörn, Svæðisbundin greining á styrk, veikleika, ógnunum og tækifærum byggðarlaga á Íslandi, 188 bls.

Ferðamálaráð Íslands 2002: Auðlindin Ísland, 56 bls.

Fornleifastofnun Íslands: Svæðisskráning Fornleifa.

Húsafríðunarnefnd ríkisins 2000: Skrá yfir friðuð hús, lög reglugerðir og samþykktir, 133 bls.

Náttúruverndarráð 1996: Náttúruminjaskrá. Skrá um friðlýst svæði og aðrar náttúruminjar. Reykjavík, 7. útgáfa, 64 bls.

Samgönguráðuneytið 2001: Samgönguáætlun 2003-2014. Tillaga stýrihóps.

Samgönguráðuneytið 2002: Þingsályktun um stefnu í byggðamálum fyrir árin 2002-2005.

Samgönguráðuneytið 2003: Þingsályktun um samgönguáætlun 2003-2006.

Samgöngur á nýrri öld.

Siglingastofnun Íslands 2004: Yfirlitsskýrsla um sjóvarnir árið 2004, 121 bls.

Skipulastsstofnun 2003: Leiðbeiningar um gerð Aðalskipulags

Skipulastsstofnun 2005: Leiðbeiningar um flokkun umhverfisþátta, viðmið og vægi umhverfisáhrifa.

Vegagerðin 2002: Námur, efnistaka og frágangur. Hafdíð Vegagerðinni

Veiðimálastofnun 2005: Lax- og silungsveiðin 2004, 29 bls.

Vefsíður:

Byggðarannsóknarstofnun Íslands: [www.brssi.is](http://www.brssi.is)

Flugmálastjórn Íslands: [www.caa.is](http://www.caa.is)

Frjálsa alfræðiritið: <http://is.wikipedia.org>

Hagstofa Íslands: [www.hagstofan.is](http://www.hagstofan.is)

Húsafríðunarnefnd ríkisins: [www.hfrn.is](http://www.hfrn.is)

Landsvirkjun: [www.lv.is](http://www.lv.is)

Landnet: [www.landsnet.is](http://www.landsnet.is)

Nordic Adventure Travel: [www.nat.is](http://www.nat.is)

Orkustofnun: [www.os.is](http://www.os.is)

Siglingastofnun Íslands: [www.sigling.is](http://www.sigling.is)

Norðurlandsskógar: [www.nls.is](http://www.nls.is)

## AÐALSKIPULAG HÚNAVATNSHREPPS 2010-2022



Umhverfisstofnun: [www.ust.is](http://www.ust.is)

Veðurstofa Íslands: [www.vedur.is](http://www.vedur.is)

Vegagerð ríkisins: [www.vegagerdin.is](http://www.vegagerdin.is)

Norðurlandsvefurinn: [www.nordurland.is](http://www.nordurland.is)

## 6 VIÐAUKI 1 FORNLEIFAR SAMANTEKT

Eftirfarandi texti er tekinn orðrétt úr fornleifaskráningu fyrir Húnavatnshrepp.

### BÓLSTAÐARHLÍÐ OG BOTNASTAÐIR

Alls voru skráðar 100 minjar á jörðunum tveimur og þar af voru 12 sem ekki reyndist unnt að staðsetja með viðunandi nákvæmni. Af þeim 88 minjum sem skráðar voru á vettvangi voru 65 sýnilegar á yfirborði en 23 voru staðsettar með hjálp heimildamanna, túnakorta eða annarra traustra heimilda. Nákvæmni staðsetninga af þessu tagi er þó ekki án fyrirvara og í hnítatöflum aftast í skýrslunni eru gefin upp skekkjumörk þar sem það á við. Ekki var hægt að staðsetja 12 minjar sem heimildir voru um, með viðunandi nákvæmni og eru þær taldar upp aftast í fornleifaskrá hvorar jarðarinnar fyrir sig.

Jörð	Fjöldi fornleifa	Staðsettar horfnar minjar	Óstaðsettar minjar	Hlutfall horfinna/óstaðsettra
Bólstaðarhlíð	73	21	9	41%
Botnastaðir	27	2	3	19%
Alls	100	23	12	35%

### Minjar í landi Bólstaðarhlíðar

Minjar í heimatúni Bólstaðarhlíðar eru mest búsetuminjar frá 19. og 20. öld, útihús, stekkir, kvíar og túngarðsleifar auk eldri minja, þar á meðal svonefndrar Lögréttu (nr. 23) sem sumir hafa talið til vitnis um forna þingsetu í Bólstaðarhlíð. Stór hluti minjanna í heimatúnu hefur verið sléttáður út, en sést þó enn sem grunnar dældir eða lág veggjalög í túninu. Kvíunum (nr. 21) og Lögréttunni hefur þó verið hlíft við sléttun og síðasti hlaðni túngarðurinn (nr. 35) stendur enn óhreyfður á kafla meðfram Hlíðará. Þessum minjum stafar þó hætta úr öðrum áttum, Lögréttunni af trjárækt og túngarðinum af Hlíðará.

Utan túns í norðvestur hluta landareignarinnar eru töluverðar leifar frá fleiri en einu tímaskeiði, m.a. forn túngarður og tóftir sem nefndar eru í jarðabók frá 1708. Þá var stekkur á sama stað og garðurinn var talinn líklegur til að vísa á forna byggð á staðnum þótt sagnir þess efnis þekktust ekki. Í dag má sjá stekkjartóft (hugsanlega tvær, nr. 40 og 41) ofan við þjóðveginn á þessum stað og brot af fornum túngarði (nr. 45) og fleiri tóftum neðan vegar (nr. 42-44). Lengra til norðvesturs eru einnig fornar tóftir (nr. 46-47) uppá svonefndum Hólum. Þá eru leifar gamallar réttar (nr. 49) á Réttarnesi við Hlíðará norður af Bólstaðarhlíð. Þar fyrir ofan í Höfðabrekku er gamall vegslóði (nr. 50) upp að beitarhúsum (nr. 51) upp á svonefndum Brúnum.

Undir þverfelli norðan við þar sem Flosaskarðslækur rennur í Hlíðará eru leifar Hlíðarsels eða Fellseils, bæjarleifar (nr. 54), fjárhústóft (nr. 56) og hugsanlega einnig tóftir frá þeim tíma er haft var þar í seli frá Bólstaðarhlíð (nr. 57-60).

Minjarnar voru eins og verða vill í misgóðu ástandi á Bólstaðarhlíð flokkuðust sjö minjar undir það að vera „heillegar“ það eru núverandi kirkja og kirkjugarður sem þrátt fyrir að geta vart talist til fornleifa er hvort tveggja orðið yfir 100 ára og skráð á grundvelli þess. Sjö töldust „vel greinanlegar“, 11 „greinanlegar“ og 17 „illgreinanlegar“. Þessar skilgreiningar byggja á stöðulum Fornleifaverndar Ríkisins frá árinu 2008, sjá nánar um þessa staðla á heimasíðu á Fornleifaverndar: <http://www.fornleifavernd.is/files/8/20080609105155104.pdf>

### Minjar í hættu

Að minnsta kosti sjö minjar í landi Bólstaðarhlíðar geta talist í fyrirsjáanlegri hættu. Eins og áður segir er Lögréttan í mikilli hættu vegna trjáræktar og má gera ráð fyrir að rætur þeirra plantna sem þar eru hafi nú þegar valdið miklum skaða. Þá er túngarðurinn/varnargarðurinn meðfram Hlíðará í hættu af landbroti en til hans var stofnað öðrum þræði til varnar túninu fyrir ánni og þarf því ekki að undra. Auk þessa má nefna óljósá tóft ofan (NV) við túngarðinn og garðlag þar fyrir neðan (SV) hvort tveggja er að hluta innan hestahólfs og hefur nú þegar orðið fyrir skemmdum af völdum átroðnings. Þá eru tvær tóftir á Hlíðarseli við brún gamals árbakka og hefur Hlíðará einhvern tíma brotið hluta af annarri þeirra, þessar minjar eru í hættu af völdum árinnar þótt þær



liggi ekki undir skemmdum eins og er. Minjar í túni og við vegi eða önnur athafnasvæði eru að sjálfssögðu alltaf í nokkurri hættu þótt ekki sé fyrirsjáanlegt að þær getið orðið fyrir skemmdum.

### **Áhugaverðar minjar til kynningar eða rannsókna**

Lítið er eftir af minjum í heimatúni sem henta vel til kynningar, nema ef vera skyldi hin meinta Lögréttu. Hún er hins vegar mjög áhugaverð til rannsóknar, þótt ekki væri til annars en aldursgreiningar.

Enn áhugverðara væri að aldursgreina gardlagið undir Miðstekkjarhlíð og rannsaka tóftir þar í nágrenninu. Það gæti varpað nýju ljósi á byggðasögu og –þróun hennar á svæðinu. Þar kann að vera leita fyrsta bæjarstæðis Bólstaðarhlíðar og e.t.v. er þar bær Ævars landnámsmanns hins gamla eins og sumir hafa talið. Fornleifarannsókn gæti þó tæpast svarað því hver þar hafi búið eða hvað bærinn kann að hafa heitið en í það minnsta væri hægt að sjá hvort þar hafi verið mannabústaður og hugsanlega um hve langt skeið. Þessi staður hefur þó orðið fyrir miklu raski, þar sem þjóðvegurinn liggur fast fyrir ofan tóftirnar og yfir hluta garðsins og hugsanlega hafa einhverjar tóftir sömuleiðis horfið undir vegginn. Það er því ekki hægt að tala um heillega minjaheild sem myndi henta vel til kynningar, þótt staðurinn sé áhugaverður til rannsókna.

Á Hlíðarseli er fallegt og þar er gaman að koma, en um nokkuð langan veg er að fara fótgangandi. Ef farið er frá þverárdal er yfir tvær ár að fara, þverá og Hlíðará. Þverá má í flestum tilfellum stikla en Hlíðará þarf að vaða. Ef hins vegar er farið beint yfir Flatafjall má sleppa við árnar og þarf þá aðeins að fara yfir Kálfadalslæk og Flosaskarðslæk sem hvorugur getur talist mikill farartálmí.

Skyttudalur er áhugaverðasta og heillegasta minjaheildin innan landamerka Bólstaðarhlíðar, þar er bær með öllum tilheyrandi minjum óhreyfðum af vélum. Þar var búið a.m.k. svo snemma sem á 17. öld og fram undir 1930. Um Skyttudal er fjallað í komandi skýrslu af fyrrgreindum ástæðum.

### **Minjar í landi Botnastaða**

Minjar í heimatúni Botnastaða eru mest búsetuminjar frá 19. og 20. öld, úthús, matjurtagarður og túngarðsleifar. Stór hluti minjanna í heimatúninu hefur verið sléttadur út eða rutt út við byggingu prestsbústaðarins Bólstaðar (s.s. nr. 3-5). Enn sjást þó dældir og lágar hólar til marks um hvar sum þessara húsa hafa staðið (nr. 5-6). Bærinn sjálfur (nr. 1) var brenndur og leifar hans eftir því óljósar þótt bæjarstæðið sjálft sé mjög greinilegt. Eldri minjar eru ofan túngarðs og austan, m.a. fjárhús að norðan (nr. 12) og hugsanlegir stekkir eða matjurtagarðar austan þeirra (nr. 13-15), austan við túnið er auk matjurtagarðs frá 20. öld (nr.7) og eldri tóftir (nr. 17-18).

Austast í landareigninni eru leifar áveitugarða (nr. 19) á svonefndum Hlíðarparti sem var engi frá Bólstaðarhlíð.

Norður í Hreppum er Stekkjarnes niður við Hlíðará, þar eru leifar fjögurra tófta (nr. 21-24), þar af a.m.k. tveggja stekkja (nr. 21 og 23).

### **Minjar í hættu**

Minjarnar í heimatúni Botnastaða eru ekki í neinni fyrirsjáanlegri hættu. Einu minjarnar sem hægt er að segja að séu í fyrirsjáanlegri hættu eru áveitugarðarnir á Hlíðarparti austast í landareigninni, en hluti þeirra er við bakka Svartár og í hættu af völdum hennar. Minjar í túni og við vegi eða önnur athafnasvæði eru að sjálfssögðu alltaf í nokkurri hættu þótt ekki sé fyrirsjáanlegt að þær getið orðið fyrir skemmdum.

### **STÓRA-GILJÁ OG REYKIR**

Alls voru skráðar 133 minjar á jörðunum tveimur og þar af voru 9 sem ekki reyndist unnt að staðsetja með viðunandi nákvæmni. Af þeim 124 minjum sem skráðar voru á vettvangi voru 96 sýnilegar á yfirborði en 28 voru staðsettar með hjálp heimildamanna, túnakorta eða annarra traustra heimilda. Nákvæmni staðsetninga af þessu tagi er þó ekki án fyrirvara og í hnítatöflum aftast í skýrslunni eru gefin upp skekkjumörk þar sem það á við.



Jörð	Fjöldi fornleifa*	Staðsettar	Óstaðsettar	Hlutfall
Stóra-Giljá	95	18 horfnar minjar	4 minjar	23% horfinna/óstaðsettra
Reykir	38	10	5	39%
Alls	<b>133</b>	<b>28</b>	<b>9</b>	<b>28%</b>

### Minjar í landi Stóru-Giljár

Minjar í landi Stóru-Giljár eru mest búsetuminjar frá 19. og 20. öld, leifar beitarhúsa, stekkja og rétta fjær bæ auk mikils fjölda grjóthleðslna af ýmsu tagi. Þá eru leifar tveggja selja í landi Giljár fyrir mynni Sauðadals.

Gamli bærinn, útihúsin og flestar minjar heima við tún eru horfnar, þó sér móta fyrir hrygg í túninu þar sem gamli túngarðurinn hefur staðið (nr. 12). Helstu minjarnar fjær bænum eru stekkur í Púfnalækjargili (nr. 18), leifar stekkja og fleiri minja í Norðlingahvammi (nr. 27-31), gamla skilaréttin í Réttarhvammi (nr. 33) og líklega stekkur á nesinu við Neshvamm, beitarhúsatóftir suðaustur af Beinakeldu (nr. 41), hugsanlegur stekkur í Húsdal (nr. 48) og annar í mólendinu rétt sunnan við dalinn (nr. 50). Hugsanleg beitarhús á Litlahóli eru svo óljós að erfitt er að fullyrða nokkuð um þau og jafnvel ekki útilokað að um tóftalega náttúrumyndun sé að ræða. Upp með Giljánni fyrir minni Sauðadals er fjöldi áhugaverðra minja m.a. gömul skilarétt sunnan við ármót Giljár og Brunnár (nr. 61). Þá eru Geirstóftir rétt framan við þar sem Sauðadalsvegur fer á vaði yfir Brunná, heil þyrping tófta frá mörgum tímaskeiðum að því er virðist og að hluta til mjög gamlar minjar (nr. 63-73). Ofar upp með Brunná eru að auki leifar hugsanlegra beitarhúsa (nr. 76) og annarrar smátóftar (nr. 77) og stórrar gamallegrar tóftar (nr. 78). Enn lengra upp með Giljá eru svo leifar Orrastaðsels í Orrastaðahvammi (nr. 82-83) og við girðinguna sem fyrir mynni Sauðadals er torfhlaðin rétt frá 20. öld.

Upp með Giljánni og viðar á melunum austan heimatúnsins og norðan Húsdals eru grjóthleðslur af ýmsum stærðum, fá vörðunefnum að stórum grjóthrúgum, erfitt er að segja til um uppruna þeirra allra en stór hluti þeirra a.m.k. er rakinn til fjármanns frá Beinakeldu, Gests Bjarnasonar (f. 1842, d. 1919), sem gerði sér það til dundurs meðan hann sat yfir fé, að draga saman grjót í hrúgur.

Minjarnar voru eins og verða vill í misgóðu ástandi á Stóru-Giljá flokkuðust engar minjar undir það að vera „heillegar“, 12 töldust „vel greinanlegar“, 43 „greinanlegar“ og 18 „illgreinanlegar“. Þessar skilgreiningar byggja á stöðulum Fornleifaverndar Ríkisins frá árinu 2008, sjá nánar um þessa staðla á heimasíðu á Fornleifaverndar: <http://www.fornleifavernd.is/files/8/20080609105155104.pdf>

### Minjar í hættu

Minjar í fyrirsýjanlegri hættu eru ekki margar á Stóru-Giljá, þó eru nokkrar sem af ýmsum sökum geta orðið fyrir raski að óbreyttu. Stekkur (nr. 27) í Norðlingahvammi er í um 12m fjarlægð frá Giljánni og stendur lágt og er því hættu af flóðum í ánni. Hluti tóftanna á Geirstófum er fast við vegslóðann fram á Sauðadal, Sauðadalsveg. Umferð um veginn hefur skapað rof í bökkum tveggja minja (nr. 64 og 65) en þrár aðrar tóftir liggja fast við veginn og eru sömuleiðis í hættu (nr. 66, 71 og 73).

Nr	Fvr.nr.	Tegund	Annað	Hlutverk	Hættumat	Hætta vegna
27	11586	tóft		stekkur	hætta	landbrots
64	11623	hóll	tóft	óþekkt	hætta	umferðar
65	11624	tóft		óþekkt	hætta	umferðar
66	11625	tóft		óþekkt	hætta	umferðar
71	11630	þúst		óþekkt	hætta	umferðar
73	11632	tóft	tóftaþyrping	híbýli	hætta	annað

### Áhugaverðar minjar til kynningar eða rannsóknna

Aldur og eðli byggðar á Geirstóftum (nr. 63-73) er áhugavert rannsóknarefni, sem og aldur og eðli tóftanna lengra upp með Brunná (nr. 76-78).



### Minjar í landi Reykja

Lítið er eftir af sýnilegum minjum í landi Reykja, bærinn og öll útihús eru horfin vegna sléttunar eða annarra framkvæmda, enn sér þó eftir af túngarðinum austan við túnið og fjær bænum lengra til austurs eru leifar a.m.k. briggja hugsanlegra stekkja (nr. 16, 17 og 19) og líttillar réttar eða heytóftar enn lengra (nr. 20). Tvö önnur líkleg heystæði fundust annars vegar í flóanum nyrst í landi Reykja (nr. 26) og hins vegar í flóanum vestur af Svínvatni (nr. 21). Á Reykjum flokkuðust engar minjar undir það að vera „heillegar“, 1 taldist „vel greinanleg“, 13 „greinanlegar“ og 6 „illgreinanlegar“. Þessar skilgreiningar byggja á stöðlum Fornleifaverndar Ríkisins frá árinu 2008, sjá nánar um þessa staðla á heimasíðu á Fornleifaverndar: <http://www.fornleifavernd.is/files/8/20080609105155104.pdf>

### Minjar í hættu

Nr	Fvr.nr	Tegund	Hlutverk	Annað	Hættumat	Hætta vegna
14	11664	garðlag	óþekkt		hætta	rofs
20	11670	tóft	óþekkt	rétt/heytóft	hætta	uppblásturs/áfoks

### Áhugaverðar minjar til kynningar eða rannsókna

Leifar meintra stekkja 300-500m austur af Húnavallaskóla (nr. 16, 17 og 19), eru minnisvarðar fornra búsháttar sem ekki eru lengur við lýði á Íslandi en höfðu fram að aldamótunum 1900 verið hluti af lífi fólks í sveitum í aldaraðir. Þessar minjar eru vel staðsettar með tilliti til fræðslu og kynningar fyrir nemendur Húnavallaskóla.

### SVÍNAVATN – HÓLABAK - UPPSALIR – ÖXL

#### Fjöldi minja á skráðum jörðum

Jörð	Fjöldi minja	Minjar skráðar á vettvangi	Horfið/ óskráð	Hlutfall %
Svínvatn	48	26	22	54
Hólabak	37	27	10	73
Uppsalir	22	17	5	77
Öxl	31	22	9	71
<b>Samtals</b>	<b>137</b>	<b>92</b>	<b>46</b>	<b>67</b>

Alls voru skráðar eftir ritheimildum 137 minjar. Á vettvangi voru skráðar og hnitsettar 92 minjar, en 45 voru horfnar, um 33% af heildarfjöldanum. Minjarnar sem ekki voru skráðar á vettvangi eru annað hvort horfnar vegna jarðræktar, framkvæmda hverskyns eða náttúruaflanna en sumar minjar kunna einnig að fara fram skrásetjurum. Einstaka minjar hafa svo ekki fengið hnit þar sem þær eru langt utan alfaraleiðar og má þær helst nefna þjóðsögustaði, vörður og leiðir.

#### Minjar og notkunargildi þeirra

Menningarlandsdagur er hugtak sem hefur hlotið aukið vægi innan minjavörlunnar hin seinni ár. Er þá átt við samspil manngerðra minja innbyrðis sem og tengsl þeirra við náttúru og sögu. Slík heild kann að hafa áhrif á varðveislugildi minjanna auk þess sem hún segir fyllri sögu um búsetu og kjör manna til forna. Hugtakið menningarlandsdagur hefur einnig hlotið aukið vægi í ferðapjónustu og má segja að nú sé viss vakning í notkun menningararfins til kynningar á landi og þjóð. Þá er ekki einungis um að ræða söguslóðir eða fornfræga staði heldur einnig staði sem bera gömlu verklagi, byggingaháttum og landnotkun vitni. Kynning á fornleifum er ekki síður mikilvæg heimamönnum og eykur áhuga og skilning á nánasta umhverfi og þeiri byggðasögu sem lesa má út úr menningarlandslagi.



Fornleifar eru vitaskuld einnig metnar út frá eigin verðleikum, hve sjaldgæfar þær eru og hvert fræðslugildi þeirra er. En það kann enn fremur að skipta máli hvaða þýðingu þær hafa fyrir rannsóknir og að hvaða leyti þær þykja geta fært mönnum nýja vitneskju um mannlíf til forna. Til að hægt sé að meta það er nauðsynlegt að minjarnar séu skráðar með skipulögðum hætti þannig að heildstætt yfirlit sé til yfir fjölda, ástand og gerð þeirra minja sem til staðar eru.

### **Minjar á Svínvatni**

Nokkrar minjar er að finna í heimatúni á Svínvatni. Að vísu er búið að sléttu úr gamla bæjarhólnum [1] og engin merki eru lengur um hann á yfirborði. Hinsvegar eru enn leifar gamla kirkjugarðsins [3] sem lá norðvestan gamla bæjarins. Leifar hans eru illa farnar og eru áætlanir uppi um að lagfæra hann. Leifar gamla fjóssins [7] liggja rétt suður af núverandi fjósbyggingu en virðast að hluta vera horfnar. Syðst í túni eru svo leifar fjárhúsa og hlöðu [13]. Garðbrot [11] liggur svo nyrst í túni og þar er einnig að finna óljós merki byggingaleifa [9-10].

Ýmsar minjar er að finna utan túns. Rétt sunnan túns er að finna tóft lítillar byggingar [23] en hana má sjá á mynd sem Bruno Schweizer tók 1936. Hlutverk er óvist en á myndinni má greinilega sjá hús með þaki og hugsanlega er um úthús að ræða. Um 2km suðaustur af bænum eru leifar samliggjandi tófta, etv. af stekk. Stekkjartóft er einnig að finna á svokölluðum Grænastekk [26] um 1,3km suðaustur af Svínvatni. Á sama svæði eru einnig leifar garðlags [27] og réttar [28]. Heilleg beitarhúsatóft [29] liggur suðaustan svokallaðrar Húsatjarnar á klapparási norður af Svínvatnsbæ. Auk þess voru skráðar nokkrar vörður, flestar heldur óvandaðar að gerð.

### **Hættumat**

Almennt má segja að minjar á Svínvatni séu í lítilli hættu nema ef vera skyldi vegna beitar, jarðræktar og annarra framkvæmda tengdum búskap á jörðinni. Í túni er búið að sléttu yfir minjar, þar á meðal gamla bæjarhólinn, en þrátt fyrir það kunna minjar að leynast óskertar neðanjarðar og því skyldi fara með varúð í allar jarðvegsframkvæmdir sérstaklega á og við gamla bæjarstæðið. Minjar utan túns eru ágætlega varðveissttar og ekki hægt að sjá að þær séu í neinni sérstakri hættu.

### **Minjar á Hólabaki**

Gamli bæjarhóll Hólabaks er nú kominn í sléttuð tún og sést ekki lengur. Sama má segja um aðrar minjar innan túns nema að leifar af beðasléttum sjást í norðausturhluta túnsins. Enn má sjá leifar túngarðs [2] á þrjá vegu umhverfis heimatúnið. Heillegastur er garðurinn við norðvestur horn túnsins og í boga við suðvestur horn túnsins. Lítið garðbrot liggur svo austan túns. Þrátt fyrir að minjar séu horfnar af yfirborði geta enn verið óskemmdar minjar neðan jarðar, sérstaklega í og við gamla bæjarstæðið.

Aðrar minjar liggja utan túns. Er þar fyrst að nefna litla tvískipta tóft [13] rétt sunnan syðri hluta túngarðsins. Leifar tóftar [14] eða lítillar réttar liggja upp við klett við suðurenda Hópsins norðvestast í Hólabakslandi. Áveisugarðar [14] liggja í engjum norðvestast í landi Hólabaks, suður af Hópinu. Leifar smalakofa [19] liggja á svokölluðum Úlfshrygg um 2km suðvestur af bæjarhúsum á Hólabaki. Hrundar hleðslur annars smalakofa [20] liggja svo á litlum hól upp af þjóðveginum að sunnan. Leifar smákofa [22] eða skýlis er að finna upp við stóran stein, austan Leitisáss um 900m suðvestur af bænum. Þyrring fjögurra eða fimm [26-30] tófta liggja austan í svokölluðum Leitisás um 700m suðvestur af bænum. Tóftirnar liggja á og milli tveggja smáhóla og eru jarðsokknar og óljósar, tilgangur þeirra er óþekktur en vera kann að þetta séu heytóftir eða jafnvel leifar stekkjar og réttar. Mógrafir [31] liggja um 500m norðvestur af bænum og eru tóftir smákofa [32] þar sem mór hefur verið þurrkaður norðanþess.

### **Hættumat**

Almennt má segja að minjar á Hólabaki séu í lítilli hættu nema ef vera skyldi vegna beitar, jarðræktar og annarra framkvæmda tengdum búskap. Í túni er búið að sléttu yfir minjar, þar á meðal gamla bæjarhólinn, en þrátt fyrir það kunna minjar að leynast óskertar neðanjarðar og því skyldi fara með varúð í allar framkvæmdir á í námunda gamla bæjarstæðisins. Minjar utan túns eru ágætlega varðveissttar og ekki hægt að sjá að þær séu í neinni sérstakri hættu.



### Minjar á Uppsöldum

Á Uppsöldum eru allar minjar á gamla bæjarstæðinu og innan túns horfnar. Gamla bæjarstæðið liggur á núverandi bæjarstæði og sjást engar menjar þess lengur. Utan túns, um 300m norðvestur af bænum, má finna svokallaða Grænutóft [12], heillegar leifar beitarhúsa, fjárhúsa og hlöðu/heytóftar. Leifar matjurtagarðs [14] og stekkjartóftar [15] liggja í svokallaðri Garðlaut um 500m vestan bæjarins. Leifar smalakofa [17] er að finna sunnan undir svökölldum Smalhól, syðst og vestast í Uppsalalandi.

### Hættumat

Almennt má segja að minjar á Hólabaki séu í lítilli hættu nema ef vera skyldi vegna jarðræktar og annarra framkvæmda tengdum búskap. Í túni er búið að sléttu yfir minjar, þar á meðal gamla bæjarhólinn en hann liggur á núverandi bæjarstæði. Þrátt fyrir það kunna minjar að leynast óskertar neðanjarðar og því skyldi fara með varuð í allar framkvæmdir á í námunda gamla bæjarstæðisins. Minjar utan túns eru ágætlega varðveisittar og ekki hægt að sjá að þær séu í neinni sérstakri hættu.

### Minjar á Öxl

Á Öxl er að finna nokkrar minjar innan túns. Bæjarhóllin sjálfur hefur þó verið sléttuður út en enn sést móta fyrir einhverjum ójöfnum þar sem að hann hefur staðið. Tóftir þriggja torf- og grjóthlaðinna úтиhúsa er enn að finna við túnjaðarinn. Enn mótar fyrir svökölldu Lambhúsi [3], sem var með fjórum króm og áfastri hlöðu. Aðal fjárhús [4] bæjarins lágu beint austan bæjarins og eru tóftir þess enn stæðilegar. Fjárhústóft [5] liggur einnig austanvert í túni, fjórar krær og áfost hlaða. Leifar gamla túngarðsins [6] má svo finna á kafla austan túnsins, ágætlega varðveisittar. Syðst í túni eru svo óljósar tóftaleifar sem kunna að vera leifar fornþýlisins Gullberustaða eða Gullbergsskriðu [11].

Utan túns um 600m til suðausturs frá bænum liggja þrjár heillegar tóftir, stekkjartóft [12] og tvær smærri tóftir [14-15]. Leifar grjóthlaðinnar réttar [16] liggja um 700m suður af Öxl I. Fjórar síðastnefndu tóftirnar eru í landi Axlar 2. Vel varðveisittar leifar stekkjar [18] og smátóftar [19] liggja í og við Fornustekkjarlaut um 700m suðvestur af bænum. Tvær heytóftir liggja á svökölldum Slýjabakka um kílómetra suðvestur af Öxl I. Áveitugarða og heytóftir er að finna í Lágagarðsengi og Axlarparti.

### Hættumat

Almennt má segja að minjar á Öxl séu í lítilli hættu nema ef vera skyldi vegna beitar, jarðræktar og annarra framkvæmda tengdum búskap. Hinsvegar er deiliskipulagsreitur í landi Axlar II sem ætlað er undir frístundabyggð og eru minjar þar metnar í mikilli hættu vegna framkvæmdanna. Um er að ræða minjar 12, 14, 15, og 16. Einnig eru leifar áveitugarða við Axlarkvísl í hættu vegna nálægðar við vatnsfall.

### AUÐKÚLA OG STÓRIDALUR

Alls voru skráðar 155 minjar í Stóradal og á Auðkúlu, þar af voru 12 sem ekki reyndist unnt að staðsetja með viðunandi nákvæmni. Af þeim 142 minjum sem skráðar voru á vettvangi voru 122 sýnilegar á yfirborði en 21 voru staðsettar með hjálp heimildamanna, túnakorta eða annarra traustra heimilda og er greint frá því í umfjöllun um viðkomandi minjar inní skýrslunni.

Stóri-Dalur	87 Fjöldi fornleifa*	11 Staðsettar horfnar minjar	2 Óstaðsettar minjar	15% Hlutfall horfinna/óstaðsettra
Auðkúla	68	10	10	29%
Alls	<b>155</b>	<b>21</b>	<b>12</b>	<b>21%</b>

### Minjar í landi Stóradals

Minjar í landi Stóradals eru mest búsetuminjar frá 19. og 20. öld, leifar úтиhúsa, stekkja og rétta, en auch þess mikill fjöldi hleðsla af ýmsu tagi, vörðuleifa, smalabyrgja og óþekktra smáhleðsla. Þá eru á nokkrum stöðum að



því er virðist mjög gamlar minjar, hugsanlega allt frá fyrstu tíð, m.a. sunnan við Leyni syðst í gamla túninu og niður við Sléttá gegnt túnumnum á Litladal. Framar á dalnum eru leifar býlisins Sléttárdals sem byggt var upp á 20.öld á gömlu selstæði frá Stóradal og milli þess og bæjar eru heimildir um beitarhús á Hagakotshæð sem ekki fannst.

Lítið er eftir af heillegum minjum í gamla túninu, þó má sjá hleðslur sunnan við núverandi íbúðarhús eftir gamla torfbæinn (nr. 1) norðanaustan við núverandi fjárhús eru tóftir eldri fjárhúsa (nr. 5) og norðar í efri hluta túnsins eru tóftir hesthúss (nr. 12). Sunnan við gilið Leyni á svonefndu Gerði eru óhreyfðar leifar stórra fjárhúsa (nr. 21) og leifar kvía (nr. 20) upp með gilinu norðanverðu. Vestan til á Gerði eru auk þess leifar smiðju (nr. 27 eða 26) og hestarétt (nr. 30). Í framræstu myrlendi suðvestan við bæ eru leifar mógrafa (nr. 34) og ógreinilegar leifar fjárhúsa (nr. 42) eru á Ullarklöpp norðvestan við bæ. Norður eftir merkjum Stóradals og Stekkjardals eru leifar stekkja í Keldudalsdragi (nr. 40) og á norðurenda Stekkjarholts sunnan við hesthúsín á Stekkjardal (nr. 38). Auk þessara minja frá 18. 19. og 20. öld eru enn sýnilegar leifar mun eldri minja syðst í túninu sem gætu verið allt frá fyrstu tíð byggðar í landinu (nr. 24, 25, 28 og 30), enn sunnar utan túns eru tvær litlar tóftir (nr. 32 og 33) sem gætu verið frá 18. öld eða eldri.

Við Sléttá gegnt syðstu túnumnum frá Litladal eru fornlegar leifar í hvammi niður við ána (nr. 62 og 63), hugsanlega af gamalli rétt.

A bæjarstæði Sléttárdals eru leifar bæjar (nr. 66) og briggja úthúsa (nr. 67-69) frá 20. öld, en auk þess lítil óþekkt tóft (nr. 70) og hugsanlega leifar réttar (nr. 71) og einkennileg röð smátófta suður af þeim (nr. 72) sem gætu hafa tilheyrt selinu, hvort tveggja er að hluta horfið í Sléttá.

Minjarnar voru eins og verða vill í misgóðu ástandi, í Stóradal flokkaðist engin undir það að vera heilleg. 14 minjar töldust „vel greinanlegar“, 34 „greinanlegar“ og 16 „illgreinanlegar“. Þessar skilgreiningar byggja á stöðlum Fornleifaverndar Ríkisins frá árinu 2008, sjá nánar um þessa staðla á heimasíðu á Fornleifaverndar: <http://www.fornleifavernd.is/files/8/20080609105155104.pdf>

### Minjar í hættu

Minjum í landi Stóradals er almennt fremur lítil hætta búin, þó eru nokkrar minjar sem hægt er að segja að séu í fyrirsjáanlegri hættu. Í einu tilfelli hefur tóft orðið fyrir skemmdum við skurðgröft og er í hættu vegna rofs (nr. 31). Aðrar minjar liggja ekki undir skemmdum þótt þær teljist í fyrirsjáanlegri hættu. Áðurnefndar minjar við Sléttá (nr. 62) gegnt túnumnum í Litladal og minjar niður við ána suður af bæ á Sléttárdal, (nr. 71 og 72) eru í hættu vegna nálægðar við ána þótt ekki hafi brotið af þeim síðastliðin ár.

Nr.	Fvr.Nr.	Sérheiti	Tegund	Hlutverk	Hættumat	Hætta vegna
31	11774		tóft	óþekkt	mikil hætta	rofs
62	11805		garðlag	rétt?	hætta	landbrots
71	11814	Sléttárdalur	tóft	óþekkt	hætta	landbrots
72	11815	Sléttárdalur	tóft	óþekkt	hætta	landbrots

### Minjar í landi Auðkúlu

Minjar í landi Auðkúlu eru mest búsetuminjar frá 19. og 20. öld, leifar úthúsa, rétta, stekkja, heytófta og áveitumannvirkja.

Gamli bærinn og flest úthúsini eru með öllu horfin ýmist vegna nýbygginga eða jarðraektar, þó má sjá móta fyrir dældum og hleðsluleifum á nokkrum stöðum, meðal þess sem enn sést eru túngarðurinn (nr. 18) á kafla sunnan við gamla túnið, úthús á Kotvelli (nr. 12) norður af bæ og tóftum svonefndra Þríhyrningshúsa (nr. 17) syðst í gamla túninu hefur heldur ekki verið sléttar út þótt minjarnar séu illa farnar.



Á engjunum nyrst í landi Auðkúlu og niður með Svínadalsá á eru leifar stekkja (nr. 21 og 38), réttar (nr. 25) og fleiri tófta (nr. 20 og 24) áveitumannvirkja (nr. 26, 31 og 32) og heytófta (nr. 27-30) sem hafa að mestu sloppið við síðari tíma rask af mannavöldum. Fram á Sléttárdal eru sel frá Auðkúlu á fjórum stöðum, fremst er Svínavatnssel öðru nafni Gíslasel (nr. 46-47), þá Kúlusel (nr. 43-45) og líklega annað Kúlusel (nr. 41-42) og loks Ingibjargarsel einnig nefnt Imbusel, Kerlingarsel og Kúlusel (nr. 39-40).

Á Auðkúlu flokkuðust tvær minjar undir það að vera „heillegar“, það er kirkjan (nr. 2) og kirkjugarðurinn (nr. 4) sem hvor tveggja eru enn í notkun. og voru þær enn í notkun. Sjö minjar töldust „vel greinanlegar“, 33 „greinanlegar“ og fimm „illgreinanlegar“. Þessar skilgreiningar byggja á stöðum Fornleifaverndar Ríkisins frá árinu 2008, sjá nánar um þessa staðla á heimasíðu á Fornleifaverndar: <http://www.fornleifavernd.is/files/8/20080609105155104.pdf>

#### Minjar í hættu

Fornleifar á Auðkúlu eru almennt ekki í mikilli hættu, þó má nefna að kirkjugarðurinn (nr. 4) er á sama stað og hann hefur verið um aldir og því má búast við að jarðsetningar í elsta hluta hans geti raskað eldri gröfum og hugsanlegum minjum, t.a.m. kirkjugarðshleðslum. Þá eru minjar tengdar Auðkúlu fram á Sléttárdal, í landi Litla-Dals, nokkrar í hættu vegna nálægðar við Sléttá. Kúlusel (nr. 41) er á bakka Sléttár og í hættu vegna hennar, nú þegar hefur án grafið úr bakkanum og undan austurvegg meintra kvíá (nr. 41) við selið. Þá eru minjar Svínavatnssels öðru nafni Gíslasels (nr. 46 og 47) einnig í hættu vegna nálægðar við Sléttá þótt án sé enn ekki farin að brjóta af minjunum sjálfum.

Nr.	Fvr.Nr.	Sérheiti	Tegund	Hlutverk	Hættumat	Hætta vegna
4	11688		kirkjugarður	kirkjugarður	hætta	jarðsetninga
41	11736	Kúlusel	tóft	Sel	hætta	landbrots
42	11737		tóft	kvíar	hætta	landbrots
46	11741		tóft	óþekkt	hætta	landbrots
47	11742		tóft	sel	hætta	landbrots

#### SVEINSSTAÐIR

Alls voru skráðar 108 minjar í landi Sveinsstaða þar af voru 20 sem ekki reyndist unnt að staðsetja með viðunandi nákvæmni. Af þeim 88 minjum sem skráðar voru á vettvangi voru 64 sýnilegar á yfirborði en 24 voru staðsettar með hjálp heimildamanna, túnakorta eða annarra traustra heimilda. Nákvæmni staðsetninga af þessu tagi er þó ekki án fyrirvara.

	Fjöldi fornleifa	Staðsettar minjar	horfnar	Óstaðsettar minjar	Hlutfall horfinna/óstaðsettra
Sveinsstaðir	108	24		20	41%

#### Minjar í landi Sveinsstaða

Minjar í landi Sveinsstaða eru mest búsetuminjar frá ýmsum tímum a.m.k. svo snemma sem frá 17. öld og fram til 19. og 20. aldar. Næst bænum er lítið eftir af heillegum minjum en þó sér móta fyrir dældum eða smá hleðslum þar sem útihús stóðu, s.s. fjárhúsum (nr. 5) norðvestan við Mylluhól, fjósi (nr. 6) norðaustur af bænum, fjárhúsum (nr. 8) suður af bæ og matjurtagarði (nr. 9) í suðvesturhorni túnsins.



Suður af Sveinsstöðum eru leifar fornþýlisins Litlu-Sveinsstaða. Þýlisins er getið sem eyðibýlis í jarðabók 1706. Þýfður og fornlegur túngarður umlykur býlið allsstaðar nema á kafla að norðaustan (nr. 59). Tóftirnar innan hans eru flestar mjög fornar að sjá (nr. 48-54 og 56-60) að undanskilinni einni tóft sem virðist vera seinni tíma stekkur (nr. 55).

Vestan við Vatnsdalshólana eru leifar býlisins Ranhólkots sem fór í eyði á fyrri hluta 18. aldar en þar voru síðar fjárhús frá Sveinsstöðum. Þarna er fjöldi minja sem nútíma vélvæðing hefur ekki sett mark sitt á þótt upprunalegri bæjarmynd kunni eitthvað að hafa verið raskað með byggingu fjárhúsa innan gamla túnsins á 19. og 20. öld. Engu að síður verður þetta að teljast heilleg minjaheild.

Minjarnar voru eins og verða vill í misgóðu ástandi, á Sveinsstöðum var ein varða flokkuð sem heilleg (nr. 65) og matjurtagarðurinn sunnan við húsið (nr. 2) er raunar enn í notkun. Annars töldust sjö minjar „vel greinanlegar“, 43 „greinanlegar“ og 23 „illgreinanlegar“. Þessar skilgreiningar byggja á stöðlum Fornleifaverndar Ríkisins frá árinu 2008, sjá nánar um þessa staðla á heimasíðu á Fornleifaverndar: <http://www.fornleifavernd.is/files/8/20080609105155104.pdf>

#### **Minjar í hættu**

Af þeim 108 minjum sem skráðar voru á Sveinsstöðum eru aðeins fjórar sem geta talist í fyrirsjáanlegri hættu. Það sem eftir er af túngarðinum heima á Sveinsstöðum (nr. 4) er í hættu vegna rasks. Girt er eftir garðinum og hann rofinn á köflum vegna ágangs búfjár. Garðinum er hætt við frekara rofi og skemmdum af ágangi búfjár og viðhaldi á girðingunni. Óljósar rústir á Vígmannsholti (nr. 21) eru í hættu vegna rofs. Þá er túngarðurinn (nr. 59) umhverfis Litlu-Sveinsstaði hætt við frekari uppblæstri en norðurhluti hans hefur þegar orðið fyrir skemmdum af þeim sökum. Loks er meint stekkjartóft (nr. 80) við Hnausakvísl í nokkurri hættu vegna nálægðar við kvíslina.

Nr	Fvr.nr.	Sérheiti	Tegund	Hlutverk	Hættumat	Hætta vegna
4	11212		Garðlag	Túngarður	hætta	Rasks
21	11229	Vígmannsholt	Niðurgröftur	Óþekkt	Hætta	Áfoks
59	11267	Litlu-Sveinsstaðir	Garðlag	Túngarður	Hætta	Uppblásturs
80	11288		Tóft	Stekkur?	hætta	Landbrots

#### **Áhugaverðar minjar til kynningar eða rannsókna**

Minjarnar við Þrístaða eru afar áhugaverðar til kynningar þótt þær séu ekki áberandi eða stórar. Bæði sér móta fyrir því sem virðist vera aftökupallur (nr. 28) og svo er mjög líklegt að niðurgröfturinn (nr. 29) norðan við séu leifar grafarinnar sem Agnes Magnúsdóttir og Friðrik Sigurðsson voru lögð í eftir síðustu aftökuna á Íslandi árið 1830. Rúmum 100 árum síðar voru þau svo grafin upp og veitt leg í vígðum garði og grófin að því er virðist skilin eftir opin. Staðurinn hefur verið gerður aðengilegur ferðamönnum, með bílastæði við þjóðveginn, upplýsingaskilti og merktri gönguleið.

Handan vegarins er annar áhugaverður staður, Ranhólkot (nr. 32-46) sem einnig mætti gera aðgengilegan fyrir áhugasama, þar er eins og fyrr segir heilleg minjaheild, býlis frá 18. öld. Sömuleiðis mætti vekja athygli á bæjarstæði Litlu-Sveinsstaða (nr. 48-60) þótt minjar þar séu ekki eins greinilegar.

Af áhugaverðum stöðum til frekari rannsókna auk þeirra sem hér hafa verið nefndir eru óljósar fornar tóftir á Vígmannsholti (nr. 18-21).

#### **HVAMMUR – HOF – SAURBÆR - BRÚSASTADIR**

Sumarið 2009 voru minjar skráðar á fjórum jörðum í Vatnsdal; Hvammi, Hofi, Saurbæ og Brúsastöðum. Alls voru skráðar 172 minjar úr heimildum og á vettvangi. Þar af voru 105 minjar, sem heimildir voru til um, horfnar eða fundust ekki við skráningu. Að meðaltali voru horfnar og óstaðsettar minjar 61% sem er nokkuð hátt hlutfall.



Það má skýra að mestu leyti með minjafæð á Brúsastöðum og í Saurbæ. Báðar voru jarðirnar landlitlar og hefur því hlutfallslega stórum hluta þeirra verið umbylt í tún og því hafa minjar sem oft varðveitast vegna fjarlægðar frá túni horfið.

Flestir minjanna sem skráðar voru eru hefðbundnar landbúnaðarminjar frá 19.-20. öld, s.s. túngarðar, stekkir, beitarhús, réttir og gripahús innan túns. Þrjú fornbýli hafa varðveist að hluta, Gróustaðir á Hofi, Foskot og Eilífsstaðir í Hvammi. Hjáleigurnar Ytra- og Syðra-Hvammkot í Hvammslandi og Brekkulækur í Saurbæjarlandi eru allar komnar undir tún.

Hof og Hvammur voru kirkjugarðir frá fyrstu tíð en staðsetning kirkna og kirkjugarða ópekkt að öðru leyti en því að mannabein hafa fundist við framkvæmdir á báðum jörðum. Í Hvammi við byggingu íbúðarhúss árið 1911 og á Hofi sumarið 2009 þegar grafið var fyrir rotþró. Fundurinn á Hofi var rannsakaður af fornleifafræðingum og kom í ljós að um var að ræða kirkjugarð, og mögulega kirkju, frá því fyrir 1104. Slíkir fundir gefa góða vísbendingu hvar kirkjan hefur staðið en hún var að öllu jöfnu innan kirkjugarðs.

Jörð	Heildarfjöldi fornleifa*	Horfnar minjar**	Óstaðsettar minjar***	Horfnar/Óstaðsettar
<b>Hvammur</b>	55	15	18	60%
<b>Hof</b>	47	11	7	40%
<b>Saurbær</b>	33	15	7	66%
<b>Brúsastaðir</b>	37	13	19	86%
<b>Samtals</b>	<b>172</b>	<b>54</b>	<b>51</b>	<b>61%</b>

#### Fornleifar í landi Hvamms

Alls voru 55 fornleifar skráðar í Hvammi, úr heimildum og á vettvangi. Þar af voru 60% minjanna horfnar eða óstaðsettar. Grjóthlaðinn túngarður (**nr. 16**), heillegur á köflum liggur austan og sunnan gamla túnsins í Hvammi. Aðrar minjar innan túns sem hafa varðveist eru garðlög (**nr. 9**) sunnan í hól ofan bæjar þar sem voru matjurtagarðar. Flest úтиhúsanna eru horfin undir yngri byggingar en leifar fjárhúsa (**nr. 10**) og hesthúss (**nr. 11**) hafa varðveist nyrst í gamla túninu. Aðeins sjást eftir dældir þar sem fjárhúsið stóð en grjóthlaðnar veghléðslur standa enn eftir af hesthúsinu. Fjögur kot eða hjáleigur voru í Hvammslandi. Suður af túninu var *Syðra-Hvammkot* sem nú er horfið í slétt tún. Norðan við bæinn var *Ytra-Hvammkot* (**nr. 17**) og stóð bílið þar sem síðar voru reist fjárhús sem nefnd voru Kothús (**nr. 15**). Nokkru sunnan við bæinn við fjallssætur eru leifar býlisins *Eilífsstaða*. Túngarðurinn (**nr. 19**) sést vel að hluta en minjar innan hans eru óljósari, veggjabrot og garðleifar (**nr. 20**). Skriða liggur yfir suðurhluta býlisins og hefur rutt út túngarðinum og hugsanlega einhverjum húsum. Sunnan Eilífsstaða er grjóthlaðin rétt, Leynisrétt (**nr. 18**). Hún er hlaðin á milli stórra steina og eru veggir á köflum frekar heillegir. Nyrst í landi Hvamms var sel sem nú er horfið vegna vegagerðar en sunnar á svonefndu Holti eru tóftir býlisins *Foskots*. Tóftirnar eru sex talsins (**nr. 21-26**), jarðsokknar og veggir flestir komnir í þúfur. Bílið er neðan eða vestan þjóðvegar en ofan hans (austan) er stekkjartóft (**nr. 27**), varða (**nr. 29**) og kofi (**nr. 28**), hugsanlega smalakofi eða leikstaður barna. Stekkurinn eða réttin er grjóthlaðin og standa veggir á köflum vel, einkum undir urðinni sem þeir eru hlaðnir upp við. Kofatóftin og varðan eru einnig grjóthlaðin og standa ágætlega, ekki er ólíklegt að hvorutveggja hafi verið hlaðið af smala sem sat þarna yfir ám. Á engjunum sem er búið að framræsa að stórum hluta fundust tvennar heytóftir (**nr. 30-31**) á svonefndum Hólmum, skammt vestan þeirra var vað á Vatnsdalsá sem nefnt var Bulluvað (**nr. 35**) og lá yfir í Helgavatnsland. Og enn sjást engjabrýr (**nr. 32-33**) og áveisugarður (**nr. 34**) í enginu neðan eða vestan bæjar.

#### Minjar í hættu

Þó að engin merki fornleifa sjáist á yfirborði geta þær leynst neðanjarðar. Þar afleiðandi getur minjum gamla bæjarstæðisins, kirkju og kirkjugarðs á bæjarstæðinu í Hvammi stafað hættu af hverskonar raski sem þær verður. Ekki er talið að aðrar minjar í Hvammslandi séu í hættu nema að farið verði í framkvæmdir eða jarðrækt tengdri búskap. Þó ber að geta að minjum getur stafað hættu vegna skriðufalla.



## Fornleifar í landi Hofs

Alls voru skráðar 47 minjar upp úr heimildum og á vettvangi á Hofi. Þar af voru 40% minjanna horfnar eða óstaðsettar. Af heildarfjölda minja voru þó aðeins 7 þeirra sem að ekki var hægt að hnítsetja og voru þær allar horfnar af yfirborði. Búið er að rífa eða sléttu yfir flestar minjar innan gamla heimatúnsins. Aðeins sást móta fyrir einni fjárhústóft (**nr. 8**) og við túnjaðar gamla túnsins er enn lind (**nr. 23**) sem nefnd var Paradís. Fornleifar utan túns hafa varðveisit betur og beint upp af bænum er hóll sem nefnist Goðhóll, hann er friðlýstur. Að sögn á hofið sem bærinn er nefndur eftir að hafa staðið þar. Tvinn garðlög liggja á hólnum, annað hefur legið umhverfis hann (**nr. 15**), að minnsta kosti að hluta en hitt er að líkindum leifar gamals túngarðs (**nr. 18**). Þegar grafið var í fyrrnefndan garð kom í ljós að hann var reistur eftir 1104 en undir honum voru eldri mannvistarleifar. Upp við túngarðinn (**nr. 18**) er garðlag sem afmarkar smá hólf undir brekkunni, líklega einhverskonar gripheldi (**nr. 17**). Efst á hólnum er jarðsokkinn tóft (**nr. 20**) sem gæti verið gömul. Aðrar tóftir (**nr. 14, 19, 21**) á hólnum eru yngri, útihús frá 18. eða 19. öld. Norðan við Goðhólinn á svonefndum Garðhól er garðlag að öllum líkindum leifar túngarðs (**nr. 22**) frá 19.-20. öld. Undir melnum norðan bæjar er matjurtagarður (**nr. 24**) í skógræktarreit sem þar er. Þar norðar eru melar og á þeim fundust steinlagnir (**nr. 26, 27, 29**) sem í últli minna á heiðnar grafir án þess að hægt sé að fullyrða um hlutverk þeirra án frekari rannsókna. Þar er einnig lítil tóft (**nr. 28**) sem helst minnir á hey- eða mótoft. Úr tjörninni Pontu liggur handgraflinn skurður (**nr. 25**) í átt til Vatnsdalsár til vesturs. Stærri tjörn er nokkru norðar sem nefnd er Setukona, við norðurenda hennar eru tvennar tóftir og liggja þær við tjarnarbakkann. Önnur er líklega af beitarhúsum (**nr. 30**), tvískipt og sker sig lítt úr umhverfi. Hin gæti verið stekkjartóft (**nr. 31**) en veggir eru óljósir á köflum og lag tóftarinnar því einnig. Vestan við Setukonu er lágor hóll og á honum er hleðsla (**nr. 32**) sambærileg við þær sem skráðar eru (**nr. 26, 27, 29**). Á engjunum nyrst og vestast í landi Hofs voru áveitugarðar sem nú eru allir horfnir undir slétt tún. Þar nokkuð ofar, við brekkurætur austan þjóðvegar eru tóftir býlisins Gróustaða. Nafn býlisins kemur fyrir í Landnámu og síðar í Vatnsdælu. Þar kemur fram að býlið hafi lent undir skriðu sem Gróa sú sem býlið er nefnt eftir setti sjálf af stað en hún var að sögn fjölkunnug. Síðar var byggt aftur upp á Gróustöðum og sjást tölverðar tóftaleifar (**nr. 33, 35, 36, 37**) þar og brot úr garðlagi (**nr. 34**) sem gæti verið af túngarði. Ein tóftanna (**nr. 38**) liggur nokkuð ofar í landinu en hinari virðist tilheyra eldra tímabili. Gróin skriða er í fjallinu ofan við tóftirnar og hafi verið það býli áður gæti það hafa farið undir hana. Í fjallinu ofan við bæinn í svonefndum Húsatóftarlaska eru tóftir beitarhúsa (**nr. 39**) sem byggð eru á eldri minjum (**nr. 40**). Þeirra er ekki getið í heimildum en vera kann að þarna hafi verið beitarhús áður.

## Minjar í hættu

Hof er skógræktarjörð og ábúendur þáttakendur í verkefninu Norðurlandsskógar. Öllum minjum innan skógræktarsvæðis stafar hætta vegna trjáraektar (Sjá minjar **nr. 26-32**) auk matjurtagarðs (**nr. 24**) sem liggur í trjálundi. Ekki er talið að aðrar minjar á Hofi séu í hættu nema farið verði í framkvæmdir.

## Fornleifar í landi Saurbæjar

Heildarfjöldi minja sem skráðar voru úr heimildum og á vettvangi í Saurbæ eru 33. Þar af er nokkuð stór hluti eða 66% þeirra horfina af yfirborði eða óstaðsettur. Gamli bærinn (**nr. 1**) stóð nálega þar sem íbúðarhús og bílskúr eru í dag og er því horfinn að mestu undir byggingar en þó kemur enn grjót upp við jarðvinnslu við horn bílskúrsins. Brunnur (**nr. 16**) var heima við bæ og og sést hann enn nv af íbúðarhúsinu. Í túninu norðan við bæinn er dæld eftir útihús (**nr. 6**) sem þar stóð og við heimreiðina er tóft hænsnakofa (**nr. 7**). Tölverð trjáraekt hefur verið í ofan við bæinn bæði norðan og sunnan heimreiðar. Á milli trjánna í syðri reitnum eru tóftleifar hesthúss (**nr. 5**) að miklu leyti horfnar í gróður. Við vesturjaðar gamla túnsins stendur túngarðurinn (**nr. 9**) enn á köflum, norðan og sunnan bæjar en hluti hans hefur horfið við vegagerð ofan við bæinn. Við túngarðinn eru leifar réttar (**nr. 18**) samkvæmt heimildamanni en þær fundust ekki vegna mikils gróðurs. Það er frekar óvenjulegt að minjar varðveitist ekki betur utan túns en innan þess en á Saurbæ er aðeins ein tóft eða þúst (**nr. 15**) eftir utan túns og tveir smalakofar (**nr. 11 og 14**) eru vestar í landinu ofan svonefndra Brúna. Á Efibrún er heilleg varða (**nr. 10**) sem hlaðinn er upp á stórum steini. Aðrar minjar eru horfnar vegna túnasléttunar og framræslu. Þar á meðal minjar fornþýlis sem ýmist er nefnt Brekka, Brekkukot eða Brekkulækur (**nr. 17**). Býlið stóð norður við lækinn, niður við Vatnsdalsá.



### Minjar í hættu

Saurbær er skógræktarjörð og eins á Hofi eru ábúendur þátttakendur í verkefninu Norðurlandsskógar. Þeim minjum (**nr. 15, 17**) sem eru innan skógræktarsvæða stafar hætta af trjárækt og ekki síst þar sem land er plægt eða flekkað. Þar að auki eru minjar (**nr. 5, 18, 9**) sem þegar eru í skógi í mikilli hættu. Minjum býlisins Brekkulækjar stafar hætta vegna trjáræktar, því þó þær séu horfnar af yfirborði geta þær enn legið neðanjarðar.

### Fornleifar í landi Brúsastaða

Fyrir Brúsastaðir voru alls 37 minjar skráðar úr heimildum og á vettvangi, þar af voru 86% horfnar eða óstaðsettar. Það er óvenju hátt hlutfall en skýrist af því að á undanförnum áratugum hefur stór hluti Brúsastaðalands verið lagður undir tún. Engin tóft fannst við skráninguna og eru einu manngerðu minjarnar sem eftir standa 2 vörður (**nr. 17 og 18**), önnur á merkjum Áss og Brúsastaða en hin í fjallinu ofan við bæinn. Þess ber þó að geta að ekki var gengið á eina vörðu sem er vestast í landareigninni og óvist er hvort hún er enn standandi. Ofan við bæinn, sunnan bæjarlækjar er hóll sem nefndur er Brúsastaðahóll (**nr. 16**) suður undir honum var matjurtagarður (**nr. 7**) sem nú er horfinn auk þess sem hluti hólsins er horfinn vegna vegagerðar. Engin mannvirki voru á hólnum en sú sögn fylgir honum að maður að nafni Brúsi hafi grafið gullið sitt í hólnum. Ekki mátti grafa í hólinn því þá átti kirkjan á Undirfelli að brenna. Einn hóll er utan túns sunnan og austan við bæinn og nefnist hann Torfhóll (**nr. 12**), þar mun torf hafa verið þurrkað en engin mannvirki sjást á hólnum. Ullin var þvegin í Ullarlæk (**nr. 16**) suðvestur af bænum.

### Minjar í hættu

Minjar á Brúsastöðum eru ekki taldar í hættu.



## 7 VIÐAUKI 2 SKÝRINGARUPPDRÆTTIR

Landbúnaður

Vernd

Samgöngur

Hættusvæði

Hæðakort

Reiðleiðir

Skráðar fornminjar